

**Program Ochrony Środowiska
dla Gminy Czaplinek
na lata 2004-2007
z perspektywą na lata 2008-2011**

**Program opracowali:
mgr inż. Elżbieta Dusza
dr inż. Andrzej Łysko**

Szczecin, 2005

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

SPIS TREŚCI

1. WSTĘP	5
1.1 UWARUNKOWANIA PRAWNE PROGRAMÓW	5
1.2 WYKORZYSTANE OPRACOWANIA I ŹRÓDŁA INFORMACJI	9
2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE CZAPLINEK	10
2.1 POŁOŻENIE GMINY	10
2.2 DEMOGRAFIA	11
Zdrowie i opieka społeczna	17
2.3. UKŁAD KOMUNIKACYJNY	21
2.4 ROZWÓJ GOSPODARCZY I SPOŁECZNY	24
2.4.1 Rolnictwo	24
2.4.2 Rynek pracy	27
3. CHARAKTERYSTYKA OBECNEGO STANU ŚRODOWISKA	29
3.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	29
3.1.1 Ukształtowanie terenu	29
3.1.2 Warunki klimatyczne	31
3.1.3 Powietrze atmosferyczne	32
3.1.4 Hałas	34
3.1.5 Wody	35
3.1.6 Gleby	43
3.1.7 Złoża surowców mineralnych	44
3.2 WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	46
3.2.1 Lasy	46
3.2.2 Flora	46
3.2.3 Fauna	48
3.2.4 Istniejące formy ochrony przyrody	49
3.3 DZIEDZICTWO KULTUROWE	56
3.4 TURYSTYKA I REKREACJA	58
3.5 FERMY WIELKOTOWAROWE	63
4. INFRASTRUKTURA TECHNICZNA GMINY	72
4.1 SIEĆ WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA	72
4.1.1 System wodociągowy	72
4.1.2 System kanalizacyjny	75

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

4.2 SIEĆ GAZOCIĄGOWA	76
4.3 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA I TELETECHNICZNA	77
5. ŹRÓDŁA ZAGROŻEŃ ŚRODOWISKA I SPOSOBY PRZECIWDZIAŁANIA	78
5.1 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE	78
5.2 WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE	79
5.2.1 Wody powierzchniowe	81
5.2.2 Wody podziemne	82
5.2.3 Kierunki działań w zakresie gospodarki wodnej	83
5.3 GLEBY	86
5.4 SUROWCE MINERALNE	89
5.5 LASY	89
5.6 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE	91
5.6.1 Flora	92
5.6.2 Fauna	93
5.6.3 Obszary proponowane do objęcia ochroną prawną	94
5.6.4 Program Natura 2000 na terenie gminy Czaplinek	104
Ograniczenia wynikające z wprowadzenia Programu „Natura 2000”	105
5.7 ODPADY	107
5.8 PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE	107
5.9 OCHRONA KASZTANOWCÓW (<i>Aesculus hippocastanum</i> L.)	108
5.10 TURYSTYKA	110
6. EDUKACJA EKOLOGICZNA SPOŁECZEŃSTWA	113
7. ŹRÓDŁA FINANSOWANA ZADAŃ	117
7.1 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	117
7.2 Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	118
7.3 Fundacja EKOFUNDUSZ	119
7.4 Fundusz Spójności	122
7.5 Dotacje Banku Światowego	122
7.6 Fundusze strukturalne	123
7.7 Program Phare – Spójność gospodarcza i społeczna	124

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

8. RODZAJ I HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA ICH REALIZACJĘ	126
9. WDRAŻANIE I MONITOROWANIE PROGRAMU	135
10. STRESZCZENIE	138
11. BIBLIOGRAFIA	140
12. SPIS RYCIN I TABEL	144
13. ZAŁĄCZNIKI	145



1. WSTĘP

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa Ustawa „Prawo ochrony środowiska” z dn. 27 kwietnia 2001 r. (Dz. U. Nr 62, poz. 627) wprowadziła obowiązek sporządzania przez zarządy województwa, powiatu i gminy odpowiednio wojewódzkich, powiatowych i gminnych programów ochrony środowiska (Art. 17). Zakres tych programów musi być spójny z polityką ekologiczną Państwa (Art. 14), a więc musi określać:

- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Z wykonania programów zarząd województwa, powiatu i gminy ma sporządzać, co dwa lata raporty, które będą przedstawiane odpowiednio sejmikowi województwa, radzie powiatu lub radzie gminy.

Programy ochrony środowiska obejmują działania krótkookresowe na lata 2004 – 2007 z uwzględnieniem perspektyw na lata 2008 – 2011 (Art. 14 ust. 2 Prawo ochrony środowiska).

1.1 UWARUNKOWANIA PRAWNE PROGRAMÓW

Cele strategiczne programów wynikają z polityki zrównoważonego rozwoju państwa, sukcesywnie dostosowywanej do prawa Unii Europejskiej, zawarte w następujących dokumentach:

- **Prawo ochrony środowiska** - Ustawa z 27 kwietnia 2001 roku. Jest ona podstawowym aktem prawnym w dziedzinie ochrony środowiska i pełni funkcję ustawy ramowej dla całego ustawodawstwa z tego zakresu. Art. 17 i 18 nakłada na wójta, burmistrza lub prezydenta obowiązek sporządzenia programu ochrony

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

środowiska, w celu realizacji polityki ekologicznej państwa.

- **II Polityka Ekologiczna Państwa**, z 2001 r. Dokument ten ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji zadań ochrony środowiska na obszarze całej Polski. Określa też, na podstawie aktualnego stanu środowiska: cele, priorytety i działania proekologiczne wraz ze środkami niezbędnymi do ich osiągnięcia. Polityka ekologiczna powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania celów gospodarczo-społecznych z celami ochrony środowiska.
- **Program wykonawczy do II Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2002–2010.** Jest dokumentem o charakterze operacyjnym, stanowiącym instrument wdrożenia „II Polityki Ekologicznej Państwa”. Zawiera harmonogram zadań wynikających z tej polityki oraz wskazówki i wytyczne do uwzględnienia zagadnień ochrony środowiska w programach sektorowych. Precyzuje sposoby osiągania celów zawartych w „II Polityce Ekologicznej Państwa” w formie pakietów działań inwestycyjnych i pozainwestycyjnych na lata 2002–2010. Dla każdego pakietu zadań określa jego nazwę, ustanawia jednostkę odpowiedzialną i jednostki współpracujące. Podaje również termin realizacji oraz niezbędne nakłady finansowe.
- **Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003–2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007–2010.** Dokument ten został sporządzony w oparciu o zapisy ustawy - Prawo ochrony środowiska. Zawiera aktualizację i uszczegółowienie długookresowej „II Polityki Ekologicznej Państwa”, zwłaszcza w nawiązaniu do priorytetowych kierunków działań określonych w VI Programie działań Unii Europejskiej w dziedzinie ochrony środowiska na lata 2001–2010.
- **Narodowy Plan Rozwoju 2004–2006.** Plan ten jest dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Polski w pierwszych latach członkostwa w Unii Europejskiej. Jego zadaniem jest osiągnięcie spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej Polski z Unią Europejską. Wskazuje wielkość planowanego zaangażowania środków Funduszy Strukturalnych, Funduszu Spójności i środków krajowych oraz określa sposób koordynacji i wdrażania pomocy strukturalnej w okresie realizacji Planu.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- **Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej (NSEE)**, jest dokumentem identyfikującym i hierarchizującym główne cele edukacji środowiskowej. Wskazuje także możliwości ich realizacji. Cele zawarte w NSEE zostaną przełożone na konkretne zadania w „Narodowym Programie Edukacji Ekologicznej” oraz w programach lokalnych, służących realizacji zadań edukacyjnych promujących ideę ekorozwoju.

Głównym celem polityki ekologicznej państwa, ustanowionym w/w krajowych dokumentach programowych jest **„zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego społeczeństwa polskiego w XXI w oraz stworzenie podstaw dla opracowania i realizacji strategii zrównoważonego rozwoju kraju”**.

Zasadą, stanowiącą nadrzędne kryterium rozwiązań strategicznych na wszystkich szczeblach zarządzania powinna być konstytucyjna **zasada zrównoważonego rozwoju**. Zakłada ona takie prowadzenie polityki i działań w poszczególnych sektorach gospodarki i życia społecznego, aby zachować zasoby i walory środowiska w stanie zapewniającym trwałe, niedoznające uszczerbku, możliwości korzystania z nich, zarówno przez obecne jak i przyszłe pokolenia, przy jednoczesnym zachowaniu trwałości funkcjonowania procesów przyrodniczych oraz naturalnej różnorodności biologicznej na poziomie krajowym, ekosystemowym, gatunkowym i genowym. W praktyce oznacza to równorzędne traktowanie racji ekologicznych, społecznych i gospodarczych oraz powoduje konieczność integrowania zagadnień ochrony środowiska z polityką sektorową w pozostałych dziedzinach gospodarki.

W sferze realizacji polityki ekologicznej zasada zrównoważonego rozwoju powinna być stosowana wraz z następującymi zasadami pomocniczymi i konkretyzującymi:

- **Zasadą przezorności** — promującą działania, których celem jest rozwiązywanie problemów środowiskowych wówczas, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo, że wymagają one rozwiązania, a nie dopiero wtedy, gdy istnieje tego naukowe potwierdzenie;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- **Zasadą integracji polityki ekologicznej z politykami sektorowymi** — zakładającą uwzględnianie w politykach sektorowych celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi;
- **Zasadą równego dostępu do środowiska przyrodniczego** – realizowaną w aspekcie międzypokoleniowym, międzygrupowym oraz równoważenia szans pomiędzy człowiekiem a przyrodą;
- **Zasadą regionalizacji** — przewidującą rozszerzenie uprawnień samorządu terytorialnego i wojewodów do ustalania regionalnych opłat, normatywów, ulg i wymogów ekologicznych wobec jednostek gospodarczych oraz regionalizowanie ogólnokrajowych narzędzi polityki ekologicznych;
- **Zasadą uspołecznienia** — mającą na celu stworzenie instytucjonalnych, prawnych i materialnych warunków do udziału obywateli, grup społecznych i organizacji pozarządowych w procesie kształtowania modelu zrównoważonego rozwoju, przy jednoczesnym rozwoju edukacji ekologicznej, świadomości i wrażliwości ekologicznej;
- **Zasadą „zanieczyszczający płaci”** — składającą pełną odpowiedzialność (w tym materialną) za skutki zanieczyszczania i stwarzania innych zagrożeń dla środowiska na sprawcę;
- **Zasada likwidacji zanieczyszczeń u źródła** — zapewnia ona likwidację zanieczyszczeń w miejscu ich powstawania;
- **Zasadą prewencji,** — która stanowi, że przeciwdziałanie negatywnym skutkom dla środowiska powinno być podejmowane już na etapie planowania i realizacji przedsięwzięć;
- **Zasadą stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT)** — promującą wybór najlepszych, dostępnych w danej chwili rozwiązań technicznych;
- **Zasadą subsydiarności** — polegającą na stopniowym przekazywaniu części kompetencji i uprawnień decyzyjnych dotyczących ochrony środowiska na właściwy szczebel regionalny lub lokalny, tak, aby problem był rozwiązywany na najniższym szczeblu, na którym może zostać skutecznie rozwiązany;
- **Zasadą klauzul zabezpieczających,** — która umożliwia stosowanie w

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

uzasadnionych przypadkach ostrzejszych środków ochronnych w porównaniu z wymaganiami prawa UE;

- **Zasadą skuteczności ekologicznej i efektywności ekonomicznej** — mającą zastosowanie przy wyborze planowanych przedsięwzięć inwestycyjnych ochrony środowiska oraz do oceny osiągniętych wyników w trakcie i po zakończeniu ich realizacji

1.2 WYKORZYSTANE OPRACOWANIA I ŹRÓDŁA INFORMACJI

1. Waloryzacja Przyrodnicza gminy Czaplinek;
2. Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy Czaplinek
3. Plan gospodarki odpadami dla gminy Czaplinek;
4. Plan Rozwoju Lokalnego gminy Czaplinek;

2. PODSTAWOWE DANE O GMINIE CZAPLINEK

2.1 POŁOŻENIE GMINY

Czaplinek to gmina miejsko - wiejska położona w województwie Zachodniopomorskim z siedzibą w Szczecinie, w powiecie Drawsko Pomorskie (do końca 1998 r. gmina leżała w obrębie województwa koszalińskiego). Położona jest w południowo wschodniej części województwa i wschodniej części powiatu.

Gmina Czaplinek tworzy wraz z 11 innymi Stowarzyszenie Gmin i Powiatów Pojezierza Drawskiego, dla którego stanowi siedzibę oraz wchodzi w skład Stowarzyszenia Gmin i Powiatów Euroregionu Pomerania.

Gmina Czaplinek zajmuje obszar o powierzchni 365 km², zamieszkały przez ponad 12 tysięcy osób. Średnia gęstość zaludnienia wynosi 33,8 os/km². Jest drugą gminą w powiecie pod względem wielkości i trzecią pod względem liczby ludności.

Obszar gminy leży na Pojezierzu Drawskim – jednej z największych jednostek fizjograficznych Pojezierza Zachodniopomorskiego. Tutaj także przebiega granica Drawskiego Parku Krajobrazowego, do którego włączono najciekawsze elementy krajobrazu, fauny i flory (załącznik nr 3).

Gmina Czaplinek jest największym ośrodkiem turystycznym na pojezierzu Drawskim. Ze względu na niepodważalne walory przyrodnicze gminy w sezonie turystycznym (szczególnie latem) liczba ludności gminy gwałtownie wzrasta. W sezonie letnim 2004 r. gminę Czaplinek odwiedziło ogółem 15,5 tys. turystów. Oprócz turystyki podstawowymi funkcjami miasta i gminy jest przemysł i rolnictwo

Gmina Czaplinek sąsiaduje: od strony północnej- z gminą Połczyn Zdrój i Barwice, od północnego zachodu- z gminą Ostrowice, od zachodu z gminą Złocieniec, od południa z gminą Wierzchowo a od strony wschodniej z gminą Borne Sulinowo.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

2.2 DEMOGRAFIA

Według aktualnych danych statystycznych (stan na dzień 31.12.2004r.) w gminie zamieszkiwało 12 317 osób, z tego na terenie miasta 7 381 osób (60%), na terenie wiejskim 4 936 osoby (40%). Stan ludności gminy na dzień 31.12.2004 r. wraz z mieszkańcami zameldowanymi czasowo do 3 miesięcy i w rozbiu na poszczególne miejscowości przedstawiono w Tabeli 1. Sieć osadniczą gminy tworzą: miasto Czaplinek oraz 48 miejscowości wiejskich, wchodzących w skład 29 sołectw.

Tab. 1 Wykaz miejscowości wchodzących w skład Gminy Czaplinek

Lp.	Miejscowość	Liczba mieszkańców
1.	Cichorzecze	13
2.	Czarne Małe	163
3.	Czarne Wielkie	266
4.	Karsno	78
5.	Kołomąt	175
6.	Kuszewo	29
7.	Łazice	33
8.	Łąka	144
9.	Łysinin	77
10.	Niwka	75
11.	Ostroróg	73
12.	Piekary	65
13.	Pławno	128
14.	Psie Głowy	84
15.	Sikory	323
16.	Studniczka	3
17.	Wehnica	57
18.	Zdziersko	5
19.	Głębozek	39
20.	Piaseczno	94
21.	Rzepowo	284
22.	Siemczyno	443
23.	Stare Kaleńsko	0
24.	Wrześnica	30
25.	Żeliszewie	77
26.	Brzezinka	2
27.	Drahimek	124
28.	Kluczewo	340
29.	Kuźnica Drawska	30
30.	Nowe Drawsko	37
31.	Prosinko	142
32.	Prosino	58
33.	Stare Drawsko	116
34.	Stare Gonne	31
35.	Sulibórz	4

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

36.	Żerdno	58
37.	Broczyno	474
38.	Byszkowo	123
39.	Dobrzyca Mała	2
40.	Kamienna Góra	77
41.	Kosin	24
42.	Machliny	181
43.	Miłkowo	176
44.	Motarzewo	86
45.	Nowa Wieś	14
46.	Podstrzesze	5
47.	Trzciniec	152
48.	Turze	5

Gmina Czaplinek charakteryzuje się jednym z najniższych wskaźników gęstości zaludnienia w województwie zachodniopomorskim. Na 1 km² zamieszkują średnio 33,9 osoby (w Powiecie- 34,3 w województwie- 76, w Polsce- 124). Szczególnie wyraźna jest dysproporcja pomiędzy miastem, gdzie gęstość zaludnienia wynosi 527 osób/km², a wsią z gęstością zaludnienia 14 osób/km².

W poniższej tabeli przedstawiono podstawowe dane demograficzne dotyczące gminy Czaplinek.

Tab. 2 Liczba ludności gminy Czaplinek (stan na dzień 31.12.2004r.)

Liczba ludności ogółem	12 400
W tym:	
miasto	7381
gmina	5019
Średnia gęstość zaludnienia w gminie [os/km²]	33,9

Liczba ludności w gminie od lat utrzymuje się na stałym poziomie. Wskaźnik odpływu ludności znacznie przekracza średnią wartość dla województwa. Na przestrzeni lat waha się od 14 do 20 osób na 1000 mieszkańców (woj.- 7,3) i podobnie jak saldo migracji (ok. 0,4% ogólnej liczby mieszkańców) stanowi tendencję stałą. Na stałym, stosunkowo niskim poziomie, około 0,3% rocznie, utrzymuje się przyrost naturalny ludności.

Czaplinek jest gminą ludzi młodych. Około 80% ludności stanowią osoby urodzone po wojnie. Udział ludności w wieku produkcyjnym w Gminie Czaplinek wynosi 61% ogółu mieszkańców.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Kobiety w gminie stanowią 51% ogółu mieszkańców. Przewaga kobiet występuje wśród ludności dorosłej, z tendencją wzrostową w starszych grupach wiekowych.

Dzieci do lat 6 stanowią 8,9% ogółu ludności, a w wieku szkoły podstawowej prawie 15,5%, przy średniej dla województwa – 13%. Udział młodzieży w wieku szkoły średniej kształtuje się na poziomie 8% (załącznik nr 6).

Zasoby i warunki mieszkaniowe

Ogółem, na terenie gminy Czaplinek, jest 4 869 lokali mieszkalnych, z czego blisko 65% w mieście. Przeciętna liczba osób zamieszkujących w jednym lokalu wynosi 3,24. Jest to wartość porównywalna ze wskaźnikami powiatowymi, wojewódzkimi i krajowymi. Brak dostatecznej ilości mieszkań stanowi, obok bezrobocia, jeden z najpoważniejszych problemów ograniczających rozwój miasta jako jednostki osadniczej i gminy jako atrakcyjnego ośrodka gospodarczego.

Tab..3 Mieszkania na terenie gminy Czaplinek

WYSZCZEGÓLNIENIE	Mieszkania stanowiące własność						
	Ogółem	osób fizycznych	spółdzielni mieszkaniowych	gminy	Skarbu Państwa	zakładów pracy	pozostałych podmiotów
OGÓŁEM (mieszkania zamieszkane stale)							
1	2	3	4	5	6	7	8
Mieszkania	4869	2100	1108	1106	455	86	14
Izby	17862	8792	3830	3365	1545	287	43
w tym wykorzystywana wyłącznie na działalność gospodarczą	39	22	2	-	-	1	14
Powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²	304128	165088	55901	54725	22527	4681	1206
w tym wykorzystywana wyłącznie na działalność gospodarczą	954	328	25	-	-	7	594
Ludność w mieszkaniach	15785	6976	3458	3590	1456	278	27

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Gospodarstwa domowe w mieszkaniach	5271	2358	1162	1177	461	91	22
Rodziny w mieszkaniach	4446	1983	1000	965	417	77	4
Przeciętna liczba: izb w 1 mieszkaniu	3,67	4,19	3,46	3,04	3,4	3,34	3,07
osób w 1 mieszkaniu	3,24	3,32	3,12	3,25	3,2	3,23	1,93
gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	1,08	1,12	1,05	1,06	1,01	1,06	1,57
Przeciętna powierzchnia użytkowa w m² : 1 mieszkania	62,5	78,6	50,5	49,5	49,5	54,4	86,1
na 1 osobę	19,3	23,7	16,2	15,2	15,5	16,8	44,7

źródło: Plan Rozwoju Lokalnego gminy Czaplinek

W 1990 r. gmina stała się właścicielem ponad 900 mieszkań komunalnych o stanie technicznym wymagającym ogromnych nakładów remontowo-modernizacyjnych. Wartości odtworzeniowej lokali nie rekompensują czynsze, ustalone na stosunkowo niskim poziomie z uwagi na pogarszającą się z roku na rok kondycję finansową miejscowej społeczności.

Z Tabeli 3 wynika, że w ponad 44% mieszkań jest w rękach osób fizycznych. Gmina i Spółdzielnie mieszkaniowe dysponują po ok. 22,7% mieszkań, a Skarb Państwa – 9,3%. Pod hasłem „pozostałych podmiotów” kryją się mieszkania, których właścicielami są głównie TBS-y. Wszystkie mieszkania TBS-owskie (14) są wykorzystywane na działalność gospodarczą. To dlatego mimo dużej ich powierzchni użytkowej (średnio 86,1 m²) na 27 osób zajmujących te mieszkania są tam aż 22 gospodarstwa domowe i w związku z tym na jedno mieszkanie przypada 1,57 gospodarstwa domowego. Także 22 mieszkania będące własnością osób fizycznych służą działalności gospodarczej. Reszta mieszkań praktycznie w całości służy funkcjom zgodnym z ich przeznaczeniem.

Statystycznie bardzo dobre warunki mieszkaniowe mają rodziny będące właścicielami mieszkań (średnio 78,6 m² i 4,19 izb na jedno mieszkanie), natomiast pozostali mieszkańcy Gminy Czaplinek (głównie najemcy) zamieszkują średnie (ok.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

50-cio metrowe) mieszkania, w których na osobę przypada ponad 15 m².

Z przeprowadzonych badań wynika, że 98% mieszkań w Gminie Czaplinek zaopatrzonych jest w wodę z sieci centralnej. Mieszkania położone na terenach wiejskich nie są podłączone do sieci kanalizacyjnej co pozwala stwierdzić, że w znacznej części ścieki te trafiają bezpośrednio do wód powierzchniowych.

Ludność mieszkań spółdzielczych korzysta z sieciowych systemów wodociągowych, kanalizacyjnych, gazowych i grzewczych, natomiast podgrzewanie wody dla celów bytowych odbywa się w mieszkaniach (piece gazowe). Porównywalnym standardem z mieszkaniem spółdzielczymi charakteryzują się mieszkania Skarbu Państwa, tyle że ciepła woda dostarczana jest także z systemu centralnego.

Pozostali właściciele (osoby fizyczne, gmina i zakłady pracy) dysponują mieszkaniami o bardziej zróżnicowanym standardzie. Wiele nowo zbudowanych domów jednorodzinnych to nowoczesne, komfortowe mieszkania, ale w tej grupie mieszkań znajdują się domy zbudowane czasami 100 lat temu a jedyną zmianą w ich infrastrukturze od chwili zbudowania jest instalacja elektryczna.

Zarysowujące się różnice w komforcie mieszkań u różnych właścicieli wynika w dużej mierze stąd, że mieszkania osób fizycznych oraz Gminy są mieszaniną mieszkań w starszych budynkach nie rzadko zabytkowych oraz mieszkań nowszych. Mimo, że każde z nich w chwili budowy były nowoczesnymi mieszkaniami to ich różnice wieku przekładają się na różnice w standardzie. Mieszkania spółdzielcze powstawały znacznie później, stąd ich wyrównany standard.

Oświata i wychowanie

Sieć placówek oświatowych na terenie gminy tworzą:

1. Pięć szkół podstawowych (w Czaplinku, Kluczewie, Broczynie i Machlinach, Brzezince).
2. Trzy gimnazja (jedno w Czaplinku, jedno niepubliczne w Trzcińcu oraz jedno w Brzezińce – Filia Szkoły Specjalnej w Bobrowie);
3. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w skład, którego wchodzi:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- Liceum Ogólnokształcące im. 3 Dywizji Strzelców Karpackich (kierunki kształcenia: przyrodniczy, informatyczno-językowy, humanistyczno-językowy),
- Technikum: Drzewne, Organizacji Usług Gastronomicznych,
- Zasadnicza Szkoła Zawodowa im. Stefana Czarnieckiego,
- Szkoły dla dorosłych:
 - o Szkoła Policealna (technik informatyk, technik organizacji ruchu turystycznego),
 - o Liceum Uzupełniające,
 - o Technikum (technik technologii żywności, technik technologii drewna, technik mechanik).
- Centrum Kształcenia Praktycznego,
- Szkolny Ośrodek Kariery,
- Internat.

Do szkół podstawowych na terenie gminy uczęszcza łącznie 951 uczniów (w roku szkolnym 2004/2005). Do gimnazjum – 529 uczniów. Do Zespołu Szkół - 584. Łącznie do szkół na terenie gminy uczęszcza w roku szkolnym 2004/2005 – 2 064 uczniów.

Działalność oświatowa prowadzona jest w 9 obiektach: 5 na terenie miasta i 4 w gminie. Zespół Szkół jest jedną z sześciu szkół ponadpodstawowych funkcjonujących w powiecie drawskim. W roku 2002/2003 przekształciła się w szkołę ponadgimnazjalną. Szkoła jest największą placówką oświatową w powiecie drawskim. Uczęszcza tu 27% ogólnej liczby uczniów. W Zespole Szkół w Czaplinku pracuje 22% nauczycieli zatrudnionych w szkolnictwie ponadpodstawowym w Powiecie Drawskim.

Szkoły podstawowe oraz gimnazja wspierane są przez placówki towarzyszące:

- stołówki;
- świetlice,
- dwie biblioteki miejskie i trzy wiejskie punkty biblioteczne,
- boiska sportowe: trzy w mieście, cztery na wsi (do piłki nożnej, ręcznej, siatkówki),
- sale gimnastyczne – dwie w mieście oraz trzy na wsi (Kluczewo, Trzciniec, Brzezinka).

Placówki towarzyszące w szkolnictwie średnim:

- jedna stołówka;
- jedna sala gimnastyczna;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- biblioteka;
- dwa boiska sportowe;
- siłownia;
- internat;
- Centrum Kształcenia Praktycznego;
- Powiatowy Młodzieżowy Ośrodek Sportów Wodnych.

Szkoły podstawowe i gimnazjalne funkcjonujące na terenie gminy posiadają potencjał w postaci około 500 miejsc noclegowych. Zespół Szkół - 110 miejsc noclegowych.

Zdrowie i opieka społeczna

Opieka zdrowotna na terenie gminy Czaplinek została całkowicie sprywatyzowana. Podstawową i specjalistyczną opiekę zdrowotną zapewniają dwa niepubliczne ZOZ-y:

- 1) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „MEDYK” Czaplinek, ul. Wałęcka
- 2) Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „ESKULAP”, Czaplinek, ul. Pławieńska
5

Opiekę zdrowotną nad szkołami w Gminie sprawuje NZOZ „MEDYK” .

W ramach specjalistycznej opieki medycznej w gminie funkcjonują:

- 4 gabinety stomatologiczne;
- 3 gabinety ginekologiczno- położnicze;
- gabinet okulistyczny;
- gabinet fizykoterapii;
- 1 gabinet medycyny pracy;
- laboratorium;
- 5 pielęgniarek środowiskowo- rodzinnych;
- pracownia protetyczna;
- zakład optyczny;
- internista – 4;
- pediatra – 4.

Ograniczeniem dostępności mieszkańców do bezpłatnych usług medycznych są limity Kasy Chorych, które są określane poniżej faktycznego zapotrzebowania.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Pełną ofertę specjalistycznych usług medycznych zapewnia mieszkańcom gminy zespół lekarski w Złocieńcu. W promieniu 40 km od Czaplinka znajdują się trzy placówki leczenia szpitalnego.

W Czaplinku mieści się stacja wojewódzkiego pogotowia ratunkowego. Fakt ten jest istotny z uwagi na znaczne rozrzucenie poszczególnych miejscowości w gminie oraz jej turystyczny charakter wpływający na znaczne nasilenie ruchu oraz kolizji drogowych w sezonie letnim..

Podstawową bazę lokalową do realizacji zadań z zakresu ochrony zdrowia mieszkańców stanowi obiekt przychodni zdrowia przy ul. Wałęckiej w Czaplinku oraz część medyczna budynku felczerskiego w Broczynie.

Zadania własne gminy w zakresie ochrony zdrowia mieszkańców realizowane są we współpracy z trzema organizacjami pozarządowymi, działającymi w sferze zdrowia i opieki (dwa Kluby Abstynenckie oraz Stowarzyszenie Diabetyków). Podstawowe ograniczenia w dostępie do usług medycznych tworzy, tak jak w innych sferach, postępująca pauperyzacja mieszkańców.

Kultura

Zadania własne gminy z zakresu krzewienia i upowszechniania kultury realizuje Czaplinecki Ośrodek Kultury. Organizuje on działalność: zespołów wokально-instrumentalnych, ogniska muzycznego, zespołów tanecznych, sekcji artystycznych, zespołów teatralnych oraz muzycznych zespołów amatorskich.

Działania kulturalne realizowane są na bazie:

- obiektu przy ul. Pławieńskiej 1, w którym mieści się siedziba CZOK;
- Centrum Informacji Bibliotecznej przy ul. Wałęckiej utworzonego z myślą o zwiększeniu dostępności do zbiorów bibliotecznych, poprawy warunków lokalowych prowadzonej działalności bibliotecznej oraz poszerzeniu oferty czytelniczej i kulturalnej;
- Izby Muzealnej przy ul. Rynek 1. Działalność Izby służy gromadzeniu i upowszechnianiu informacji o historii gminy i regionu. Izba współpracuje z muzeami i ośrodkami dokumentacji dziedzictwa historyczno- kulturowego w kraju, z uczelniami, stowarzyszeniami twórców i organizacjami

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

pozarządowymi. Organizuje wystawy i realizuje liczne programy edukacyjne i promocyjne, służące zachowaniu i upowszechnianiu dziedzictwa historyczno-kulturowego gminy i Pojezierza Jest to jedyna tego typu placówka na Pojezierzu Drawskim;

- amfiteatru przy ul. Parkowej. Obiekt stanowi własność gminy. W sezonie turystycznym organizowane są tu imprezy masowe. Pojemność- 2000 osób. Obiekt posiada zaplecze w postaci pomieszczeń technicznych, gospodarczych, sanitarnych;
- kina przy ul. Wałęckiej,
- świetlic wiejskich (w Sikorach, Kluczewie, Siemczynie oraz Czarnym Małym, Czarnym Wielkim, Broczynie, Machlinach, Pławnie, Ostrorogu a także w Piasecznie i Rzepowie);

Działalność kulturalna na terenie wsi realizowana jest na bazie 11 świetlic wiejskich. Trzy z nich prowadzone są przy obsadzie kadrowej na pełny etat (Siemczyno, Kluczewo i Sikory), sześć- na umowy zlecenia, dwie- w ramach stażu. Świetlice wiejskie funkcjonują na terenie gminy od roku 1998. Utrzymanie i funkcjonowanie obiektów należy do samorządu sołectkiego i odbywa się przy wsparciu finansowym z budżetu gminy.

Najważniejsze, ponadlokalne programy kulturalne realizowane w gminie:

- projekt „Czapliniec- Gościniec. Unia rodzin naszym biletem do Unii Europejskiej”- nagroda Grand Prix Premiera RP w V edycji konkursu Fundacji Kultury p.n. „Małe Ojczyzny- Tradycja dla przyszłości”
- projekt: „Prezentacje Teatru Kotelioty- występy teatru w miastach i miasteczkach województwa zachodniopomorskiego”, II nagroda Fundacji im.Stefana Batorego w konkursie „Na najlepszy projekt kulturalny adresowany do społeczności wiejskiej”
- Projekt: „Potyczki z architekturą”- program upowszechniania wiedzy o architekturze i urbanistyce; projekt o zasięgu ogólnopolskim, realizowany we współpracy z Centrum Animacji Kultury przy Ministerstwie Kultury;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Imprezy o charakterze ogólnopolskim, organizowane w Gminie:

- Ogólnopolski Turniej Recytatorski im. Jana Chryzostoma Paska.

Na terenie Gminy Czaplinek działają 32 organizacje pozarządowe mieszkańców: stowarzyszeń, związków, klubów i grup wsparcia, w tym:

- 9 działających w sferze sportu (piłka nożna, piłka koszykowa, siatkówka, tenis stołowy, szachy, karate, sporty wodne, zawody sprawnościowe kierowców amatorów);
- 4 działające na polu pomocy społecznej, w tym dwie abstynenckie grupy samopomocy;

Na terenie wsi działają stowarzyszenia: agroturystów, rolników indywidualnych i byłych pracowników byłych Państwowych Gospodarstw Rolnych.

Stowarzyszenia prowadzą:

- trzy świetlice środowiskowe dla dzieci;
- świetlicę rehabilitacyjno- terapeutyczną dla dzieci niepełnosprawnych;
- terapię psychologiczną dla rodzin i rehabilitację ruchową dla osób niepełnosprawnych;
- terapię i rehabilitację osób uzależnionych od alkoholu;
- punkt konsultacyjny dla diabetyków;
- punkt informacji turystycznej;
- promocję pozarolniczej działalności na wsi;

Działania mieszkańców skupionych w organizacjach finansowane są z budżetu Gminy oraz ze środków zewnętrznych. Stowarzyszenia otrzymują wsparcie merytoryczne i pomoc techniczną ze strony lokalnego samorządu. W Urzędzie Miasta i Gminy jest specjalne stanowisko ds. współpracy z organizacjami pozarządowymi. Organizacje otrzymują bieżącą informację na temat źródeł finansowania ich działalności oraz pomoc przy wypełnianiu wniosków o dotacje.

2.3. UKŁAD KOMUNIKACYJNY

Gmina Czaplinek leży na skrzyżowaniu dróg:

- **krajowej** nr 20 Drawsko Pomorskie - Szczecinek: umożliwiającej dojazd do przejścia granicznego do Niemiec w Kołbaskowie;
- **wojewódzkiej** nr 163 Kołobrzeg - Wałcz, o istotnym znaczeniu dla ruchu turystycznego, łącząca obszar pojezierza drawsko- szczecineckiego z południem kraju oraz atrakcyjnymi turystycznie terenami środkowego Wybrzeża. Droga nr 163 jest znacznie obciążona ruchem w szczególności w okresie wakacyjnym, kiedy to jest wybierana jako popularny szlak nad morze przez mieszkańców Śląska i Wielkopolski.;
- **wojewódzkiej** nr 171 Czaplinek - Barwice: zapewniającej połączenie z drogami krajowymi nr 11 (międzynarodowa) i 23;
- **wojewódzkiej** nr 177 Czaplinek - Mirosławiec: zapewniającej połączenie z drogą krajową (międzynarodową) nr 10.

Łączna długość dróg wojewódzkich na terenie miasta i gminy wynosi 51,65 km.

Na obszarze miasta i gminy Czaplinek usytuowanych jest także kilkanaście dróg powiatowych m.in. :

Nr 1964 Z	Nowe Worowo – Kluczewo	- 3,591 km
Nr 1969 Z	Rzepowo – Siemczyno	- 7,661 km
Nr 1970 Z	Rzepowo – Głębocek – Siemczyno-	6,216 km
Nr 1095 Z	Ogartowo – Sikory	- 9,232 km
Nr 1973 Z	Kluczewo – Prosinko – St. Drawsko-	5,583 km
Nr 1974 Z	Stare Drawsko – Żerdno	- 2,458 km
Nr 1975 Z	Nowe Drawsko – Sikory	- 3,358 km
Nr 1285 Z	Czarne Wielkie – Polne	- 0,820 km
Nr 1977 Z	Dr. Nr 20 – Rakowo	- 1,304 km
Nr 2000 Z	Czaplinek – Nowe Kaleńsko	- 8,089 km
Nr 1999 Z	Siemczyno – Żeliszewie	- 2,144 km
Nr 2001 Z	Czaplinek – Czarne Małe	- 5,452 km
Nr 2002 Z	Czarne Małe – Łysinin – Ostroróg	- 6,095 km

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Nr 2002 Z	Broczyno – Motarzewo – Machliny-	8,156 km
Nr 2003 Z	Machliny – gr. woj. – Nadarzyce	- 6,991 km
Nr 2004 Z	Pławno – Psie Głowy	- 2,662 km
Nr 2005 Z	Broczyno – Byszkowo	- 2,945 km
Nr 2006 Z	Trzciniec – do dr. 163	- 1,460 km
Nr 1282 Z	Barwice – Kluczewo	- 4,337 km
Nr 2011 Z	Łubowo – Czarne Małe	- 3,252 km
Nr 2002 Z	Łubowo – Ostroróg	- 1,302 km

Gmina Czaplinek zarządza na swoim terenie drogami o łącznej długości ok. 104,69 km w skład których wchodzi drogi na terenie miasta o długości 17,46 km oraz drogi na terenie gminy o długości 87,23 km.

Na terenie gminy zlokalizowanych jest także szereg dróg dojazdowych do pól, których długość zinwentaryzowana przez Urząd Miasta i Gminy w Czaplinku wynosi 68,40 km (2003 r.).

Gmina posiada dogodny układ komunikacyjny:

- promienisty układ dróg, łączący w promieniu od 30 do 40 km siedem równorzędnych i większych ośrodków miejskich, dający możliwość bezpośredniej obsługi (handel hurtowy i detaliczny).

Uwarunkowania ruchowe.

Badania natężenia ruchu przeprowadzone w 1995 r. przez Generalną Dyрекcję Dróg Publicznych wykazują całkowite natężenie ruchu:

droga nr 20 Czaplinek – Drawsko Pomorskie – 1800 poj/d

droga nr 20 Czaplinek – Szczecinek – 1400 poj/d

droga nr 163 Wałcz – Czaplinek – 2400 poj/d

droga nr 163 Czaplinek – Połczyn Zdrój – 1800 poj/d

droga nr 177 Czaplinek – Mirosławiec – 800 poj/d

droga nr 171 Czaplinek - Barwice – 650 poj/d

Przez centrum miasta Czaplinka przejeżdżało ok. 2300 pojazdów na dobę.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Szacuje się, że natężenie ruchu wzrosło do chwili obecnej o ok. 40 – 50 %, co zostanie zweryfikowane podobnymi badaniami w bieżącym roku.

Natężenie ruchu zmienia się w ciągu roku, zdecydowanie większe obciążenia występują w okresie letnim na obu odcinkach drogi nr 163.

Zjawiskiem niepokojącym jest także stały wzrost ruchu pojazdów ciężarowych na drodze nr 20, która coraz częściej jest wybierana przez kierowców jako alternatywa do bardziej zatłoczonej drogi nr 10.

Przez teren gminy przebiega linia kolejowa niezelektryfikowana nr 385 – Runowo Pomorskie – Chojnice prowadząca przewozy pasażerskie w ruchu osobowym i przewozy pasażerskie. Stacja kolejowa wraz z dworcem zlokalizowana jest w mieście Czaplinku przy ul. Dworcowej.

Na terenie gminy zlokalizowane są jeszcze dwa przystanki kolejowe w Żeliszewie i Czarnem Małym.

Linia kolejowa zapewnia dość dogodne połączenia na trasie Stargard Szczeciński – Szczecinek – Chojnice. Wskazane węzły kolejowe umożliwiają przesiadki na pociągi w wielu kierunkach Polski, tym nie mniej połączenia te nie można uznać za sprawne.

Dworzec autobusowy PKS zlokalizowany jest przy Pl. 3 Marca, nie posiada kasy biletowej ani zaplecza dla podróżnych. Połączenia autobusowe realizowane są z większością miejscowości Pojezierza Drawskiego m.in. Drawskiem Pomorskim, Szczecinkiem, Szczecinem, Złocińcem, Barwicami, a ponadto z Wałczem, Poznaniem, Kołobrzegiem i Warszawą.

Oświetlenie drogowe w gminie Czaplinek realizowane jest przez Zakład Oświetlenia Drogowego „Południe” Sp. z o. o. z siedzibą w Karlinie na podstawie umowy NR 6/2004-20S z dnia 14-06-2004 r. i została zawarta do dnia 31-12-2011 r. W ramach zawartej umowy i posiadanych w budżecie gminy środków finansowych sieć oświetleniowa jest rozbudowywana i modernizowana. Na terenie gminy Czaplinek istnieje 1217 punktów świetlnych.

2.4 ROZWÓJ GOSPODARCZY I SPOŁECZNY

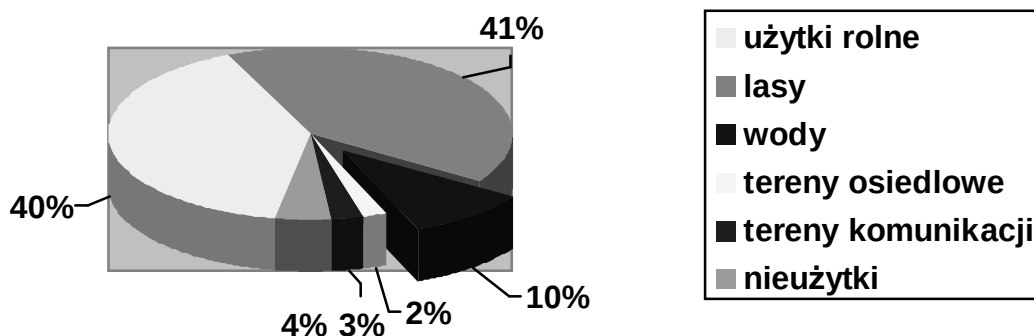
Podstawowe dziedziny gospodarki w Gminie Czaplinek tworzy przemysł elektroniczny i elektrotechniczny, rolnictwo i turystyka. Struktura gospodarki od lat praktycznie nie ulega zasadniczym zmianom. Generalnie na przestrzeni lat przewartościowaniu uległa struktura własnościowa podmiotów gospodarczych. Na dzień dzisiejszy udział osób prawnych na rynku wynosi zaledwie 4,65%.

Na terenie Gminy działają trzy przedsiębiorstwa z kapitałem zagranicznym. Prowadzą działalność w sferze rolnictwa, przetwórstwa rolno- spożywczego oraz przemysłu.

Do najbardziej niedochodowych działalności w Gminie niezmiennie należy rolnictwo, które generuje ponad 27% ogółu miejsc pracy w Gminie.

2.4.1 Rolnictwo

Użytkowanie gruntów w gminie



Gmina ma charakter rolniczo - leśny. Użytki rolne zajmują obszar 14 727 ha, co stanowi 40,3 % ogólnej powierzchni. Wielkość ta znacznie przekracza wskaźnik udziału użytków rolnych w strukturze funkcjonalno- przestrzennej Powiatu, który wynosi 34,3%. W strukturze przeważają grunty słabe klasy IV, V i VI. Wskaźnik bonitacji gleb wynosi 0,86.

Na terenie gminy występują wszystkie formy własności: gospodarstwa indywidualne,

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

spółki prawa handlowego i spółdzielnie. Gruntami na terenie gminy administruje również terenowy oddział ANR / Oddział Drawsko Pomorskie.

Ponad 41% powierzchni gruntów gminy Czaplinek zajmują lasy, około 10% stanowią wody, 4% to nieużytki, 3% tereny komunikacyjne natomiast niecałe 2% zajmują tereny zabudowane.

W gminie funkcjonuje 497 gospodarstw rolnych, z czego 492 to gospodarstwa indywidualne. W strukturze obszarowej indywidualnych gospodarstw rolnych przeważa grupa o powierzchni do 5 ha. Udział gospodarstw o powierzchni powyżej 50 ha wynosi 5% i znacznie przekracza wartość wskaźnika dla województwa i Polski. Wysoka jest również średnia powierzchnia indywidualnego gospodarstwa rolnego, która wynosi 30,4 ha (średnia dla Powiatu- 28,61; województwa- 17,6; Polski- 7,7).

W indywidualnych gospodarstwach rolnych podstawowym kierunkiem jest produkcja roślinna (60% gospodarstw). Gospodarstwa o profilu wielokierunkowym stanowią 20% ogółu. Szacuje się, iż zaledwie 1/5 gospodarstw indywidualnych daje utrzymanie ich użytkownikom.

Proces restrukturyzacji byłych gospodarstw państwowych i spółdzielczych wpłynął istotnie na powiększenie areалу gospodarstw indywidualnych oraz na powstanie gospodarstw o dużych powierzchniach (powyżej 100 ha).

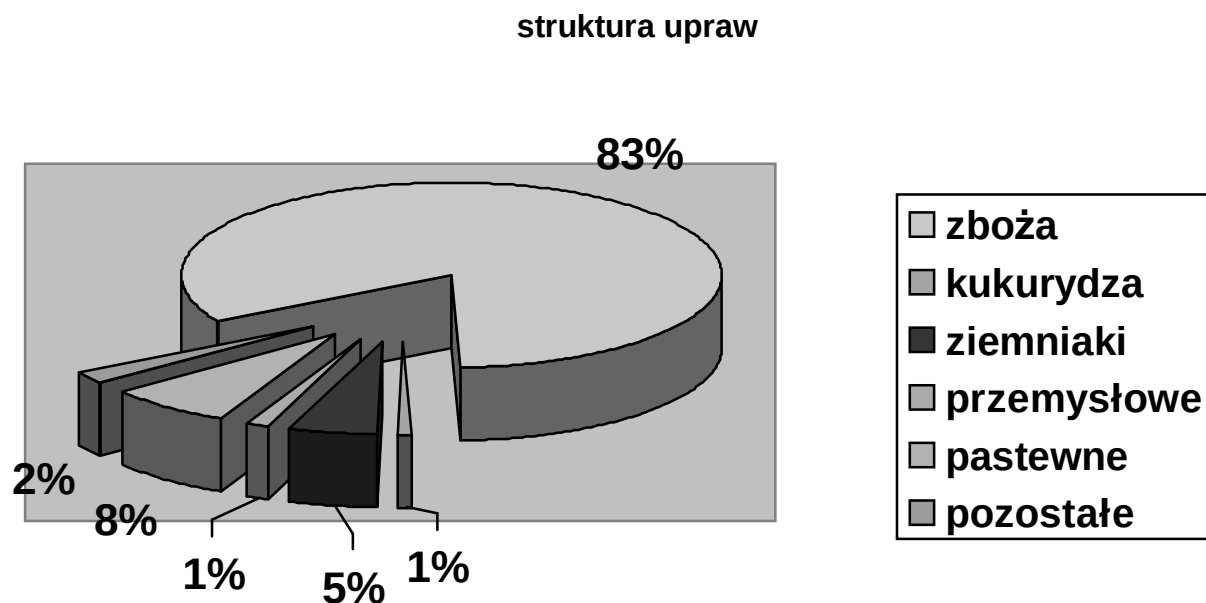
Na terenie gminy były PGR-y uległy prywatyzacji. Są to:

- „LEGRO” Pracownicza Spółka z o.o. w Drahimku - obecnie nie istnieje, natomiast grunty zostały przejęte przez „ALTERNATYWA” Spółka z o.o. w Starym Drawsku,
- „POLA POMORSKIE” Pracownicza Spółka z o.o. w Miłkowie – obecnie nie istnieje
- „PRIMA” Spółka z o.o. w Czaplinku,
- „AGROFREZZE” Spółka Akcyjna w Kołomacie,
- „AGROL” Spółka Pracownicza w Byszkowie,

Obsługę podstawową rolnictwu zapewnia Spółdzielnia Kółek Rolniczych w Czaplinku oraz dwie lecznice weterynaryjne.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Gmina charakteryzuje się średniej wartości glebami. Blisko 36% gospodarstw indywidualnych na wsi posiada grunty o wskaźniku bonitacji poniżej 0,4, a dalsze 43% - o wskaźniku od 0,4 – 0,7. W gminie uprawia się przede wszystkim zboża, rośliny pastewne i ziemniaki.



W hodowli dominuje trzoda chlewna, której pogłowie w gminie stanowi 9,3 % całego pogłowia b. województwa. Tylko 3 gminy w b. wojew. mają wyższe pogłowie trzody niż gmina Czaplinek. Pogłowie bydła stanowi analogicznie 2,8% pogłowia b. województwa, a drobiu – 2,2%.

Tab. 4 Obsada zwierząt gospodarskich na 100 ha użytków rolnych w gospodarstwach indywidualnych

	gmina	w tym wieś
bydło	17,9	24,5
trzoda chlewna	31,5	41,1

Wśród gospodarstw indywidualnych aż 10% nie prowadzi żadnej działalności, nawet rolniczej. Natomiast blisko 50 % indywidualnych gospodarstw prowadzi działalność rolniczą wyłącznie lub głównie na własne potrzeby. Tylko 40% gospodarstw produkuje głównie na rynek.

2.4.2 Rynek pracy

W minionych 20-tu latach sytuacja gospodarcza Czaplinka uległa istotnym przeobrażeniom. Przechodzenie w gospodarce od systemu nakazowo-rozdzielczego do rynkowego spowodowało, iż wiele przedsiębiorstw nie było w stanie utrzymać się na rynku. Największe problemy dotyczyły duże przedsiębiorstwa zatrudniające kilkaset osób.

Aktualnie (stan na dzień 31.12.2004 r.) na terenie gminy Czaplinek funkcjonuje 589 podmiotów gospodarczych w tym:

- | | |
|---------------------------------------|----------------|
| - przemysł: | 38 podmiotów, |
| - budownictwo: | 54 podmiotów, |
| - handel: | 244 podmiotów, |
| - transport: | 38 podmiotów, |
| - usługi niematerialne: | 91 podmiotów, |
| - przetwórstwo produktów rolnych: | 39 podmiotów, |
| - pozostałe usługi materialne: | 43 podmiotów, |
| - gastronomia: | 28 podmiotów, |
| - działalność produkcyjno – usługowa: | 14 podmiotów |

Ze szczegółowej analizy podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ewidencji Gminy wynika, że znakomita ich większość to firmy jednoosobowe funkcjonujące głównie w sferze usług. Na ogół są to firmy, które w zgłoszeniu do ewidencji podmiotów gospodarczych podają szeroki zakres działalności. Samodzielną działalność (z walką na rynku o zlecenia) prowadzi mniej niż 30% zarejestrowanych firm (firmy wiodące), natomiast pozostałe (wspierające), z reguły jednoosobowe, pracują dla tych pierwszych na zasadzie podzlecenia. Taka formuła funkcjonowania firm „wiodących” daje im elastyczność pozwalającą przetrwać niezależnie od zmieniającego się popytu i pozyskiwanych zleceń. Firmy „wspierające” na ogół współpracują z jedną „wiodącą”, ale w przypadku wyczerpywania się zleceń, nawiązują współpracę z innymi podmiotami „wiodącymi”, lub przechodzą w stan „letargu”. Na wiele dziedzin działalności gospodarczej prowadzonej na terenie Gminy

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Czaplinek (budownictwo, turystyka, część usług) duży wpływ ma sezonowość. Są one wszystkie z sobą w fazie, w więc w tym samym czasie wchodzi w okres koniunktur i dekonunktur.

Gmina Czaplinek dysponuje stosunkowo dużymi zasobami pracy. Najliczniejszą grupę bezrobotnych stanowią osoby posiadające wykształcenie zasadnicze zawodowe, niemniej jednak jest wśród nich spora grupa osób dobrze przygotowanych do wykonywania zawodu. Są to przede wszystkim: monterzy urządzeń elektrotechnicznych gdyż region związany jest z przemysłem elektronicznym i elektrotechnicznym oraz murarze, stolarze, robotnicy budowlani, instalatorzy, cieśle, malarze; technolodzy obróbki drewna - zarówno młoda kadra jak i pracownicy z dużym doświadczeniem zawodowym, rolnictwo- zarówno kadra inżynierska jak i pracownicy fizyczni ze stażem pracy w zawodzie; ślusarze, tokarze, mechanicy samochodowi, lakiernicy oraz spawacze. Wśród poszukujących pracy są również osoby posiadające doświadczenia związane z pracą w przemyśle spożywczym, lekkim, itd. Stosunkowo liczna jest wykwalifikowana kadra ekonomiczna średniego szczebla.



3. CHARAKTERYSTYKA OBECNEGO STANU ŚRODOWISKA

3.1. ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Obszar gminy, zgodnie z fizyczno – geograficznym podziałem Kondrackiego (1998) leży w następujących jednostkach:

Prowincja:	Niż Środkowoeuropejski
Podprowincja:	Pojezierza Południowobałtyckie
Makroregion:	Pojezierza Zachodniopomorskie
Mezoregion:	Pojezierze Drawskie
Makroregion:	Pojezierze Południowopomorskie
Mezoregion	Pojezierze Szczecińskie
Mezoregion	Równina Wałecka

W obrębie Pojezierza Drawskiego wyróżnia się ciągi moren czołowych fazy pomorskiej oraz zaznaczające się między nimi zagłębienia wytopiskowe po martwym lodzie. Wizualno-krajobrazową atrakcyjność pojezierza powiększają duże jeziora na przedpolu najwyższych wzniesień, np. Drawsko (1781,5 ha, max.gł. 79,7m), Wilczkowo (300,4 ha, max.gł. 7,8 m), Niewlino (Noblino – 135,8 ha, max.gł. 16,9 m), Czaplino (108,3 ha, max.gł. 22,9 m). Pomiędzy Czaplinkiem a Połczynem Zdrój w Dolinie Pięciu Jezior początek bierze rzeka Drawa, przepływająca przez liczne jeziora, m.in. przez Jezioro Drawsko.

3.1.1 Ukształtowanie terenu

Zasadnicza część gminy leży na Pojezierzu Drawskim, wchodzącym w skład Pojezierza Zachodniopomorskiego. Pojezierze Drawskie stanowi przedłużenie moren Pojezierza Ińskiego w kierunku północno-wschodnim bezpośredniego zlewiska Bałtyku (dorzecza Regi i Parsęty) oraz dorzecza Warty-Noteci, do której płyną Drawa i Gwda. Zajmuje obszar ok. 1900 km². Od północy Pojezierze Drawskie sąsiaduje z Wysoczyzną Łobeską, Równiną Białogardzką i Wysoczyzną Polanowską a od wschodu z Pojezierzem Bytowskim, od południa z sandrowymi równinami: Drawską i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Wałęcką. Te ostatnie mezoregiony mają swą reprezentację w południowo-wschodnich częściach gminy.

W kształtowaniu współczesnej rzeźby terenu gminy Czaplinek oraz przypowierzchniowej budowy geologicznej gminy decydującą rolę odegrał lądolód ostatniego zlodowacenia północnego. Z zasięgiem lądolodu związane są wszystkie formy terenu występujące na obszarze gminy. Wzgórza czołowo morenowe zbudowane są z piasków ze żwirem, żwirów i glin. Poszczególne wzniesienia osiągają wysokość kilkunastu metrów. Ze strefą moren czołowych związane jest występowanie piasków i żwirów polodowcowych. Osady glacialne w południowo-wschodniej części gminy reprezentuje rozległy pokład gliny zwałowej o kilkumetrowej miąższości, w wielu miejscach erozyjnie zniszczony działalnością wód roztopowych topniejącego lądolodu.

W środkowej części gminy w rejonie Czaplinka i na zachód występują liczne kemy, które zbudowane są głównie z piasków, ilów i mułków. Kemy osiągają wysokość około kilkunastu metrów w stosunku do otaczającej powierzchni.

Rozległe płaty osadów wolnolodowcowych rozciągają się w południowej części gminy od Siemczyna przez Pławno, Broczyno po Ostroróg oraz na północ od jeziora Drawsko w rejonie miejscowości Kluczewo-Prosino.

W dolinach rzecznych pod koniec fazy pomorskiej akumulowały piaski i żwiry rzeczne. Piaski rzeczne osadzały się również w obrębie obniżzeń wytopiskowych i mis pojeziernych. Osady holoceniskie reprezentowane są również przez mułki, gytie wapienną i kredę jeziorną, w stropie, których występuje torf.

Część północną gminy zajmuje pas moren czołowych przebiegających łukowato z zachodu na wschód, składający się z szeregu wzgórz i pagórków. Deniwelacje terenu dochodzą do 80 metrów. Najbardziej wyniesionym obszarem są wzgórza położone na północ od jezior Żerdno i Komorze, z kulminacjami: Spyczyna Góra (203 m n.p.m.) k. Starego Drawska i Kukówka (206,2 m n.p.m.) k. Czarne Wielkie. Najniżej położonym miejscem jest dolina rzeki Dobrzycy w południowej części gminy (ok.118 m n.p.m.). Oprócz jednolitych ciągów wzniesień występuje tu szereg wyniosłości, poprzecinanych zagłębieniami i dolinami z dość licznymi i zróżnicowanymi pod względem wielkości jeziorami. Prócz moren czołowych

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

występują również moreny denne. Charakteryzują się one występowaniem łagodnych wzniesień terenowych z dużą ilością małych jezior.

Krajobraz danego obszaru jest ściśle uzależniony, m.in. od obecności różnych elementów, w tym od rzeźby terenu, występowania naturalnych i sztucznych obiektów kulminacyjnych, kompleksów pól, lasów, wód płynących i stojących, mórz, obecności obszarów zabudowanych, jak i pojedynczych obiektów budowlanych, linii komunikacyjnych, energetycznych, a także nasilenia ich występowania i wzajemnego ich przenikania się i uzupełniania.

Dominującym typem krajobrazu na obszarze całej gminy Czaplinek jest krajobraz młodoglacjalny, pagórkowaty pojezierny, poprzecinany dolinami i równinami akumulacyjnymi (den dolinnych). Dominują tu formy plejstoceńskie - moreny denne. Natomiast z holocenu pochodzą formy subarealne, kształtujące dna dolin i niższe terasy rzeczne (załącznik nr 2).

3.1.2 Warunki klimatyczne

Obszar czaplinecki charakteryzuje się dość swoistym klimatem, obejmującym obszar części szczytowych oraz południową stronę środkowo-pomorskiego łańcucha wzgórz morenowo - czołowych (od Pojezierza Drawskiego na południowym zachodzie po Pojezierze Kaszubskie pod Szczecinkiem), a także częściowo przylegający doń od południa pas obszarów sandrowych (po Chojnice).

Według Romera obszar Gminy zaliczany jest pod względem klimatycznym do dziedziny bałtyckiej, odznaczającej się silniejszymi wpływami oceanicznymi w porównaniu z klimatem innych rejonów Polski. Przeważają wiatry zachodnie, dominujące w okresie lata i jesieni. Zimą najczęściej występują wiatry południowo-zachodnie. W marcu dominują suche i mroźne wiatry z kierunków wschodnich i północno-wschodnich.

Pogoda korzystna pod względem biometeorologicznym (dni z pogodą ciepłą, komfortową i chłodną bez stanów parności i opadów codziennych) panuje przez większą część roku (średnia wieloletnia 283,6 dni). Najwięcej dni o optymalnych warunkach pojawia się w czerwcu, najmniej - w lutym. Pogoda niekorzystna (całodzienne opady i zamglenia) występuje ok. 46 dni w roku, najrzadziej w czerwcu

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

(średnio 1,5 dnia), najwięcej w listopadzie, grudniu i marcu - średnio 5 dni w miesiącu. Okres wegetacyjny trwa 208-215 dni, ze średnią temperaturą powyżej 5⁰C i zaczyna się w pierwszej dekadzie kwietnia, a kończy wraz z końcem października.

Dość duża wysokość względna terenu wpływa na obniżenie wartości temperatur. Średnia temperatura okresu maj-lipiec wynosi 14,4°C. Temperatura roczna waha się w granicach 7,0-7,3°C. Liczba dni gorących w roku (o temperaturze maksymalnej >25°C) wynosi od 18 do 22. Średnia roczna wielkość opadów wynosi ok. 600 mm. Średni opad w miesiącach wegetacyjnych wynosi 554 mm. Przewaga średnich sum opadów w okresie wrzesień-październik nad analogicznymi wielkościami opadów notowanych w maju-czerwcu wskazuje na „suche” wiosny i „wilgotne” jesienie.

3.1.3 Powietrze atmosferyczne

Zanieczyszczenie atmosfery uznawane jest obecnie za główną przyczynę zmian środowiska. Zanieczyszczeniem jest każda substancja i każde działanie, które powoduje odchylenie od stanu równowagi, czyli zakłóca naturalny stan powietrza atmosferycznego. Jednak wzmocnienie szczególnie w drugiej połowie lat 90 – tych egzekucji wymogów prawnych, konsekwentna realizacja zasady „zanieczyszczający płaci” oraz urealnienie kosztów korzystania ze środowiska, powoduje systematyczne ograniczenie antropogenicznej presji na środowisko.

Na terenie gminy Czaplinek nie występują duże obiekty (zakłady przemysłowe) mogące stanowić istotne źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza. W tabeli przedstawiono wykaz największych podmiotów gospodarczych na terenie gminy Czaplinek.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Tab. 5 Wykaz największych podmiotów gospodarczych na terenie gminy Czaplinek

P-D-Kabel-Technik Polska Spółka z o.o.
BS Sp. z o. o.
Zakład Przemysłu Drzewnego S.A.
PPH „Tur-Plast”
Agrofreeze S.A.
Zakład Gospodarki Komunalnej w Czaplinku
TCS S.C. Czaplinek
Zakład Torfowo-Borowinowy „Agrotorf”
System-Elektro-Technik Sp. z o.o.
Przedsiębiorstwo Wielobranżowe „Chem-Tech”
Zakład Produkcyjno Handlowy „GRANIT”
PPHU „STALEX
IN-TEL Sp. z o.o. Czaplinek

Ocena jakości powietrza dokonywana jest w ramach państwowego monitoringu środowiska (WIOŚ) w strefach, które stanowią obszar aglomeracji o liczbie mieszkańców większej niż 250 tysięcy lub obszar powiatu, który nie wchodzi w skład aglomeracji. Gmina Czaplinek należy do powiatu drawskiego, w związku z tym stan czystości powietrza w gminie określany jest na podstawie tej strefy.

Na obszarze Powiatu Drawskiego brak jest pomiaru stężeń zanieczyszczeń w powietrzu, mogących stanowić podstawę bieżącej oceny jakości. Główne zagrożenia to drogi krajowe nr 10 i 20 oraz emisja gazów pochodzących z gospodarstw przydomowych. Na jakość powietrza na obszarze Powiatu Drawskiego mają wpływ zanieczyszczenia transgeniczne. Przy przeważających na tym terenie zachodnich i południowo – zachodnich wiatrach napływają na ten teren zanieczyszczenia z przygranicznych obszarów Niemiec.

Gmina Czaplinek jest gminą, w której nie ma obecnie obiektów wpływających na pogorszenie stanu czystości powietrza. Ewentualne zanieczyszczenie powietrza spowodowane jest ruchem komunikacyjnym, znacznie nasilającym się w okresie wakacyjnym i koncentracją palenisk domowych (szczególnie w sezonie grzewczym). Jednak czynniki te nie wpływają znacząco na ocenę stanu czystości powietrza w gminie i całym powiecie.

Podstawowymi aktami prawnymi obowiązującymi aktualnie w Polsce w zakresie prowadzenia kontroli jakości powietrza są:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. prawo ochrony środowiska (Dz. U. nr 62, poz. 627);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów substancji (Dz. U. nr 87, poz. 796);
- Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie oceny poziomów substancji w powietrzu (Dz. U. nr 87, poz. 798).

WYMAGANYM DZIAŁANIEM JEST UTRZYMANIE JAKOŚCI POWIETRZA NA TYM SAMYM LUB LEPSZYM POZIOMIE.

3.1.4 Hałas

Ocena stanu środowiska w wyniku emisji hałasu z różnych źródeł dokonywana jest na podstawie równoważnego poziomu dźwięku A wyrażanego w db. Wyniki prowadzonych pomiarów odnoszone są do wartości dopuszczalnych zawartych w Rozporządzeniu Ministra Środowiska z dnia 29 lipca 2004 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów hałasu w środowisku (Dz. U. 178, poz. 1841). Podstawowym wskaźnikiem klimatu akustycznego danego terenu jest sumaryczny poziom hałasu w odniesieniu do całego badanego obszaru. W decydującym stopniu wielkość ta zależy od jego urbanizacji oraz rodzajów emitowanego hałasu. Wyróżniamy trzy podstawowe grupy hałasu, najbardziej uciążliwe dla środowiska. Są to hałas komunikacyjny, kolejowy oraz przemysłowy. Podstawowym źródłem hałasu na terenie gminy jest komunikacja drogowa. Poważnym problemem dla Czaplinka jest brak obwodnic dla ruchu tranzytowego. Dynamiczny rozwój komunikacji drogowej i zwiększające się natężenie ruchu komunikacyjnego pojazdów o dużej mocy i ładowności, stanowi coraz poważniejsze zagrożenie dla mieszkańców i środowiska naturalnego.

Jak wynika z kontroli w zakresie ochrony przed hałasem przeprowadzonej w 2001 r. na terenie powiatu drawskiego w gminie Czaplinek jedynie w PPHU ROLAK Robert Pietrzak stwierdzono przekroczenie dopuszczalnego poziomu hałasu w

środowisku. Jednak niezwłocznie po ogłoszeniu wyników pomiarów zakład ten przystąpił do modernizacji urządzeń wentylacyjno – wyciągowych. Obecnie źródło nadmiernego hałasu zostało zlikwidowane.

3.1.5 Wody

Szczególnym walorem przyrodniczym gminy Czaplinek, oprócz rzeźby terenu, jest jej układ wodny. Wody te są nie tylko wyróżnikiem tej gminy, ale przede wszystkim Drawskiego Parku Krajobrazowego, który swym zasięgiem obejmuje znaczną część gminy Czaplinek.

Gmina Czaplinek pod względem jeziorności jest jedną z najbogatszych gmin. Występują tu wszystkie typy zbiorników wodnych. Obok małych, znajdują się tu duże i bardzo duże jeziora, płytkie i głębokie, jeziora z wyspami i bez nich, z bardzo rozbudowaną linią brzegową, jak i z brzegami prostymi. Zbiorniki wodne różnią się także między sobą pod względem występującej roślinności. Występują tu wody bogate w roślinność wynurzoną i pływającą, zasobne w składniki pokarmowe. Są tu także jeziora ubogie w te składniki, a przez to bez roślinności przybrzeżnej (jeziora lobeliowe). Te czynniki niewątpliwie stanowią o walorach krajobrazowych wód.

Sieć hydrologiczną gminy stanowią cieki o łącznej długości 140 km: rzeka Dobrzyca Leśna, Drawa i Dębica. Sieć rzeczna gminy (tak jak cała sieć Pomorza) jest bardzo młodym układem hydrograficznym związanym genetycznie z późnym plejstocenem. Uformowana w tym czasie rzeźba terenu odznacza się wyraźnie dominującymi nachyleniami, Są to:

- skłon północny (domorski),
- skłon południowy (sandrowy).

Za sprawą skłonu południowego ukształtował się bieg rzeki Drawy, największej rzeki przepływającej przez gminę. Ważną pozycję w układzie wód powierzchniowych zajmują jeziora. Ich występowanie jest również uwarunkowane morfogenezą glacialną, związaną z najmłodszym zlodowaceniem. W związku z pochodzeniem i procesem powstawania jezior, na obszarze gminy wyróżnia się kilka ich typów genetycznych:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- rynnowe,
- wytopiskowe,
- moreny dennej i czołowej.

3.1.5.1 Wody powierzchniowe

Jeziora

Ogółem na terenie gminy znajduje się 47 jezior, w tym 22 o powierzchni przekraczającej 10 ha. Zajmują one łączną powierzchnię 3.294,6 ha. Stanowi to około 9% powierzchni gminy. Objętość wód w jeziorach wynosi około 450.000 tys. m³.

Tab. 6 Ważniejsze jeziora gminy Czaplinek (Choiński A. 1991: Katalog jezior Polski, cz. I: Pojezierze Drawskie, Wyd. Naukowe UAM, Poznań)

Nr	Nazwa zbiornika	Pow. zwierciadła wody (ha)	Wysokość w metrach n.p.m.	Objętość (tys. m ³)	Głębokość średnia (m)	Głębokość maksymalna (m)
1.	Wilczkowo	300,4	123,0	2331,2	7,8	26,7
2.	Okole Wielkie	11,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
3.	Okółko	2,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
4.	Bez nazwy	1,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
5.	Bez nazwy	1,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
6.	Piasecznik Wielki	45,4	133,0	2992,2	6,6	15,0
7.	Bez nazwy	1,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
8.	Piasecznik Mały	4,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
9.	Kaleńskie	106,2	140,0	12223,0	11,5	33,7
10.	Bez nazwy	3,5	128,3	b.d.	b.d.	b.d.
11.	Krzemno	138,8	140,0	17511,2	12,6	36,4
12..	Łęka	37,2	143,0	2128,9	5,7	17,0
13.	Ciemniak	7,2	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
14.	Pławno	52,9	140,0	2026,1	3,8	7,4
15.	Pławskie Małe	4,4	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
16.	Krzemienko	17,3	140,1	1280,9	7,4	18,4
17.	Studnica	27,5	139,4	688,8	2,5	5,5
18.	Siemęcin	5,7	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
19.	Czaplino	108,3	133,0	13344,7	12,3	22,9
20.	Natłino	15,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
21.	Nawsie	10,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
22.	Młyńskie	3,3	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
23.	Bez nazwy	2,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
24.	Łęka	4,9	141,4	b.d.	b.d.	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

25.	Dołgie Wielkie	44,4	136,7	2283,9	5,1	10,2
26.	Psarskie	17,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
27.	Studniczka	12,5	138,5	b.d.	b.d.	b.d.
28.	Byszkowo	11,0	139,7	b.d.	b.d.	b.d.
29.	Broczyno Małe	1,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
30.	Broczyno	24,2	140,0	520,0	2,1	4,4
31.	Machliny Małe	27,7	129,1	1087,5	3,9	9,0
32.	Machliny Duże	43,7	129,9	1870,3	4,3	7,3
33.	Szepc	32,9	136,1	948,5	2,9	7,7
34.	Nobliny (Niewlino)	152,9	135,8	9375,3	6,1	16,9
35.	Łęgi	2,8	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
36.	Młynówek	4,0	135,8	b.d.	b.d.	b.d.
37.	Bez nazwy	1,0	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
38.	Korotkowo	12,5	b.d.	b.d.	b.d.	b.d.
39.	Busino Duże (Businowskie)	133,8	121,8	6718,6	5,0	13,9
40.	Rzepowskie	38,9	128,0	1015,9	2,6	5,2
41.	Drawsko	1871,5	128,7	331443,4	17,7	79,7
42.	Prosino	61,2	137,5	673,6	1,1	1,8
43.	Żerdno (Srebrne)	205,0	128,5	31240,2	15,2	36,0
44.	Bez nazwy	4,0	130,6	b.d.	b.d.	b.d.
45.	Bez nazwy	4,1		b.d.	b.d.	b.d.
46.	Sikory	10,0	129,6	b.d.	b.d.	b.d.
47.	Komorze	416,7	131,1	49372,0	11,8	34,7

b.d. – brak danych

Wobec dużego zróżnicowania występujących na terenie gminy Czaplinek jezior dla potrzeb ich charakterystyki w niniejszym programie wyróżniono kilka grup zbiorników:

1. Jeziora duże, o powierzchni ponad 110 ha i głębokości ponad 30 m. Są to zbiorniki słabo zarastające o brzegach piaszczystych. Towarzyszy im roślinność przeważnie uboga pod względem jakościowym i ilościowym. Do tej grupy jezior zaliczyć można: jezioro Drawsko, Komorze, Żerdno, Krzemno.

2. Jeziora słabo zarastające o dnie piaszczystym, ubogie pod względem

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

florystycznym. Powierzchnia ich nie przekracza 30 ha, a głębokość dochodzi do 8,5 m. Takim jeziorem jest np. Krzemienko.

3. Jeziora dość płytkie, silnie zarastające o dnie mulistym. Należą do nich m.in. jeziora Nątłino i Rzepowskie. Są to zbiorniki przeważnie wyraźnie zeutrofizowane, żyzne, o bardzo różnej powierzchni.

4. Jeziora niewielkie, średnio zarastające o dnie mulistym. W zbiornikach tych zasięg roślin jest uzależniony od charakteru i ukształtowania dna. Na stromym opadającym stoku misy jeziornej rośliny zazwyczaj nie schodzą tak głęboko jak na odcinkach, gdzie dno opada łagodnie. W wypadkach, gdy jeziora otoczone są polami, czynnikiem ograniczającym rozwój roślinności jest wiatr. Są to jeziora zazwyczaj niewielkie, o powierzchni nieprzekraczającej 100 ha. Wymienić tu można: jezioro Prosino, Czapłino.

5. Jeziora o dnie piaszczystym, małe, średnio zarastające. Są to zbiorniki nieprzekraczające 11 ha, słabo zeutrofizowane. Czynnikiem ograniczającym zarastanie jest ubogie podłoże. Do tej grupy zaliczyć można drobne zbiorniki śródpolne, często nie ujmowane w katalogach i nieposiadające nazw.

6. Jeziora bezodpływowe, eutorficzne, z przewagą zbiorowisk ramienic. Należą tutaj zbiorniki o powierzchni 12-45 ha i głębokości maksymalnej do 34 m. Można tu wymienić jeziora Nawsie i Psarskie.

7. Jeziora lobeliowe. Cechą charakterystyczną jest występowanie zespołów roślin wodnych wysoce wyspecjalizowanych do życia w zbiornikach o bardzo niewielkiej zawartości składników pokarmowych m. in. lobelii jeziornej (stroiczka wodna), poryblinu jeziornego, brzeżnicy jednokwiatowej. Jeziora tego typu na terenie gminy Czaplinek reprezentowane są przez zbiorniki: Łęka i Jezioro Kaleńskie.

Spośród wszystkich 47 jezior istniejących na terenie gminy Czaplinek jedynie trzy są monitorowane pod względem jakości ich wód. Jezioro Żerdno (Srebrne) zaliczono do I klasy czystości wód powierzchniowych, jezioro Komorze do zakwalifikowano do II klasy czystości wód powierzchniowych, natomiast wody jeziora Drawsko sklasyfikowano jako III klasowe. Generalnie jednak czystość wód jezior występujących na terenie gminy Czaplinek kształtuje się na bardzo wysokim,

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

zadawałającym poziomie, co jeszcze bardziej podkreśla walory przyrodnicze tej gminy.

Rzeki

Gmina Czaplinek zasadniczo odwadniana jest przez zlewnię Drawy, z której wody, za pośrednictwem Noteci, Warty i Odry odprowadzane są do Bałtyku. Niewielki obszar gminy (zlewnia jeziora Komorze) odwadniany jest, przez Pilawkę i dalej - przez Gwdę, do Noteci. Północno-wschodnia część gminy leży w zlewni Dębnicy, odprowadzającej wody do Parsęty i do Morza Bałtyckiego.

Rzeka Drawa, będąca największym ciekim gminy, ma długość 199 km. Powierzchnia zlewni wynosi 3198 km². Drawa wypływa z jeziora Krzywego na wysokości 150 m n.p.m., położonego 7 km na południowy- wschód od Połczyna Zdroju. Różnice wysokości pomiędzy dnem doliny a sąsiadującą wysoczyzną dochodzą do 60 m. Stoki doliny pokrywa buczyna pomorska. Partie źródłiskowe rzeki objęte zostały ochroną w postaci rezerwatu krajobrazowego „Dolina Pięciu Jezior”. Od miejscowości Stare Drawsko prowadzi szlak kajakowy im. kardynała Karola Wojtyły. Według Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Koszalinie (dane 1993 r.) Drawa od źródeł do jeziora Drawsko prowadzi wody I klasy czystości. Dalej ich jakość znacząco się pogarsza, aż do wskazań ponadnormatywnych poniżej Złocieńca. W swym górnym biegu rzeka Drawa przepływa przez pięć jezior gminy Czaplinek: Prosino, Żerdno, Drawsko, Rzepowskie, Krosino. Rzeka ma 185,9 km długości (z tego 14,5 km na terenie gminy). Uchodzi do Noteci w okolicach Krzyża.

Rzeka Dębica, jest drugą, co do wielkości rzeką w gminie Czaplinek. Wypływa z Jeziora Kołbackiego. Na jej trasie znajdują się następujące akweny: Dębno i Koprzywno. W okolicy miejscowości Uradz rzeka tworzy niezwykle malowniczy przełom, planowany do objęcia ochroną jako rezerwat krajobrazowy. Dopływami Dębicy są Bliska Struga i Wogra.

Rzeka Pilawka wypływa z jeziora Komorze, przepływa przez jeziora: Rakowo, Lubicko Małe i Brody. Trasą Pilawki prowadzi interesujący szlak kajakowy do jeziora Pile i dalej do Gwdy i Noteci. Szlak rozpoczyna się na jeziorze Żerdno w Starym Drawsku.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Tereny podmokłe obejmujące torfowiska, bagna, mokradła na terenie tej gminy są bardzo licznie reprezentowane. Znaczna część bagien i mokradeł leży na obszarze tutejszych lasów. Również na obszarach agrocenoz, w licznych tu zagłębieniach, znajdują się mniejsze i większe obszary terenów podmokłych.

Spiętrzeń wód rzecznych, wykorzystywanych jako stawy praktycznie na terenie tej gminy jest brak. Z istniejących wcześniej kilku podpiętrzeń rzek tworzonych przed 1945 r. dla potrzeb młynów i elektrowni wodnych zachował się do dzisiaj obiekt na Drawie w Głębocku. Istotną funkcją ekologiczną tego spiętrzenia jest sedymentacja zawiesiny połączona z częściowym pochłanianiem przyswajalnego fosforu przez osady powyżej podpiętrzenia, co będzie stanowić dodatkowy element ochrony jez. Krosino. Podpiętrzenia takie muszą być zawsze wyposażone w przepławki lub obejścia dla migrujących ryb, której obecnie jest tu brak.

3.1.5.1 Wody podziemne

Analiza dostępnych danych źródłowych wskazuje, że gmina Czaplinek leży na pograniczu Głównego Zbiornika Wód Podziemnych oznaczonego w katalogu GZWP jako 125. Zbiornik ten obejmuje, m.in. tereny gminy Złocieniec i Drawsko Pomorskie.

Na obszarze Pojezierza Drawskiego głębokość pierwszego użytkowego poziomu wodonośnego jest dość zróżnicowana, wahająca się od poniżej 20 m - w części zachodniej do około 100 m - w okolicach Czaplinka. Głębsze czwartorzędowe poziomy wodonośne mają duże znaczenie gospodarcze. Stamtąd pochodzi, bowiem znaczna część wód konsumowanych na badanym terenie.

Dobra jakość czwartorzędowych wód podziemnych wynika między innymi z odpowiedniej izolacji pierwszego poziomu wodonośnego od powierzchni. Izolacja ta także może zabezpieczać wody, w sytuacjach, kiedy na tym terenie powstanie przypadkowe dzikie wysypisko bądź wylewisko lub, gdy obiekt zalegalizowany będzie niedostatecznie zabezpieczony.

Wodonośność na obszarze gminy Czaplinek, na tle Pojezierza Drawskiego, należy zaliczyć do słabych i przeciętnych. Najgorsze warunki w tym względzie występują w centralnej i wschodniej części gminy, a więc w miejscach o najlepszych walorach turystycznych i krajobrazowych. Wodonośność na tym obszarze terenu określana jest na poziomie 10 – 30 m³/h wydajności przeciętnego otworu studziennego. Natomiast w zachodniej części tej gminy wodonośność jest znacznie lepsza i wynosi w typowym otworze nawet 70 – 120 m³/h.

W Czaplinku znajduje się jeden z kilkadziesiątu zachodniopomorskich stanowisk badawczych sieci krajowej monitoringu. Punkt ten posiada nr 375 (WIOŚ 2002). Przedmiotem badań są warstwy wodonośne czwartorzędowe. Wyniki badań dla tego punktu z ostatnich 5 lat pokazują duże wahania jakości wód, od III klasy w latach 1997, 1998 i 2001 r. do Ib w 1999 r. oraz II klasy w 2000 r. Wartości te odbiegają o parametrów w innych punktach leżących na terenie Drawskiego Parku Krajobrazowego, gdzie parametry jakości wód w większości kształtowały się na poziomie I klasy. Przyczyną takiego zróżnicowania jest przede wszystkim działalność człowieka (ścieki bytowe, nawozy mineralne i gnojowica).

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Naturalne źródła na obszarze gminy Czaplinek i Drawskiego Parku Krajobrazowego są nieliczne, o niewielkiej wydajności.

Uzupełnieniem spływów powierzchniowych jest rozwinięta sieć rowów i sączków melioracyjnych drenujących gleby gruntów rolnych, użytków zielonych, a nawet torfowisk, także na obszarach pierwotnie bezodpływowych. Prowadzi to do zmniejszenia retencji glebowej, przyspieszenia odpływu wód na wiosnę i zwiększenia rocznych amplitud przepływu z przyspieszeniem wysychania koryt rzecznych i ich erozji wglębnej.

Duże jeziora w zlewni Drawy, położone na osi przepływu rzek w znaczący sposób stabilizują wahania przepływu wody. Dla alimentacji cieków wypływających z niektórych jezior duże znaczenie mają przesiąki wód podziemnych przez dna tych jezior. Zjawisko takie ma miejsce, m.in. w przypadku jezior: Komorze, Drawskie, Wilczkowo, co objawia się stale większą objętością odpływu niż dopływu.

Natomiast w zlewni Dębicy, należącej do zlewni Parsęty występuje zupełnie inny mechanizm alimentacji rzek. Na brzegach rzek i na dnie ich dolin występują liczne źródła i wysięki, dające początek ciekom źródliskowym. Istnieją także cieki źródliskowe biorące początek u podstawy wzniesień morenowych lub nawet rozcinające krawędzie ich stoków.

Na wzniesieniach morenowych w północnej części gminy mamy do czynienia z licznymi lokalnymi wywierzyiskami, szczególnie aktywnymi po okresie śłot i deszczów. Zasilają one lokalnie położone obniżenia, w których znajdują się bezodpływowe zbiorniki wody, z czasem przekształcające się w torfowiska.

Duży udział zasilania podziemnego jest korzystną cechą warunków hydrogeologicznych Pojezierza. Jego efektem są wyrównane poziomy lustra wody w jeziorach i wyrównane przepływy w rzekach przez cały rok. Ma to duże znaczenie szczególnie z punktu widzenia rozwoju rolnictwa i turystyki, a także procesów samooczyszczających akweny i cieki.

Znaczna część zasilania wód jezior odbywa się na drodze przesiąków wód podziemnych przez dna tych jezior. Nie oznacza to, że brak jest zasilania zewnętrznego. Przeprowadzone lustracje terenowe potwierdzają obecność małych

wywierzysk na wysokich skarpach nad jeziorami. Szczególnie daje to się zaobserwować nad jez. Drawsko i Żerno, szczególnie aktywnych po okresie śrótnych i deszczów. Również takie okresowe źródła znajdują się w północnej części gminy w zlewniku jez. Prosino.

3.1.6 Gleby

Gleby na terenie gminy powstały głównie z osadów pozostawionych przez lodowiec i jego wody roztopowe. Gleby gminy Czaplinek mają niewielką wartość produkcyjną. Przeważają gleby bielcowe utworzone z piasków luźnych i słabogliniastych, a także z glin zwałowych oraz piasków naglinowych i nąłowych. Są to gleby „wiekowo młode, które nie przeszły jednolitego procesu glebotwórczego i wykazują ścisłą zależność jakościową od skał podłoża (załącznik nr 1).

Południowa część gminy, zwłaszcza tereny leżące na południe od Czaplinka, zajmują rozległe obszary zandrowe powstałe ze żwirów i piasków naniesionych przez wody spływające z topniejącego lodowca. Tereny te o wyjątkowo słabo urodzajnych glebach nie są opłacalne w użytkowaniu rolnym. Charakterystycznymi typami gleb w północnej części gminy są: gleby brunatne, bielcowe i pseudobielcowe, powstałe na glinach zwałowych, piaskach słabogliniastych i gliniastych.

Słaba jakość gleb bielcowych determinuje ich rolnicze wykorzystanie. Bielice piaskowe rozwinięte z piasków gliniastych zaliczane do IV i V klasy bonitacyjnej, nadają się pod uprawę ziemniaków i żyta. Natomiast gleby bielcowe nagliniaste i glinowe zaliczane są do III lub IV klasy bonitacyjnej. Nadają się one pod uprawę żyta, owsa i ziemniaków. Po zastosowaniu odpowiednich zabiegów agrotechnicznych można uprawiać na ich także pozostałe zboża, okopowe i rośliny pastewne.

Mady wyściełają dolinę Drawy oraz pas wokół jeziora Drawsko. Są to gleby związane z osadami wodnymi powstającymi podczas okresowych wezbrań Drawy czy zmian poziomu wód wymienionych zbiorników. Odznaczają się warstwowym ułożeniem namułów, łął, piasków odkładanych w czasie każdego wylewu. Gleby brunatne, utworzone z glin zwałowych i piasków naglinowych występują

marginalnie na południe oraz północ od jeziora Drawsko w okolicy Kluczewa. Cechą charakterystyczną tych gleb jest powleczenie ich cząstek cienką warstwą związków żelaza, co nadaje im rdzawobrunatne zabarwienie. Gleby te posiadają zazwyczaj nieco wyższą wartość użytkową niż gleby bielcowe.

3.1.7 Złoże surowców mineralnych

Surowce ilaste

W rejonie Złocieńca, w obrębie tzw. zastoiska złocienieckiego, występują ily i muły zastoiskowe eksploatowane dla potrzeb ceramiki budowlanej. Miąższość iłów budujących zastoisko złocienieckie jest bardzo zmienna i waha się od 2,0 m w partiach brzeżnych zbiornika do ponad 18,0 m w centralnej partii złoża. Ponad serią iłów w złożu zalega 2,0 - 4,0 m warstwa mułków i niekiedy warstwa piasków gliniastych.

Oprócz złoża „Złocieniec” na terenie zastoiska rozciągającego się na południe wzdłuż rynny jeziora Wąsosze, udokumentowano jeszcze trzy złoża iłów limnoglajalnych. Są to złoża: Rzęsnica (536 tys. ton - obecnie eksploatacja zaniechana) oraz złoża Zamkowa (1 552 tys. ton) i złoża Wierzchowo (622 tys. ton). Oba te złoża nie są aktualnie eksploatowane. Zachodnia część złocienieckiego basenu zastoiskowego rozciąga się po Suliszewo i Stawno (na południu). W tej części zastoiska nie prowadzono dokumentowania złożowego.

W gminie Czaplinek nie prowadzi się obecnie wydobywania surowców ilastych dla ceramiki budowlanej.

Kruszywo naturalne

Kopalina ta pozyskiwana jest dla celów budownictwa i drogownictwa. Złoża kruszywa występują głównie w północnej i zachodniej części równiny sandrowej na kontakcie z pasmem wzgórz moren czołowych fazy pomorskiej. W strefie tej nagromadzone zostały osady piaszczyste o najwyższej zawartości żwirów.

Na obszarze wysoczyzny morenowej prowadzona jest okresowo eksploatacja kruszywa ze złoża Lipowa Góra k. Czaplinka. Na obszarze Pojezierza Drawskiego odbywa się również dorywcze, okresowe wydobywanie piasków i żwirów w kilkunastu lokalnych żwirowniach. Kruszywo naturalne drobne (piasek) eksploatowany jest w 8

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

wyrobiskach o powierzchni od 15 do 50m². Największe z nich znajduje się w miejscowości Piekary, jego powierzchnia przekracza 600m². Jednak ukop prowadzony jest jedynie dorywczo w miarę potrzeb miejscowej ludności.

W granicach gminy Czaplinek znajduje się kilka miejsc gdzie prowadzono lub dorywczo prowadzi się na małą skalę pobór piasku i żwiru. Wyrobiska te nie posiadają dokumentacji geologicznej, ani koncesji eksploatacyjnej. Ta okresowa dzika eksploatacja prowadzi do dewastacji gleb i krajobrazu, a często i szaty roślinnej. Takie małe zwirownie znajdują się pod Starym Drawskiem, Broczynem (na południowy zachód od tej wsi), w obrębie miasta Czaplinka (w jego południowej części).

Prognozy dla udokumentowania nowych, odpowiednich jakościowo złóż kruszywa obejmują całą wewnętrzną część sandru Drawy. Takimi terenami perspektywicznymi są okolice miejscowości: Wrzoski, Trzciniec, Dobrzyca Mała;

Ewentualna lokalizacja zakładów górniczych Nie powinna jednak kolidować z chronionymi walorami środowiska przyrodniczego Drawskiego Parku Krajobrazowego.

Torfy

W gminie Czaplinek, w ramach badań IMUZ oraz w procedurze przygotowywania Planu Ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego, dotychczas rozpoznano kilkadziesiąt złóż torfów. W większości są to torfowiska typu niskiego, chociaż mamy w tej gminie także lokalizacje torfowisk typu przejściowego oraz wysokiego. Ten ostatni występuje, m.in. pomiędzy jeziorem Pławno, a lobeliowym jeziorem Łęka.

Duże pokłady torfów leczniczych wydobywa się na użytek funkcjonowania uzdrowiska w Połczynie Zdroju.

W bliskim sąsiedztwie Czaplinka znajduje się także eksploatowane dla potrzeb ogrodnictwa i szkółkarstwa złożę torfu wysokiego „Czarne Małe”. Występuje tu torf wysoki typu mszarnego w pokładzie miąższości do 6,8 m, średnio 2,8 m. Udokumentowane złożę posiada powierzchnię 129 ha. Zasoby eksploatacyjne wynoszą 3,3 mln m³. Złożu torfów towarzyszy gytia węglanowa o zasobach określonych na 600 tys. m³ wykorzystywane przede wszystkim do celów nawozowych.

3.2 WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE

3.2.1 Lasy

Gmina Czaplinek charakteryzuje się wysokim udziałem lasów 41,31%, głównie siedlisk borowych (bory świeże, bory mieszane świeże, lasy mieszane) i buczyn (głównie kwaśnej buczyny niżowej).

Powierzchnia lasów na terenie gminy przekracza 14 858 ha, z czego ok. 9831 leży w zasięgu Drawskiego Parku Krajobrazowego. Jest to duża lesistość, która wynika przede wszystkim z położenia gminy między innymi w Krainie Sandrowych Przedpoli Pojezierzy Środkowopomorskich, a więc na terenach gleb ubogich, rolniczo nie przydatnych. Lasy to w dużej mierze drzewostany wprowadzone w grunty porolne, praktycznie w całości (oprócz DPK) zarządzane przez trzy nadleśnictwa (Czaplinek, Świerczyna i Złocieniec).

Najliczniej występującymi gatunkami lasotwórczymi na obszarze gminy Czaplinek są: sosna zwyczajna (45%), buk zwyczajny (25%), brzoza brodawkowata (12%), świerk (7%), olsza (4%), dęby szypułkowy i bezszypułkowy (4%). Gatunkami samorzutnie odnawiającymi się są: świerk, jesion, klon zwyczajny i klon jawor. Największe kompleksy leśne znajdują się we wschodniej i południowo- zachodniej części gminy. Są to głównie lasy sosnowe z domieszką dębu i świerku. Lasy zajmują ponad 41% ogólnej powierzchni gminy.

Lasy gminy Czaplinek administracyjnie należą do czterech Nadleśnictw: Borne Sulinowo (Obręb Broczyno), Czaplinek (Obręby Czaplinek i Piława), Połczyn Zdrój (Obręb Połczyn Zdrój) i Świerczyna (Obręb Nowy Dwór). Największą powierzchnię zajmują drzewostany Nadleśnictwa Czaplinek.

3.2.2 Flora

Gmina Czaplinek, na Pomorzu Zachodnim, należy do rejonów o szacie roślinnej stosunkowo dobrze rozpoznanej pod względem geobotanicznym, z uwagi na liczne opracowania, jakie zostały wykonane dla Drawskiego Parku Krajobrazowego, który stanowi dużą część badanego terenu.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Roślinność gminy Czaplinek jest typowa dla obszarów Działu Pomorskiego. Cechy naturalnej roślinności (w dużej mierze dzisiaj już tylko potencjalnej) zasadniczo wynikają z usytuowania gminy w dwóch krainach geobotanicznych, a mianowicie Pojezierzy Środkowopomorskich oraz Sandrowych Przedpoli Pojezierzy Środkowopomorskich. Te dwie regionalne jednostki mają różne charakterystyki fizjograficzne - geologię, geomorfologię, sieć hydrograficzną i gleby, a każda z nich jest ponadto obszarem mocno biotopowo zróżnicowanym. W wyniku inwentaryzacji przeprowadzonej w 2002 roku na obszarze gminy stwierdzono 722 gatunków flory naczyniowej. Na liście przeważają taksony częste (11 do 50 stanowisk) i pospolite (> 50 stanowisk). Wśród zanotowanych było 76 bardzo rzadkich, mających w gminie do 3 stanowisk, co stanowi 10,5 % flory ogólnej. Do rzadko notowanych - co najwyżej 10 razy, zaliczono natomiast 12 gatunków (około 2 % całości). Łącznie zanotowano 53 gatunki prawnie chronione - 38 ściśle, 15 częściowo. Liczne były gatunki zagrożone wymarciem na Pomorzu Zachodnim (52 gatunki).

Duże zróżnicowanie siedliskowe obszaru gminy Czaplinek ma wyraz w bogactwie flory naczyniowej. Reprezentowane są wszystkie typy roślin, od psammofitów, rozwijających się na skrajnie jałowych i suchych glebach oligotroficznych, po taksony wybitnie przywiązane do siedlisk przeżyźnionych i mokrych, jak terofity namulne.

W wykazie roślin naczyniowych, stwierdzonych podczas inwentaryzacji przyrodniczej na obszarze gminy, figuruje 38 gatunków podlegających ścisłej ochronie gatunkowej oraz 15 objętych ochroną częściową. Wśród ściśle chronionych znalazło się 7 taksonów z Polskiej Czerwonej Księgi Roślin: 4 gatunki zagrożone EN, 2 gatunki z kategorią oraz jeden gatunek o zagrożeniu zaliczonym do klasy niższego ryzyka LR.

Na terenie gminy Czaplinek, wśród ściśle chronionych, znalazło się 8 gatunków będących na Liście roślin zagrożonych w Polsce.

Pięć taksonów reprezentuje florę wykazaną w załącznikach Dyrektywy Siedliskowej. Jeden gatunek figuruje równocześnie w Aneksie I Konwencji Berneńskiej i na liście podstawowej CORINE biotopes

Na obszarze gminy, zgodnie z inwentaryzacją przeprowadzoną w 2002 roku, występuje 66 gatunków ginących i zagrożonych wyginięciem, w tym 52 regionalnie zagrożone wymarciem (PZ), a mianowicie 5 wymierających „E”, 35 narażonych na

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

wymarcie („V”), 8 zagrożonych wymarciem w stopniu „R”, 3 gatunki o nieokreślonym zagrożeniu (E, V, R) oraz jeden na poziomie „K” (zagrożenia niedostatecznie znane). Spośród zagrożonych 37 to taksony prawnie chronione; 33 ściśle, 4 częściowo.

Szczegółową i bardzo obfitą charakterystykę niezwyklej flory gminy Czaplinek można znaleźć w opracowaniu „Waloryzacja Przyrodnicza gminy Czaplinek”. Na potrzeby niniejszego dokumentu przytoczono jedynie ogólną charakterystykę świata roślinnego gminy.

3.2.3 Fauna

W obrębie gminy Czaplinek istnieją wybitne warunki dla bytowania wszystkich nizinnych gatunków płazów. Dotyczy to przede wszystkim małych śródpolnych i śródleśnych zbiorników wodnych, na ogół bezimiennych o powierzchni kilku – kilkunastu arów, maksymalnie do 1 ha, leżących w zagłębieniach wyniesień morenowych. Stwierdzona w tej gminie liczba stanowisk kumaka, grzebiuszki, ropuch zielonych i szarych, rzekotek jest, pod względem zagęszczenia na 1 km², jedną z wyższych w województwie zachodniopomorskim.

Wody tej gminy są potencjalnym ważnym siedliskiem dla ryb. Jak podkreślają badacze tej gromady jest to obszar szczególnie obfitujący w tej części kraju w gatunki ryb o różnym spektrum występowania i warunkach życia. Rzadka awifauna jest głównie związana z większymi zbiornikami wodnymi. Spośród ssaków zarejestrowano tu obecność wydry, bobra, borsuka, oraz bliżej nieoznaczonych nietoperzy.

Oceniono, że drzewostany położone w gminie Czaplinek, są miejscem bytowania zwierzyny łownej oraz kilkudziesięciu innych gatunków chronionych prawnie. Są także miejscem rozrodu gatunków z czerwonych list i ksiąg, a także określanych jako chronione strefowo.

Szczegółową i bardzo obfitą charakterystykę fauny gminy Czaplinek można znaleźć w opracowaniu „Waloryzacja Przyrodnicza gminy Czaplinek”. Na potrzeby niniejszego dokumentu przytoczono jedynie ogólną charakterystykę świata zwierzęcego gminy.

3.2.4 Istniejące formy ochrony przyrody

Uwarunkowania ochrony przyrody tworzą splot elementów, na które składają się, m.in.: sytuacja społeczno-gospodarcza, wymagania formalno prawne oraz stwierdzony stan środowiska przyrodniczego w gminie. Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki inwentaryzacji przyrodniczej pozwalają wskazać na uwarunkowania związane ze środowiskiem przyrodniczym.

Do obszarów i obiektów objętych ochroną prawną na mocy ustawy o ochronie przyrody, występujących na terenie gminy Czaplinek należą:

- **2 rezerwat przyrody** - ornitologiczny „**Jezioro Prosino**” oraz glebowy „**Brunatna Gleba**”;
- **park krajobrazowy „Drawski Park Krajobrazowy”;**
- **obszar chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie”;**
- **pomniki przyrody;**
- **miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków zwierząt chronionych.**

Rezerwat przyrody

Rezerwat przyrody obejmuje obszary zachowane w stanie naturalnym lub mało zmienionym, ekosystemy, ostoje i siedliska przyrodnicze, a także siedliska roślin, siedliska zwierząt i siedliska grzybów oraz twory i składniki przyrody nieożywionej, wyróżniające się szczególnymi wartościami przyrodniczymi, naukowymi, kulturowymi lub walorami krajobrazowymi. W granicach gminy Czaplinek ustanowiono dwa rezerwaty przyrody.

- **Glebowy Rezerwat przyrody „Brunatna Gleba”** o znaczeniu ponadregionalnym. Celem utworzenia tego chronionego krajobrazu było zachowanie typowo wykształconej leśnej gleby brunatnej z wyraźnymi poziomami genetycznymi, porośniętej drzewostanem bukowym, powstałym z naturalnego odnowienia. Gleba rezerwatu stanowi piękny i rzadki w kraju przykład typowo ukształtowanych gleb brunatnych. Skałą macierzystą jest glina zwałowa w obrębie moreny czołowej. Na terenie rezerwatu

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

usytuowane jest kilka stanowisk roślin chronionych: *Platanthera bifolia*, *Platanthera chlorantha*, *Galium odoratum*, *Hepatica nobilis*. Występują tu także gatunki zagrożone wymarciem: *Actaea spicata*, *Polygonatum verticillatum*, *Veronica motana*. Można tu także spotkać rzadkie gatunki o znaczeniu regionalnym m.in. *Carex sylvatica*, *Festuca sylvatica*, *Lathyrus vernus*, *Phegopteris connectilis*, *Phyteuma spicatum*, *Ranunculus lanuginosus* i *Sanicula europaea*.

- **Ornitologiczny Rezerwat przyrody „Jezioro Prosino”** o znaczeniu ponadkrajowym (europejskim). Celem utworzenia tego rezerwatu było zachowanie miejsc bytowania i lęgów rzadko spotykanych gatunków ptaków wodnych i błotnych. Jezioro stanowi siedlisko rozrodu, m.in. dla kumaka, 3 gatunków perkozów, bąka, gęgawy, krakwy, kszyka, czajki. Siedlisko chronionego gatunku *Nymphaea alba*. Występuje tu siedlisko znajdujące się na wykazie Dyrektywy Siedliskowej i Ptasiej. W granicach rezerwatu schronienie znajduje m.in. Bielik, błotniak stawowy, rybołów, wodnik, kokoszka wodna, bąk, żuraw, czajka, ksyk, śmieszka, zimorodek, łabędź niemy, krakwa, cyranka, płaskonos, głowienka, kania czarna, kania ruda.

Park krajobrazowy

Park krajobrazowy obejmuje obszar chroniony ze względu na wartości przyrodnicze, historyczne i kulturowe oraz walory krajobrazowe w celu zachowania, popularyzacji tych wartości w warunkach zrównoważonego rozwoju. Na obszarach graniczących z parkiem może być wyznaczona otulina.

Na terenie gminy Czaplinek istnieje Drawski Park Krajobrazowy o znaczeniu panadregionalnym. Jest to najstarszy i największy park w województwie. Powierzchnia parku wynosi prawie 41,5 tys. ha, z tego co najmniej 60% znajduje się w gminie Czaplinek. Teren parku w większości leży w zlewni rzeki Drawy. Rzeka ta wraz ze swymi dopływami, przybierającymi nierzadko charakter podgórskich potoków, przecina wzniesienia morenowe, tworząc liczne parowy i wąwozy.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Obecność źródlisk, mokradeł i torfowisk i różnogatunkowych lasów, podkreśla cenność Drawskiego Parku Krajobrazowego. Cały obszar parku został zaproponowany, w ramach Natura 2000, do specjalnego obszaru chronionego oraz do obszaru specjalnej ochrony. Jednak te obszary nie zostały ujęte, przez Ministra Środowiska, w propozycjach przedstawionych Komisji Europejskiej.

Drawski Park Krajobrazowy został powołany na mocy Uchwały XVI/49/79 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Koszalinie z dnia 24 kwietnia 1979 r. w sprawie utworzenia DPK (Dz. Urz. WRN w Koszalinie Nr 6, poz. 13).

DPK obejmuje wszystkie obszary gminy Czaplinek znajdujące się na północ i północny zachód od drogi Złocieniec – Czaplinek – Rakowo. Do głównych walorów DPK w granicach gminy Czaplinek należą:

- liczne torfowiska wysokie i przejściowe planowane do ochrony w formie użytków ekologicznych ze względu na obecność biotopów wymagających priorytetowej ochrony w krajach Wspólnoty Europejskiej; wiele z nich reprezentuje końcowe stadia ładowienia dys- i oligotroficznych zbiorników wodnych, z udziałem wielkopowierzchniowych płatów brzeziny bagiennej i boru bagiennego;
- kompleks torfowisk przejściowych na obszarach wytopiskowych w strefie pagórów czołowomorenowych i moreny dennej pagórkowatej, będących siedliskami kwaśnej buczyny niżowej i żyznej buczyny pomorskiej – objętymi prawną ochroną biotopową, podobnie jak i wspomniane torfowiska; obszar Nadl. Połczyn Zdrój przy N granicy gminy;
- jezioro Drawsko otoczone starodrzewami olsów i łęgów na terasie jeziornej, a przede wszystkim buczyn na skarpach, z udziałem licznych sędziwych drzew, z których wiele jest pomnikami przyrody; rozległe kompleksy użytków zielonych w dolinach rzek oraz w strefach wytopiskowych i w sąsiedztwie jezior,
- kilka naturalistycznych parków wiejskich, między innymi w: Drahimku, Kaleńsku Nowym, Pławnie, Rzepowie oraz Siemczynie; niektóre ze starodrzewami grądowymi i stanowiskami chronionej flory naczyniowej;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- bogactwo śródpolnych oczek wytopiskowych z roślinnością torfowiskową *Scheuchzeria-Caricetea fuscae* i *Oxycocco-Sphagnetum*; na terenie całego obszaru;
- stanowiska około 45 gatunków roślin prawnie chronionych oraz blisko 55 regionalnie zagrożonych wymarciem;
- miejsce bytowania: bielika, orlika krzykliwego, puchacza, kani, rybołowa, bociana czarnego i bąka. Spośród ssaków pospolitymi są: dzik, sarna, wiewiórka, tchórz, lis i jeź. Z płazów licznie występują: ropucha szara, żaba trawna i traszka zwyczajna. Z gadów spotkać można: jaszczurkę zwinkę, padalca zwyczajnego, żmiję zygzakowatą i rzadziej zaskrońca zwyczajnego.
- 2 rezerваты przyrody – „Jezioro Prosino” oraz „Brunatna Gleba”;
- 6 rezerwatów przewidzianych do ochrony (Plan ochrony DPK): R-1 „Śródleśny Mszar Przejściowy”, R-2 „Storczyki”, R-3 „Olszyna Bagienna”, R-4 „Siemczyńskie Bagno”, R-5 „Mszar k. Jeziora Krosino”, R-6 „Brzozowe Bagno”;
- 7 zespołów przyrodniczo – krajobrazowych, przewidzianych do ochrony (Plan ochrony DPK);
- około 30 nieczynnych cmentarzy ewangelickich, w obrębie, których swe stanowiska mają liczne gatunki prawnie chronione; prawie zawsze: *Convallaria majalis*, *Hedera helix* i *Vinca minor*. Są miejscem występowania pomników przyrody. Nierzadko też placówkami starodrzewu, jak również regeneracyjno-degeneracyjnych postaci grądów *Stellario-Carpinetum*, niekiedy kwaśnej dąbrowy trzcinnikowej *Calamagrostio arundinaceae-Quercetum*;
- 35 użytków ekologicznych przewidzianych do ochrony (Plan ochrony DPK) mających chronić głównie biotopy bagienne, w tym kilka użytków z bogatymi populacjami storczyków;
- 2 kolejne przewidziane do ochrony użytki ekologiczne UE-1 i UE-2; jeden ze stanowiskiem regionalnie bardzo rzadkiego ostrożenia łąkowego *Cirsium rivulare*, reprezentującego element górski na niżu;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- kilkadziesiąt alei przydrożnych drzew pełniących funkcje liniowych korytarzy ekologicznych.

Obszar chronionego krajobrazu

Obszar chronionego krajobrazu obejmuje tereny chronione ze względu na wyróżniający się krajobraz o zróżnicowanych ekosystemach, wartościowe ze względu na możliwość zaspokajania potrzeb związanych z turystyką i wypoczynkiem lub pełnioną funkcją korytarzy ekologicznych.

Ustanowienie OChK nie wyklucza działalności człowieka na obszarze chronionym, jednakże musi być ona uwarunkowana potrzebami przyrody. Należy podkreślić, że jest to bardzo korzystne dla człowieka i przyrody rozwiązanie umożliwiające zachowanie walorów krajobrazowych i środowiskowych chronionego krajobrazu i tym samym stanowiące o jego ciągłej atrakcyjności.

Celem obszarów chronionego krajobrazu jest:

- zatrzymanie procesów degradacji środowiska i zachowanie równowagi ekologicznej;
- utrzymanie dotychczasowych wartości krajobrazu naturalnego i kulturowego;
- tworzenie osłony dla obszarów o surowszych rygorach ochrony;
- wypracowanie racjonalnych zasad turystycznego wykorzystania obszaru;
- ochrona obszarów stanowiących część systemu ekologicznego.

W granicach gminy Czaplinek leży Obszar Chronionego Krajobrazu „Pojezierze Drawskie”. Jest on najstarszą formą ochrony krajobrazu na Pojezierzu Drawskim. Całość OChK w gminie Czaplinek została zaproponowana, w ramach Natura 2000, do specjalnego obszaru chronionego oraz do obszaru specjalnej ochrony. Jednak te obszary nie zostały ujęte, przez Ministra Środowiska, w propozycjach przedstawionych Komisji Europejskiej.

Pomniki przyrody

Zgodnie z art. 40 Ustawy z dn. 16.04.2004 r. o ochronie przyrody (Dz.U. 92 poz. 880 z 30 kwietnia 2004 r.). pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Dotychczas na terenie gminy Czaplinek istnieje 85 pomników przyrody, w tym 63 drzew i 22 głazów (załącznik nr 5).

Wśród pojedynczych drzew wyznaczono 63 pomniki przyrody: (Siemczyno - 14 szt., Piaseczno -10, Żeliszawie - 10, Drahimek - 5, Czaplinek - 4, Kluczewo - 4, Sikory i Łazice po 3 szt., Rzepowo, Kuszewo i Stare Drawsko po 2, Kaleńsko Stare, Niwka, Czarne Wielkie i Wyspa Bielawa - po 1). Ochroną pomnikową objęto dwie grupy drzew: w Siemczynie, złożoną z 10 drzew różnych gatunków oraz - również różnogatunkową w Prosinku - 7 drzew. Ustanowiono jedną aleję pomnikową - w Piasecznie, na którą składa się 30 lip drobnolistnych. Ponadto 15 okazów bluszczu (*Hedera helix*), gatunku chronionego, objęto ochroną jako pomniki przyrody w Piasecznie (2), Starym Gonnem (2), Starym Drawsku (3) oraz w Sikorach (10).

Pomnikami przyrody ustanowiono również twory przyrody nieożywionej - głazy narzutowe, zlokalizowane w: Siemczynie (5), Piasecznie (3), Łazicach (3), Żerdnie (4) oraz w Łące, Czaplinku, Sikorach, Cichorzeczu, Kluczewie, Starym Drawsku i nad jez. Łąka - po jednym; łącznie - 22 szt.

Miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków zwierząt chronionych

Zgodnie z Rozporządzeniem Ministra Środowiska (Dz.U. nr 130, poz. 1456 z 2001r.) dla pewnej grupy zwierząt ustalane są granice miejsc rozrodu i regularnego przebywania oraz terminy ochrony tych miejsc. W granicach gminy Czaplinek znajduje się w całości lub w części kilka wyznaczonych takich miejsc. Wszystkie one znajdują się na obszarach leśnych Nadl. Czaplinek., Połczyn Zdrój i Świerczyna.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Gmina Czaplinek w całości objęta jest **węzłem ekologicznym o znaczeniu międzynarodowym**, o symbolu **6M** (Krajowa Sieć Ekologiczna ECONET - POLSKA).

Węzeł Pojezierza Drawskiego bezpośrednio łączy się z obszarem węzłowym sieci ECONET 7M (na południowym zachodzie) - węzłem Drawy. Na wschód zaś poprzez międzynarodowy korytarz ekologiczny 5m (Pojezierza Szczecineckiego) łączy się z obszarem węzłowym o randze międzynarodowej - 9M (Pojezierze Kaszubskie), przechodzącym w węzeł 11M (Bory Tucholskie) - tego samego znaczenia. Centralne położenie Pojezierza Drawskiego w sieci ekologicznej świadczy o kolosalnym znaczeniu tego terenu dla zachowania ciągłości systemów przyrodniczych w skali nie tylko krajowej. Uszczuplenie zasobów przyrodniczych, ich degradacja - rozerwanie korytarza - spowoduje izolację przyrodniczą terenów gminy.

Ponadto system przyrodniczy gminy Czaplinek ma połączenie z terenami sąsiednimi przez wyznaczone **korytarze ekologiczne** o randze krajowej, 15k (korytarz Piławy), łączący terytorium gminy z krajowym obszarem węzłowym 5K (węzeł Gwdy).

Niezależnie od wymienionych wyżej na terenie gminy wyróżnić należy **wewnętrzne korytarze ekologiczne**, zapewniające migrację organizmów w skali lokalnej. Podstawą utworzenia korytarzy ekologicznych gminy (korytarze tranzytowe) są: korytarz A: *dolina Drawy - Jez. Krosinko - Wilczkowo - jezioro Drawsko*, oraz korytarz B: *jezioro Drawsko - Żerdno - Komorze*.

Największe znaczenie wszystkich korytarzy wynika ze stwarzania możliwości migracji organizmów, co zapewnia bogactwo i jednorodność gatunkową, a poprzez to utrzymanie stabilności zbiorowisk roślinnych i zgrupowań zwierząt. Korytarze umożliwiają wielokierunkowe migracje organizmów, a także ułatwiają i ukierunkowują ruch mas powietrza (znaczenie przewietrzające).

3.3 DZIEDZICTWO KULTUROWE

Wykaz obiektów wpisanych do rejestru zabytków w gminie Czaplinek:

1. Kościół parafialny p.w. Św. Trójcy, murowany, poł. XVIII w. Nr rej. 191 z dnia 29.04.1959 r.
2. Kościół filialny p.w. Św. Krzyża, murowany, 1829-1830 r. Nr rej. 435 z dnia 19.03.1965 r.
3. Ratusz - murowany, 1845 r. Nr rej. 439 z dnia 19.03.1965 r.
4. Średniowieczny układ urbanistyczny starego miasta. Nr rej. 438 z dnia 19.03.1965 r.
5. Stare Drawsko - ruiny zamku, gotyk XIV w., nr rej. 190 z 29.04.1959 r.
6. Piaseczno - kościół filialny p.w. Wspomożenia wiernych, murowany XVII w., nr rej. 437 z dnia 19.03.1965 r.
7. Siemczyno barokowy pałac z 1722-28, park nr rej. 249 z dnia 19.03.1960 r.
8. Siemczyno - park, XVIII w. nr rej. 1103 z dnia 12.06.1980 r., barok.
9. Machliny - kościół filialny Chrystusa Króla 1675 r. Nr rej. 348 z dnia 28.08.1961 r.
10. Broczyno - Kościół filialny w Broczynie wraz z wystrojem wnętrza, szachulcowy z 1798 r., nr rej. 347 z 28.08.1961 r.
11. Broczyno - park krajobrazowy, I poł. XX w., nr rej. 1105 z dnia 12.06.1980 r.
12. Broczyno - chałupa ryglowa nr 77, nr rej. 492 z dnia 26.10.1965 r.
13. Łazice - park krajobrazowy leśny, XIX w., nr rej. 1108 z 12.06.1980 r.
14. Głęboć - młyn wodny 1898 r., nr rej. 1139 z dnia 14.10.1980 r.,
15. szachulec wraz z budynkiem mieszkalnym i środowiskiem naturalnym.
16. Trzciniec - założenie pałacowe z parkiem krajobrazowym z k. XIX w., nr rej. 1222 z 20.05.1991 r.

Ponadto na obszarze miasta Czaplinek wyróżniono 216 a na terenie całej gminy aż 1173 (wg. Studium 2001) obiekty objętych ochroną konserwatorską (wg kart adresowych WOSOZ). Przede wszystkim są to domy mieszkalne z przełomu XIX i XX wieku, dwory wraz z zabudową oraz obiektów gospodarskich. Niestety część z

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

tych cennych obiektów nie zachowała się. Najcenniejsze układy przestrzenne, a także najatrakcyjniejsze założenia ruralistyczne posiadają następujące wsie: Czarne Wielkie, Stare Drawsko, Głębocek, Kluczewo, Nowe Drawsko, Piaseczno, Rzepowo, Siemczyno, Sikory, Żerdno, Broczyno, Machliny, Trzciniec i Psie Głowy.

Pałace, dwory, założenia podworskie zlokalizowane są w miejscowościach: Siemczyno, Trzciniec, Broczyno, Kamienna Góra, Miłkowo, Motarzewo, Pławno, Żeliszewie, Drahimku, Kalensko, Łazice, Rzepowo.

W celu realizacji zapisu ustawy o ochronie dóbr kultury z 1961 r. Dz.U. z 21 lutego 1962 r., tekst jednolity Dz. U. 99.98.1150) art.13 ust.2 Zarząd Miasta i Gminy na podstawie w/ w spisu (po jego uaktualnieniu, we współpracy z organem ds. Ochrony zabytków) utworzy ewidencję dóbr kultury nie wpisanych do rejestru zabytków.

Bardzo ważnym elementem dziedzictwa kulturowego gminy Czaplinek są zabytkowe założenia pałacowo-dworskie (parkowe). Poniżej podano ich wykaz oraz krótką charakterystykę.

1. BROCZYNO

Park, I poł. XIX w.

D. Dwór, obecnie szkoła nr 73 , mur., 1928 r.

Dwór z przełomu XIX/XX w. eklektyzm.

2. BYSZKOWO

D. Dwór, mur., 3 ćw. XIX, XX w.

Park, kon. XIX w.

3. KALEŃSKO

Dwór nr 7, mur. pocz. XX w.

4. KAMIENNA GÓRA

D. Dwór nr 1, mur., l. 20-te XX w.

Park, pocz. XX w.

5. ŁAZICE

Park krajobrazowy XIX w.

6. MIŁKOWO

D. Dwór, mur., 3 ćw. XIX w.

Park dworski, XIX w.

7. MOTARZEWO

D. Dwór, mur., l. 60-te XIX w.

Park dworski, XIX w.

8. PŁAWNÓ

Park dworski, XIX w.

D. Dwór (nr 22) mur., l. 60-te XIX, XX w.

9. RZEPOWO

Park Krajobrazowy XIX w.

10. SIEMCZYNO

Pałac mur. 1722-28r.

Park krajobrazowy XVIII w.

11. TRZCINIEC

D. Dwór ob. Ośrodek wychowawczy, mur., 1924 r.,

Park, XIX w.

12. ŻELISŁAWIE

Dwór XIX/XX w.

W Drahimku, Dobrzycy Małej i Rzepowie dwory zostały rozebrane w okresie powojennym, po czym zostały ślady fundamentów, piwnic i otaczającego zagospodarowania (załącznik nr 4) .

3.4 TURYSTYKA I REKREACJA

Turystyka i rekreacja z uwagi na dogodne uwarunkowania środowiskowe i architektoniczne gminy Czaplinek są szczególnie istotną, choć nie w pełni jeszcze rozwiniętą gałęzią gospodarki. Dodatkowym atutem gminy jest bliskość takich miast jak Szczecin, Wałcz i Drawsko Pomorskie. Charakterystycznymi elementami krajobrazu gminy Czaplinek są jeziora i lasy. Zbiorniki wodne zajmują 10% a lasy ponad 40 % powierzchni gminy.

Do podstawowych zalet gminy predysponujących do rozwoju turystyki i rekreacji należą:

- duży udział lasów, będących doskonałym miejscem dla zbieraczy runa leśnego a także terenów nie narażonych na uciążliwości spowodowane poprzez sąsiedztwo przemysłu i komunikacji samochodowej;
- liczne jeziora pełne ryb wraz z dopływami mogącymi tworzyć szlaki wodne;
- malownicza rzeka Drawa;
- łagodny klimat z dużą ilością dni pogodnych i słonecznych;
- zabytki architektury;
- liczna ilość ośrodków letniskowych;
- 2 rezerваты przyrody - ornitologiczny „Jezioro Prosino” oraz glebowy „Brunatna Gleba”, park krajobrazowy „Drawski Park Krajobrazowy”, obszar

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie” oraz liczne pomniki przyrody a także miejsca rozrodu i stałego przebywania gatunków zwierząt chronionych.

- parki podworskie z cennymi okazami dendrologicznymi;
- liczne ośrodki wypoczynkowe m.in.: OW Zodiak, OW Aquarius - St. Drawsko, OW Kolejarz Głębocek, WAJK.

Turystyka Pojezierza Drawskiego, a więc także na terenach Gminy Czaplinek oparta jest na dwóch filarach. Jednym potężnym, jakim są walory przyrodnicze i krajobrazowe pojezierza, a drugim znacznie skromniejszym, jakim są zabytki gminy Czaplinek i okolic.

Wśród komponentów środowiska przyrodniczego decydujących o atrakcyjności i przydatności w użytkowaniu turystyczno–rekreacyjnym - jako **kryterium atrakcyjności** przyjęto:

- stopień urzeźbienia terenu – wyrażony wielkością spadków terenu [w %] w polu podstawowym oceny;
- stopień lesistości – udział powierzchni leśnej [w %] w polu podstawowym oceny;
- stopień jeziorności – udział powierzchni jezior [w %] w polu podstawowym oceny;
- mozaikowatość typów użytkowania terenu – wyrażony ilością form użytkowania terenu w polu podstawowym oceny o określonych cechach jakościowych.

W oparciu o zasadę atrakcyjności kryterium dla turystyki i rekreacji przyjęto poniższą klasyfikację (Tabela 7.)

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Tab. 7. Kryteria oceny atrakcyjności środowiska przyrodniczego.

Kryterium oceny	Atrakcyjność kryteriów		
	Duża	Średnia	Mała
Stopień urzeźbienia terenu	Tereny silnie urzeźbione, o dużych deniwelacjach i spadkach terenu. Przewaga obszarów o spadkach powyżej 6,0%.	Tereny słabo urzeźbione. Przewaga obszarów o spadkach w przedziale od 3,1% do 6,0%.	Tereny płaskie. Przewaga obszarów o spadkach do 3,0%.
Lesistość	Lasy zajmują powyżej 40,0% ocenianej powierzchni.	Lasy zajmują badaną powierzchnię w przedziale od 20,1% do 40%.	Lasy zajmują poniżej 20,0% pola oceny.
Jeziorność	Jeziora w polu oceny zajmują powyżej 20,0% powierzchni.	Jeziora zajmują od 10,1% do 20,0% badanej powierzchni.	Jeziora zajmują poniżej 10,0% powierzchni pola oceny.
Mozaikowość typów użytkowania terenu	Dominujący typ użytkowania: leśny, leśny z jeziorami, leśny z polami uprawnymi, leśny z jeziorami i polami uprawnymi.	Dominujący typ użytkowania: pola uprawne z łąkami, pola uprawne z lasami, pola uprawne z jeziorami, łąki z polami uprawnymi i lasem, jezioro z łąkami i polami uprawnymi.	Dominujący typ użytkowania: pola uprawne, pola uprawne na terenach podmokłych, łąki, łąki na terenach podmokłych, lasy na terenach podmokłych oraz ich dominujące sąsiedztwo w polu oceny z bardziej atrakcyjnymi typami użytkowania terenu.

Wspaniałe krajobrazy, silnie pofalowany teren, bogactwo jezior są elementami, które będą w następnych latach olbrzymim atrybutem dla rozwoju infrastruktury turystycznej. Praktycznie znajdują się tu wyznaczone wszystkie podstawowe formy szlaków turystycznych: piesze, rowerowe, wodne i hipiczne. Istnieją tu następujące szlaki (wg stanu z 2001r.):

1. Szlaki piesze są powszechnie dostępne, nie wymagają szczególnego przygotowania merytorycznego. Mają charakter tras ponadlokalnych, obejmujących Pojezierze Drawskie, jednakże ich najbardziej malownicze fragmenty przebiegają przez tereny gminy Czaplinek (czcionką pogrubioną zaznaczono miejscowości leżące w gminie):

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- „Szlak wzniesień moreny czołowej”, znaki zielone, długość 158 km, prowadzi wzdłuż ciągu polodowcowych jezior, przebieg trasy: Złocieniec - Cieszyno - **Czaplinek - Stare Drawsko - Sikory - Rakowo - Strzeszyn - Pile - Łączno - Dzikie - Szczecinek - Czarnobór - Gwda Wielka - Stępień - Biały Bór - Żydowo**.
- „Szlak Szwajcarii Połczyńskiej”, znaki niebieskie, długość 57 km, krajobraz polodowcowy dolin i rynien jeziornych Drawskiego Parku Krajobrazowego. Trasa: Połczyn Zdrój – Dolina Pięciu Jezior - Luboradza - Uradź - **Jez. Komorze - Sikory - Jez. Dołgie Wielkie - Czaplinek**.
- „Szlak solny”, znaki czerwone, przykład szlaku ogólnopolskiego, prowadzi od Kołobrzegu, odcinek: Połczyn Zdrój - Dolina Pięciu Jezior - **Kłuczewo - Kuźnica Drawska – Stare Drawsko - Czaplinek** wynosi 39 km; nawiązuje do traktu handlowego między Pomorzem a Wielkopolską.

Do najważniejszych tras specjalistycznych należą:

Szlaki rowerowe:

- „Kraina zakłętego trójkąta” - znaki czerwone, długość 45 km, obszar w obrębie jezior: Dołgie Wielkie, Komorze, Żerdno oraz Spycznej Góry (punkt widokowy);
- „Dolina Pięciu Jezior” - znaki niebieskie, długość 47 km, na północ od Czaplinka, w rymie pięciu jezior;
- „Lobeliowe Jeziora” - znaki czarne, długość 33 km, na południe od Czaplinka (Broczyno, Byszkowo, Studniczka, Kaleńsko Stare);
- „Dobrzyca” - znaki zielone, długość 45 km, na południe od Czaplinka (Ostroróg, Dobrzyca, Machliny, Studniczka),
- szlak przyrodniczy Drawskiego Parku Krajobrazowego - znaki czarne, długość 71 km, krajobrazowy, przecina pasma moreny czołowej i doliny jezior Drawsko i Siecino, trasa: Połczyn Zdrój - Uraz - Warnięg - Stare Worowo - Cieszyno - Złocieniec - Lubieszewo.
- szlaki przyrodnicze (ścieżki dydaktyczne), utworzone z inicjatywy Drawskiego Parku Krajobrazowego i Nadleśnictwa Czaplinek:
- „Wyspa Bielawa”, ścieżka florystyczno-faunistyczna, wyposażona w miejsca

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

obserwacji płazów i ptaków oraz wieżę dla obserwacji dużych ssaków zamieszkujących wyspę,

- „Spyczyzna Góra - Jezioro Prosino", długość 16,5 km, przebieg trasy: ruiny zamku w Starym Drawsku - wieża widokowa obok Spyczynej Góry - jezioro Prosino (rezerwat ornitologiczny, z przygotowanym miejscem obserwacji ptaków);

Szlaki kajakowe:

- Drawa, długość 186 km, czas całkowity spływu: 6-8 dni, początek spływu na jeziorze Żerdno lub Drawsko (wodowanie w Czaplinku lub Starym Drawsku),
- Pilawa, długość 82 km, czas całkowity spływu: 5-6 dni, początek spływu na jeziorze Komorze lub Lubicko Wielkie.

Szlak hippiczny, zorganizowany w oparciu o prywatne ośrodki jeździeckie w lasach nadleśnictwa Czaplinek:

- trasa leśna w Leśnictwie Sikory (Sikory – Łubowo - jez. Dołgie Wielkie).

Ważnym elementem zagospodarowania turystycznego są także ścieżki edukacyjne prowadzące przez najciekawsze obszary gminy. Tu także dynamicznie rozwija się agroturystyka. Agroturystyka, jako forma wypoczynku sprzyjająca zachowaniu walorów środowiska oraz aktywizująca obszary wiejskie, winna być wspierana i upowszechniana. Gospodarstwa agroturystyczne powinny stać się podstawą bazy noclegowej gminy i zastąpić skupiska domków rekreacyjnych, szczególnie tych o niskim standardzie. W zasadzie każda wieś gminy Czaplinek o zachowanej strukturze przestrzennej, ze względu na walory krajobrazowe ma szansę stać się wsią agroturystyczną.

Oceniając sezon turystyczny w roku 2004 na podstawie ankiet z ośrodków wypoczynkowych, należy uznać go za dobry. Liczba turystów, którzy odwiedzili

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

gminę Czaplinek wyniosła **15,5 tys. Turystów**. Dobrym sygnałem jest zwiększenie ruchu w okresie przed i po sezonie turystycznym.

Turyści wybierali najchętniej miejsca, które oferowały atrakcyjny i aktywny pobyt z dobrą bazą noclegową. Dlatego też należy podjąć działania w ramach Lokalnej Organizacji Turystycznej w celu tworzenia wspólnych produktów turystycznych.

Przy obsłudze turystów oraz w kooperacji z bazą turystyczną **zatrudnienie znalazło 240 osób**.

Położenie gminy Czaplinek na terenach o wysokich walorach przyrodniczych jest szansą dla rozwoju turystyki przyjaznej środowisku lub ekoturystyki, należy więc zwiększyć marketing lokalny oraz wakacyjny.

Zagospodarowanie turystyczne, jak i tworzenie struktur agroturystycznych winno uwzględniać rygory wynikające z istnienia obszarów chronionych. Nie musi to oczywiście oznaczać wyłączenia takich terenów z wykorzystania, o ile nie istnieją ku temu szczególne wymogi. Niewątpliwie istnienie obszarów chronionych, ze względu na ich z reguły niewielkie przekształcenie, stanowić może dodatkowy magnes dla rozwoju tej formy wypoczynku.

Jednocześnie należy pamiętać, że zbytnie przegęszczenie obiektami turystycznymi prowadzi w konsekwencji do obniżenia walorów i utraty podstawy egzystencji infrastruktury turystycznej.

3.5 FERMY WIELKOTOWAROWE

Chów przemysłowy jest metodą produkcji, w której, zgodnie z przyjętą technologią powtarzają się te same procesy produkcyjne. Przemysłowe ферmy hodowlane typu bezściołowego, jakie rozwinęły się w okolicach Czaplinka miały radykalnie poprawić zaopatrzenie rynku w mięso, przy niskich kosztach wynikających z oszczędności robocizny, racjonalnego żywienia i weterynaryjnego nadzoru. Jednak duża koncentracja zwierząt hodowanych stwarza trudności z zagospodarowaniem powstających odpadów, a zwłaszcza wytwarzanej w znacznej ilości gnojowicy.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Gnojowica jest to płynny nawóz organiczny, będący mieszaniną kału i moczu z niewielką domieszką wody o zawartości 8-10% suchej masy. Jest ona wartościowym nawozem organicznym o wysokiej zawartości składników pokarmowych w formie łatwo przyswajalnej dla roślin. Fosfor i potas z gnojowicy są wykorzystywane przez rośliny w takim samym stopniu jak z nawozów mineralnych. Natomiast azot zawarty w gnojowicy wykorzystywany nieco słabiej, wyraźnie natomiast lepiej niż z obornika. Obornik jednak posiada o większą ilość suchej masy (20-30%), spośród której ok. 60% to tzw. próchnica czynna, znacznie poprawiająca strukturę gleby. Gnojowica pod względem działania nawozowego jest więc bardziej zbliżona do nawozów mineralnych niż obornika.

Najważniejszą i w zasadzie jedyną formą jej wykorzystania jest użycie jej jako nawozu organicznego (inne formy unieszkodliwiania takie jak np. oczyszczanie są zbyt drogie, aby miały masowe zastosowanie). Problem zagospodarowania gnojowicy stawia tego typu produkcję jako mogącą oddziaływać na środowisko (wg. Rozporządzenia z dnia 24 września 2002 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko - DZ. U. 02.179.1490). Niewłaściwe użycie tego nawozu organicznego powoduje znaczne obciążenia dla środowiska naturalnego a zwłaszcza ma istotny wpływ na zanieczyszczenia wód gruntowych i powierzchniowych. Dlatego niezwykle ważna jest odpowiednia lokalizacja gnojowicowanych pól oraz dawka, którą należy ustalić głównie na podstawie gleb występujących w danym regionie. Powinna być ona skorelowana z rodzajem gleby, jej składem granulometrycznym, stopniem przepuszczalności, stosunków wodnych, rodzaju upraw rolnych i wielu innych czynników środowiskowych.. Ze względów ochrony środowiska nawozy organiczne najkorzystniej jest stosować na krótko przed lub na początku sezonu wegetacyjnego ze względu na możliwość szybkiego pobrania i wykorzystania biogenów przez rośliny uprawne. W wyniku ich zastosowania wiosną przyrosty plonu są znacznie większe, a wymycie azotu w głąb gleby znacznie mniejsze, co ogranicza znacznie możliwość zanieczyszczenia wód gruntowych i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

powierzchniowych, które są najbardziej narażone na zanieczyszczenie i późniejszą eutrofizację.

Nieumiejętne wykorzystanie tego nawozu może powodować bardzo negatywne skutki począwszy od skażenia wód zarówno biogenami jak i mikrobiologicznie oraz znaczne ograniczenie komfortu życia mieszkańców w wyniku emisji znacznej ilości odorów. Aby temu zapobiec została wydana Ustawa o Nawozach i Nawożeniu (Dz. U. Nr 89, poz. 991 z późniejszymi zmianami i rozporządzeniami), oraz Kodeks Dobrej Praktyki Rolniczej wykonany dla potrzeb realizacji Dyrektywy Azotanowej.

Najważniejszymi ograniczeniami w stosowaniu nawozów organicznych są m.in.:

- Limit 170 kg azotu na jeden hektar użytków rolnych w roku – ewentualny niedobór powinien zostać uzupełniony nawozami mineralnymi
- Gnojowicowanwe pola muszą zostać przyorane na drugi dzień po gnojowicowaniu
- Nawozy naturalne mogą być stosowane w odległości co najmniej 20 m od strefy ochronnej źródeł wody, ujęć wody, brzegu zbiorników oraz cieków wodnych, kąpielisk zlokalizowanych na wodach powierzchniowych oraz obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego.
- 7. Nawozy naturalne w postaci płynnej mogą być stosowane:
 - 1) gdy poziom wody podziemnej jest poniżej 1,2 m,
 - 2) poza obszarami płytkiego występowania skał szczelinowych.

Zabrania się stosowania nawozów organicznych:

- na glebach zalanych wodą oraz przykrytych śniegiem lub
- zamarzniętych do głębokości 30 cm,
- naturalnych w postaci płynnej oraz azotowych na glebach bez okrywy roślinnej, położonych na stokach o nachyleniu większym niż 10%,
- naturalnych w postaci płynnej - podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi,

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- organicznych i organiczno-mineralnych otrzymanych z ubocznych produktów zwierzęcych lub zawierających takie produkty;
- na pastwiskach.

Podmiot, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej 40 000 stanowisk, lub chów lub hodowlę świń powyżej 2 000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior jest obowiązany:

- opracować plan nawożenia zgodnie z przepisami wydanymi na podstawie art. 47 ust. 8 pkt 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (Dz.U. Nr 115, poz. 1229, z późn. zm.) i zasadami dobrej praktyki rolniczej,
- zagospodarować na użytkach rolnych będących w jego posiadaniu co najmniej 70% gnojówki i gnojowicy, a pozostałe 30% może zbyć.
- podmiot, o którym mowa w art. 11a ust. 1, przechowuje gnojówkę i gnojowicę w szczelnych, zamkniętych zbiornikach.

CHARAKTERYSTYKA FERM TRZODY CHLEWNEJ NA TERENIE GMINY CZAPLINEK

Głównym inwestorem w zakresie hodowli trzody chlewnej na terenie gminy Czaplinek jest Spółka z o.o. „PRIMA” z siedzibą w Czaplinku przy ul. Jeziornej 16. Spółka ta prowadzi działalność w zakresie chowu i hodowli trzody chlewnej oraz uprawie roślin, które stanowią podstawową bazę paszową dla prowadzonej działalności. Z uwagi na wielkość prowadzonej obecnie w tych zakładach hodowli są one zakwalifikowane do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Na terenie gminy Czaplinek Spółka ta jest właścicielem fermy trzody chlewnej w Byszkowie.

1. Ferma trzody chlewnej w Byszkowie

Ferma ta zlokalizowana jest w obiektach dawnej fermy należącej do PGR a później do Spółki POMERANIA INVEST. Miejscowość Byszkowo położona jest ok. 4 km od drogi wojewódzkiej nr 163. Podstawowa działalność zakładu to hodowla trzody chlewnej w łącznej ilości 23000 szt. Hodowla prowadzona jest w 17 budynkach inwentarskich, a obsada ich stanowi:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- 6000 macior;
- 10000 warchlaków;
- 10000 prosiąt;
- 6000 tuczników.

W Fermie trzody chlewnej w Byszkowie zatrudnione są 4 osoby. Stosowany system utrzymania zwierząt – bezściółkowy (podłogę kojców stanowią ruszty, pod którymi znajdują się kanały gnojowe połączone instalacją z zewnętrznym zbiornikiem na gnojowice).

Infrastruktura techniczna fermy w Byszkowie obejmuje:

- instalacje wodociągową wewnętrzną i zewnętrzną;
- sieć kanalizacji sanitarnej dla odprowadzania ścieków sanitarnych do zbiornika bezodpływowego;
- sieć kanalizacji deszczowej dla odprowadzenia wód opadowych z połaci dachowych;
- sieć kanalizacji gnojowicowej (grawitacyjnej i tłocznej) do odprowadzenia gnojowicy do 2 zbiorników - lagun o pojemności 18 000 m³. Każdy ze zbiorników wyposażony jest w system monitoringu.
- Gazową instalację grzewczą, instalację elektryczną i wentylacyjną;
- Instalacje do transportu paszy.

W trakcie działalności przemysłowej fermy trzody chlewnej w Byszkowie mogą występować następujące uciążliwości dla środowiska naturalnego:

- Emisja substancji odorowych z otwartych zbiorników gnojowicy i wentylacji chlewni;
- Emisja hałasu do środowiska powodowanego przez pompownie, wentylatory, ładowacze, środki transportu;
- Zagrożenie czystości gruntów, wód powierzchniowych i podziemnych głównie związkami azotu pochodzącymi z gnojowicy oraz odciekami z kontenera na padłe zwierzęta.

2. Indywidualne gospodarstwo hodowli zarodowej w Motarzewie

W gospodarstwie prowadzony jest chów trzody chlewnej w 3 budynkach inwentarskich o następującej obsadzie:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- 100 macior;
- 400 prosiąt;
- 400 warchlaków;
- 200 tuczników.

Łącznie na terenie gospodarstwa hodowanych jest 1 100 szt. trzody chlewnej. Powstająca w procesie hodowlanym gnojowica ($6 - 7 \text{ m}^3/\text{d}$) gromadzona jest w ośmiu zbiornikach bezodpływowych, których łączna pojemność wraz z kanałami gnojowicowymi wynosi 560 m^3 . Takie warunki stwarzają możliwość przetrzymywania gnojowicy w zbiornikach przez okres 3 miesięcy. Wytwarzana gnojowica jest zagospodarowywana poprzez jej rolnicze wykorzystanie. Areal przeznaczony do rolniczego wykorzystania gnojowicy wynosi 185 ha.

Poza wymienionymi największymi gospodarstwami rolnymi prowadzącymi hodowlę trzody chlewnej na terenie gminy Czaplinek znajdują się także mniejsze gospodarstwa indywidualne, których charakterystykę przedstawia poniższa tabela.

Tab. 8 Chów zwierząt w Gminie Czaplinek

Miejscowość	Rodzaj hodowli	Obsada [szt.]
Stare Drawsko	bydło	20
	trzoda	60
Nowe Drawsko	bydło	20
	trzoda	10
Stare Gonne	bydło	10
Machliny	bydło	20
	trzoda	1050
Rzepowo	bydło	10
	trzoda	30
Broczyno	bydło	10
	trzoda	30
Kuszewo	bydło	10
	trzoda	20
	konie	1
Żerdno	bydło	25
	trzoda	30
	konie	3
Prosino	bydło	20
	trzoda	20
	owce	15
	strusie	5
	kuce	3
Drahimek (Alternatywa)	bydło	b.d.
Łąka (Agro Azoty II)	bydło	204
Czarne Małe	bydło	50
	trzoda	30

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Kołomąt	bydło	6
	trzoda	100
Kluczewo	bydło	20
	trzoda	30
Łysinin	bydło	40
	trzoda	120
Ostroróg	bydło	20
	trzoda	20
Psie Głowy	bydło	1
Żeliszawie	bydło	20
	trzoda	30
Prosinko	bydło	15
	trzoda	400
Pławno	bydło	15
	trzoda	125
Niwka	bydło	30
	trzoda	10
Siemczyno	bydło	10
	trzoda	15
Piaseczno	bydło	20
	trzoda	40
Trzciniec	bydło	10
	trzoda	100

Jak wynika z powyższej tabeli na obszarze gminy Czaplinek ogółem hodowanych jest 806 sztuk bydła, 25270 sztuk trzody chlewnej, 7 sztuk koni, 15 sztuk owcy oraz od niedawna hodowane są strusie w liczbie 5 sztuk. Najbardziej intensywnie rozwija się chów trzody chlewnej (załącznik nr 7).

Warunki środowiskowe a fermy wielkotowarowe

Gleba

Największa ilość ferm hodowlanych w Gminie Czaplinek (m.in. fermy Byszkowo, Machliny, załącznik nr 7), leży w południowej i południowo zachodniej jej części. Na obszarze tym dominują gleby piaskowe różnych typów genetycznych tj. bielcowe, rdzawe i brunatne kwaśne, co jest przyczyną ich słabej żyzności (załącznik nr 1). Przeważa tu 5 i 6 kompleks przydatności rolniczej tj. w większości grunty V i VI klasy bonitacyjnej. Obecnie są one często odłogowane lub zalesiane. Są to, więc gleby lekkie, silnie przepuszczalne, nieposiadające zdolności magazynowania wody (ze względu na znikomą zawartość próchnicy i minerałów ilastych), na których nawożenie wymaga szczególnej ostrożności i dokładności. Jest to wynik wysokiej podatności takich gruntów na wymywanie składników pokarmowych ze względu na bardzo słabo wykształcony kompleks sorpcyjny. Ze względu na to równoważniki nawozowe dla

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

roślin uprawnych na tych glebach są bardzo niskie, co w znacznym stopniu zmniejsza możliwość bezpiecznego stosowania nawozów organicznych, w tym w szczególności gnojowicy.

Woda

Południowa i południowo zachodnia część Gminy będąca pod działaniem największej presji ferm wielkotowarowych poprzecinana jest jeziorami rynnowymi i wytopiskowymi. Grunty te pod kątem hydrologicznym znajdują się w zlewni rzeki Drawy, a bezpośrednio w zlewni jezior: Drawsko, Pławno, Krzemienko, Nawsie oraz Krzemno, które spełnia wymagania I klasy czystości wód. Dodać należy, że jeziora Krzemno i występujące obok niego jezioro Kaleńsko i Łęka są bardzo rzadkimi tzw. jeziorami lobeliowymi, wykazującymi jednak obecnie pewne cechy zeutrofizowania. Pod kątem wód gruntowych na obszarze tym występuje czwartorzędowe między morenowe piętro wodonośne w postaci trzech poziomów, które są m.in. źródłem wody gospodarczej i pitnej dla mieszkańców okolicznych wsi. Stwarza to konieczność zwrócenia szczególnej uwagi przy opracowaniu planów nawozowych przez największą w tym rejonie firmę hodowlaną PRIMA.

Powietrze

Gnojowica posiada pewne cechy, które w szczególnie niekorzystny sposób oddziałują na środowisko. W gnojowicy zachodzą procesy beztlenowej fermentacji (gnicie), co powoduje skażenie powietrza uciążliwymi gazami m.in. amoniakiem, siarkowodorem, związkami karbonyłowymi, aminami, merkaptanem itp., powodującymi obciążenie tzw. odorami. W Polsce zakres ich oddziaływania nie jest ustawowo znormalizowany. Odory jako mieszanina gazowa charakteryzują się słabą zdolnością do mieszania z powietrzem, w związku z tym mogą przemieszczać się na znaczne odległości. Dodatkowo takie gazy jak amoniak i siarkowodór oprócz wyczuwalnego nieprzyjemnego zapachu są źródłem skażenia powietrza, a ich dopuszczalną ilość w powietrzu reguluje Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 6 czerwca 2002 r. w sprawie dopuszczalnych poziomów niektórych substancji w powietrzu, alarmowych poziomów niektórych substancji w powietrzu oraz marginesów tolerancji dla dopuszczalnych poziomów niektórych substancji (Dz.U.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

2002.87.796). W rejonie będącym pod najbardziej intensywnym oddziaływaniem odorów z ferm wielkotowarywch (w szczególności fermy Byszkowo) znajdują się wsie Byszkowo, Psie Głowy, Trzciniec i Broczyno. Niestety mieszkańcy tych wsi odczuwają stały dyskomfort z gnojowicowania okolicznych pól. Jest on tym bardziej dotkliwy, że w okresie letnim część mieszkańców nastawiona jest na czerpanie korzyści z turystyki a w szczególności z agroturystyki.

Podsumowanie:

1. Istniejące warunki fizjograficzne na terenie będącym pod stałą presją wielkotowarowych ferm wymagają szczególnej ostrożności przy gospodarowaniu gnojowicą i ustalaniu jej dawek nawozowych,
2. Błędy w prowadzonej gospodarce nawozowej mogą spowodować znaczne zeutrofizowanie istniejących poziomów wodonośnych wód gruntowych a w konsekwencji również wód powierzchniowych,
3. Odory z fermy oraz gnojowiczonych pól mogą wpłynąć na zmniejszenie atrakcyjności południowej części Gminy dla turystyki, co może przełożyć się bezpośrednio na zmniejszenie wpływów z tej gałęzi gospodarki,
4. W przypadku wystąpienia sytuacji spornych wynikających z usytuowania ferm należy przedsięwziąć konsultacje społeczne pomiędzy Inwestorami, Gminą a społecznością lokalną



4.1 SIEĆ WODOCIĄGOWA I KANALIZACYJNA

4.1.1 System wodociągowy

Woda dla potrzeb miasta Czaplinka dostarczana jest obecnie z dwóch stacji wodociągowych komunalnych oraz ośmiu lokalnych eksploatowanych na terenie ośrodków wczasowych i instytucji. Długość rozdzielczej sieci wodociągowej na terenie gminy Czaplinek wynosi 75,6 km

Pracujące na terenie miasta Czaplinek komunalne ujęcia wody mogą pobierać zgodnie z pozwoleniem wodno – prawnym łącznie $1800+500=2300\text{m}^3$ wody na dobę. Obecnie obie stacje wodociągowe dostarczają do sieci średniodobowo 1070m^3 uzdatnionej wody. Stacje pracują w oparciu ujęcia przy ul. Ceglanej oraz przy ul. Wąskiej. Obie stacje wodociągowe pracują równolegle.

Większość wsi na terenie gminy Czaplinek posiada sieci wodociągowe, dostawa wody z lokalnych wiejskich ujęć wody o wydajności od 8 do $55\text{m}^3/\text{h}$. Wiejskie stacje wodociągowe wymagają remontów bieżących i generalnych. W nielicznych stacjach woda jest uzdatniana. Stacje nie posiadają zbiorników wyrównawczych i pomimo, że studnie mają znaczną wydajność w niektórych miejscowościach występuje w szczycie okresowy brak wody.

Tab. 9 Podstawowe dane dotyczące infrastruktury gminy Czaplinek

Lp.	Wyszczególnienie		Miara	Gmina
1	Sieć rozdzielcza	Wodociągowa	km	75,6
2		Kanalizacyjna	„	17,5
3		ciepłownicza	„	-
4		gazowa	„	22,1
5	Przyłączenia	Wodociągowe	szt.	1330
6		Kanalizacyjne	„	424

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Na terenie gminy poza stacjami komunalnymi eksploatowane są ponadto ujęcia zakładowe, które pomimo budowy wiejskich komunalnych sieci zbiorczych będą nadal eksploatowane. Wynika to ze specyfiki zakładów. Są to ujęcia zakładowe Byszkowo – dwie stacje: zakład rolny i ferma tuczu; Miłkowo – gorzelnia; Łąka – zakład rolny „AZOTY”; Drahimek - zakład rolny; Kołomąt –zakład przetwórstwa owocowo – warzywnego; Stare Kaleńsko - pałac.

Na terenie gminy istniejące wodociągi spinają wsie: Nowe Drawsko – Stare Drawsko – Żerdno; Piekary - Wełnica; Czarne Małe - Łysinin; Prosinko – Prosino; Ostroróg – Nobliny gm. Borne Sulinowo i stanowią fragmenty rozwiązania docelowego.

W 13 wsiach mieszkańcy zasilani są w wodę z ujęć indywidualnych – przydomowych.

Tab. 10. Publiczne ujęcia wody

Lp.	Ujęcie wody	Dop. pobór M ³ /dobę	Ilość studni	Zasilany teren	Długość Sieci (km)
1.	Machliny	430	1	Machliny	1,5
2.	Czarne Małe	700	2	Czarne Małe Łysinin	2,9
3.	Kluczewo	1100	2	Kluczewo	2,1
4.	Rzepowo	1100	2	Rzepowo	2,2
5.	Stare Drawsko	900	2	Stare Drawsko Żerdno Nowe Drawsko	7,5
6.	Broczyno	950	2	Broczyno	5,0
7.	Trzciniec	380	1	Trzciniec	2,8
8.	Karsno	200	1	Karsno	0,9
9.	Czarne Wielkie	820	1	Czarne Wielkie Kuszewo, Kol. Żerdno, Sikory	22,2
10.	Motarzewo	250	1	Motarzewo	b.d.
11.	Pławno	430	1	Pławno, Psie Głowy	7,2
12.	Prosinko	260	2	Prosinko Prosino	0,9
13.	Piaseczno	150	1	Piaseczno	1,8
14.	Miłkowo	300	1	Miłkowo	
15.	Wełnica	150	1	Wełnica, Piekary	3,5
16.	Czaplinek	1800 500	5 2	Czaplinek, Niwka, Kol. Żelisławie Siemczyno	28,6

Określono dopuszczalny pobór wody wg pozwolenia wodno-prawnego.

Ujęcia w miejscowościach: Machliny, Czarne Małe, Kluczewo, Rzepowo, Stare

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Drawsko, Trzciniec, Karsno, Pławno, Prosinko, Piaseczno, Miłkowo, Wełnica i jedno z ujęć w Czaplinku posiadają urządzenia uzdatniania wody.

Podane w tabeli wydajności odnoszą się do obecnie czynnych urządzeń uzdatniających, natomiast wydajności określone w dokumentacji poszczególnych ujęć są często zdecydowanie większe.

Wodę właściwej jakości dostarczały wodociągi publiczne z ujęć w Czaplinku, Broczynie, Kluczewie, Łysininie, Machlinach, Niwce, Rzepowie Siemczynie, Sikorach, Starym Drawsku i Trzcińcu.

Tab. 11. Zakładowe ujęcia wody na terenie gminy Czaplinek

Lp.	Nazwa właściciela	Adres	Ilość studni	Zasięg
1.	Ośrodek wczasowy DRAWTUR	Czaplinek ul. 5- Pomostów	1	Potrzeby ośrodka
2.	Ośrodek wczasowy „OMEGA”	Czaplinek ul. 5- Pomostów	1	Potrzeby ośrodka
3.	Ośrodek wczasowy ZODIAK	Czaplinek ul. 5- Pomostów	2	Potrzeby własne Ośrodek wczasowy KUSY DWÓR
4.	INTEL-NOWA TELCZA	Czaplinek ul. Pławieńska	1	Potrzeby własne
5.	Spółdzielnia Mieszkaniowa Lokatorsko- Własnościowa Os. Wieszczów.	Czaplinek ul. Staszica	2	Osiedle mieszkaniowe 1000 osób
6.	CAMPING Czaplinek	Czaplinek ul. Drahimska	1	Potrzeby własne
7.	CAMPING „U Jacka”	Czaplinek ul. Drahimska	1	Potrzeby własne
8.	Liceum ogólnokształcące	Czaplinek ul. Parkowa	1	Potrzeby własne Odbiorcy indyw.

Długość sieci wodociągowej na terenie miasta wynosi 13,2 km, a na terenach wiejskich 62,4 km.

Do sieci wodociągowej na terenie miasta przyłączonych jest ok. 480 odbiorców, a na terenach wiejskich 850.

Na terenie miasta można wyodrębnić 3 wodociągi publiczne i 3 lokalne, a na terenach wiejskich 32 publiczne i 23 lokalne.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Eksploatowane na terenie miasta i gminy studnie przydomowe są w złym stanie technicznym lub dostarcza wodę złej jakości.

Zasadniczym problemem gospodarki wodociągowej w gminie Czaplinek jest znaczne rozproszenie wodociągów, duża liczba ujęć wody i jakość wody. Eksploatacja tak rozproszonego systemu jest w chwili obecnej mało efektywna z powodów technicznych i ekonomicznych.

4.1.2 System kanalizacyjny

Teren gminy nie jest skanalizowany, jedynie niektóre ośrodki wypoczynkowe i osiedla popegeerowskie mają wewnętrzne urządzenia kanalizacyjne oparte na zbiornikach bezodpływowych, z których nieczystości wywożone są tylko częściowo do punktu zlewnego na wysypisku, a częściowo w miejsca przypadkowe.

Wiele gospodarstw domowych na terenie gminy odprowadza ścieki do zbiorników, które w znacznej części mogą być nieszczelne. Zauważalnym jest także zjawisko odprowadzania ścieków bezpośrednio do gruntu lub pobliskich cieków.

Miasto Czaplinek posiada sieć kanalizacji sanitarnej grawitacyjno – ciśnieniową. Na terenie miasta eksploatowanych jest pięć przepompowni ścieków. Łączna długość sieci kanalizacyjnej wynosi 17,5 km z czego:

- grawitacyjnej – 14,8 km
- tłocznej - 2,0 km
- ogólnospławnej – 0,7 km.

Kanalizacja sanitarna doprowadza ścieki do przepompowni głównej zlokalizowanej przy ul. Jeziornej. Z przepompowni głównej ścieki przetłaczane są na oczyszczalnię rurociągiem tłocznym o długości 970 m i średnicy 250 mm.

Oczyszczalnia ścieków dla Czaplinka zlokalizowana została nad jeziorem Drawsko. Eksploatowana jest przez Zakład Gospodarki Komunalnej w Czaplinku. Mechaniczno – biologiczna oczyszczalnia ścieków zaprojektowana została w latach 1972-1974, a w roku 2000 została ona rozbudowana i zmodernizowana. Odbiornikiem ścieków z oczyszczalni jest jezioro Drawsko.

Jakość odprowadzanych ścieków spełnia warunki pozwolenia wodnoprawnego.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Tab. 12. Charakterystyka odprowadzanych ścieków w oczyszczalni ścieków w Czaplinku

Przeciętny dobowy odpływ ścieków [m ³ /d]	Przeciętne dobowe ładunki zanieczyszczeń [kg/d]	
	BZT ₅	15,0
1200	Zawiesina ogólna	18,0
	Azot ogólny	18,12
	Fosfor ogólny	1,44

Do punktu zlewnego oczyszczalni dowożone są ścieki również ze zbiorników bezodpływowych z okolicznych miejscowości. Ścieki oczyszczane są na zespole krat, w piaskownikach pionowych, separatorze piasku, osadniku wstępnym Imhoffa, reaktorze biologicznym, osadnikach wtórnych, stacji odwadniania i higienizacji osadu oraz na filtrach pospiesznych. W ciągu technologicznym stosowany jest także preparat PIX.

Na terenie miasta Czaplinek, w szczególności na terenach osiedlowych istnieje kanalizacja deszczowa, której zewidencjonowana długość wynosi ok. 4 km. Sieć kanalizacji deszczowej na osiedlu w rejonie ulic Kochanowskiego i Słowackiego jest w dyspozycji spółdzielni mieszkaniowej i jej długość nie jest znana.

4.2 SIEĆ GAZOCIĄGOWA

Obecnie mieszkańcy miasta korzystają z sieci gazowej, wybudowanej przez Zakład Gazowniczy w Koszalinie i Urząd Miasta i Gminy, obejmującej większą część miasta, dostarczającej gaz GZ-35. Ogólna długość sieci gazowniczej na terenie gminy wynosi 22,1 km. W Czaplinku przy ul. Jeziornej zlokalizowana jest baza Rozdzielni Gazu w Czaplinku (administracja). Do sieci przyłączono dotychczas głównie odbiorców instytucjonalnych i budownictwo mieszkaniowe zorganizowane i indywidualne gospodarstwa domowe. Część mieszkańców gminy zaopatruje się w gaz butlowy.

Zaopatrzenie w gaz następuje odboczką Dn 80 z gazociągu przesyłowego wysokiego ciśnienia Dn 250 mm Piła – Stargard Szczeciński – Szczecin, przesyłającego gaz z Nizy Wielkopolskiego do Szczecina.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Stacja redukcyjno-pomiarowa I^o, zlokalizowana na terenie miasta przy ul. Kamiennej o wydajności 1500 m³/h redukuje ciśnienie z wysokiego na średnie, który zasila bezpośrednio dwie kotłownie z własnymi reduktorami ciśnienia, oraz dwie stacje redukcyjno pomiarowe II^o, zlokalizowane przy ul. Polnej o wydajności 1500 m³/h i przy ul. Wasznika o wydajności 1500 m³/h.

Liczba odbiorców wynosi, 2017 z czego do celów grzewczych korzysta 424.

Liczba przyłączy do budynków wynosi, 621 z czego 37 do obiektów niemieszkalnych.

4.3 SIEĆ ELEKTROENERGETYCZNA I TELETECHNICZNA

Cała gmina jest zelektryfikowana, obsługiwana przez Rejon Energetyczny w Drawsku Pomorskim. Energia elektryczna jest dostarczana poprzez główny punkt zasilania (GPZ) w Czaplinku o mocy 10 MVA. Parametry obiektu jak i głównych linii przesyłowych 15 kV są dobre, a w związku z niewielkim obciążeniem rozdzielni istnieją rezerwy dostaw mocy na tym poziomie zasilania. Niestety część linii przesyłowych 15 kV i stacji transformatorowych 15/0,4 kV oraz większość linii 0,4 kV nie spełnia współczesnych wymagań, co obniża sprawność sieci na poziomie dystrybucji do odbiorców. Linie wysokiego napięcia 110 kV stanowią 20,8 km, linie średniego napięcia 15 kV to około 225,5 km linii napowietrznych oraz 9,14 km linii kablowych PE i 28,68 km pozostałych linii kablowych. Istniejące na terenie gminy Czaplinek linie niskiego napięcia 0,4 kV to około 114,81 km linii napowietrznych i 81,29 km linii kablowych.

Na obszarze gminy usytuowanych jest także 55 sztuk kubaturowych stacji transformatorowych o mocy 12802 kVA oraz 91 sztuk słupowych stacji transformatorowych o mocy 7783 kVA.

Na terenie miasta i gminy Czaplinek istnieje także 61,6 km linii oświetlenia drogowego.

Gmina Czaplinek jest obsługiwana dotychczas przez Telekomunikację Polską S.A. Zakład Telekomunikacji w Koszalinie. Na terenie gminny liczba abonentów obsługiwana przez tego operatora wynosi ok., 2150 z czego tylko 300 abonentów na terenie gminy.

Na terenie miasta i gminy istnieje łączność telefonii bezprzewodowej systemów Centertel, Era GSM i Plus GSM.



5.1 POWIETRZE ATMOSFERYCZNE

Na terenie gminy Czaplinek nie występują duże obiekty (zakłady przemysłowe) mogące stanowić istotne źródło emisji zanieczyszczeń do powietrza. Przeprowadzane okresowo badania stanu zanieczyszczenia powietrza nie wykazują przekroczeń dopuszczalnego poziomu stężeń średniodobowych substancji gazowych. Opady pyłów kształtują się poniżej 80 t/km², przy normie-200t/km².

Główne zagrożenie zanieczyszczeniem powietrza atmosferycznego stanowi emisja niska, której źródłem są indywidualne gospodarstwa domowe opalane węglem, najczęściej niskiej jakości z dużą zawartością siarki i substancji lotnych. Przy takim systemie grzewczym emitowanych jest dużo zanieczyszczeń gazowych przede wszystkim, SO₂, CO₂, NO_x, CO oraz pył, które nie pozostają bez wpływu na jakość powietrza atmosferycznego na terenie gminy. W paleniskach domowych usytuowanych w indywidualnych gospodarstwach spalane są często także odpady, zwłaszcza tworzywa sztuczne, co powoduje emisję dużych ilości niebezpiecznych substancji, m. in. dioksyn i furanów do środowiska. Na terenie miasta sukcesywnie jednak likwidowane są węglowe kotłownie zbiorcze, poprzez włączanie ich do miejskich sieci opalanych gazem ziemnym. Podstawową barierą utrudniającą zmianę paliwa grzewczego w indywidualnych gospodarstwach domowych stanowi wzrastająca cena gazu ziemnego i dobrych gatunków węgla, przy jednoczesnym spadku siły nabywczej mieszkańców.

Problem zanieczyszczenia powietrza w niewielkim stopniu dotyczy terenów wiejskich i miejscowości, w których zlokalizowane są zakłady przetwórcze. Poprawę w tym zakresie powinna przynieść rozbudowa sieci i dostarczenie gazu do miejscowości: Kluczewo, Siemczyno, Machliny, Broczyno.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Dużym zagrożeniem dla jakości powietrza atmosferycznego jest niekontrolowana emisja z samochodów. Te mobilne źródła emisji przyczyniają się przede wszystkim do nadmiernej koncentracji tlenków azotu siarki i węgla w powietrzu atmosferycznym oraz stanowią główne źródło przedostawania się do środowiska szkodliwych metali ciężkich.

Cel średniookresowy do 2011 roku to przede wszystkim systematyczna poprawa jakości powietrza, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych. Powyższy cel jest zgodny z celem zdefiniowanym w dokumencie „Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010”. Należy zwrócić szczególną uwagę na zarządzanie ochroną powietrza oraz objąć ochroną sektory będące potencjalnie największymi emitorami zanieczyszczeń do atmosfery: transport, energetyka (paleniska przydomowe) oraz przemysł. Z ochroną powietrza łączy się także zagadnienie sukcesywnego wykorzystywania odnawialnych źródeł energii oraz nieustannej edukacji ekologicznej społeczeństwa.

5.2 WODY POWIERZCHNIOWE I PODZIEMNE

Gmina Czaplinek w województwie zachodniopomorskim pod względem jeziorności jest jedną z najbogatszych gmin. Występują tu wszystkie typy zbiorników wodnych, za wyjątkiem zbiorników pokopalnianych, znanych w województwie. Obok małych, znajdują się tu duże i bardzo duże jeziora, płytkie i głębokie, jeziora z wyspami i bez nich, z bardzo rozbudowaną linią brzegową, jak i z brzegami prostymi. Zbiorniki wodne różnią się także między sobą pod względem występującej roślinności. Występują tu wody bogate w roślinność wynurzoną i pływającą, zasobne w składniki pokarmowe. Są tu także jeziora ubogie w te składniki, a przez to bez roślinności przybrzeżnej (jeziora lobeliowe). Te czynniki niewątpliwie stanowią o walorach krajobrazowych wód.

Wszystkie jeziora tej gminy przedstawiają duże walory krajobrazowe. Najbogatszymi pod tym względem są duże zbiorniki, które posiadają bogatą,

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

rozbudowaną linię brzegową, ostro wznoszące się skarpy misy jeziornej, otoczone kompleksami lasów liściastych, a także posiadają w swoim obrębie jeziora, półwyspy i zatoki. Do takich jezior należy zaliczyć jez. Drawsko, Krzemno, Kaleńskie, Krosino, Nobliny i Żerdno.

Do głównych czynników kształtujących skład wód powierzchniowych należą:

- budowa geologiczna zlewni i wielkość kompleksu sorpcyjnego gleb;
- topografia zlewni;
- procesy wietrzenia i rozpuszczania minerałów budujących zlewnię;
- procesy fizyczne (sedymentacja, sorpcja) i chemiczne (hydroliza, reakcje redoks, strącania i kompleksowania);
- prędkość i natężenie przepływu wody;
- mieszanie się wód o różnym składzie;
- rodzaje organizmów wodnych;
- warunki atmosferyczne (gł. temperatura i ilość opadów atmosferycznych);
- sposób i stopień zagospodarowania zlewni decyduje o ilości i rodzaju zanieczyszczeń;
- rodzaje obiektów hydrotechnicznych i stopień regulacji rzek.

Jakość wód naturalnych (podziemnych i powierzchniowych) oceniana jest na podstawie cech fizycznych, chemicznych i biologicznych. Do cech fizycznych zaliczać będziemy barwę, zapach, mętność, smak oraz temperaturę. Wskaźniki chemiczne określone zostały na podstawie obecności w wodach: substancji rozpuszczonych (sumy kationów i anionów pochodzących ze związków mineralnych i organicznych), ilości gazów rozpuszczonych oraz zawartości substancji organicznych pochodzenia naturalnego (gł. związki humusowe) i obcego (zanieczyszczenia). Cechy biologiczne to przede wszystkim obecność różnego rodzaju organizmów żywych w wodach zarówno powierzchniowych jak i podziemnych.

Gmina posiada zasoby wód podziemnych i powierzchniowych, wystarczające na pokrycie potrzeb mieszkańców.

Istnieje jednak problem zaopatrzenia ludności w wodę o odpowiednich parametrach

jakościowych, dotyczy to zwłaszcza obszarów wiejskich, ze względu na stan sieci wodociągowej. Konieczne jest uporządkowanie stanu technicznego i prawnego wodociągów na terenach wiejskich. Ochrona zasobów wodnych wymaga wyznaczenia stref ochronnych wód podziemnych i prowadzenia odpowiedniej gospodarki w tych strefach.

5.2.1 Wody powierzchniowe

Ogółem na terenie gminy znajduje się 47 jezior, w tym 22 o powierzchni przekraczającej 10 ha. Zajmują one łączną powierzchnię 3.294,6 ha. Stanowi to około 9% powierzchni gminy. Objętość wód w jeziorach wynosi około 450.000 tys. m³.

Zagrożeniami dla wód powierzchniowych jest:

- eutrofizacja – skutkiem eutrofizacji są zakwity fitoplanktonu, w ciekach – szczególnie w małych strumieniach i rowach melioracyjnych – zarastanie ich koryta, co prowadzi do ograniczenia odpływu. Usuwanie przez rolników roślinności z rowów latem powoduje uwolnienie związków fosforu i azotu, co jest najprostszą drogą do inicjacji zakwitów toksycznych sinic, nawet w jeziorach o niskiej trofi. Takie zjawisko wystąpiło latem 1997 r. w jeziorze Komorze.
- zakwaszenie wód – na terenie gminy najbardziej narażone są wody jezior lobeliowych, z reguły ubogich w związki wapnia oraz słabo zmineralizowanych torfowisk o niskiej pojemności buforowej.
- erozja i sedymentacja – erozja gleb w zlewniach uznawana jest za istotny proces wpływający na stan trofi zbiorników wodnych; występuje ona w większości jezior gminy.
- zmiany stosunków wodnych – większość cieków wodnych została objęta regulacją ich koryt, polegającą na ich wyprostowaniu, pozbawieniu naturalnego zróżnicowania hydrologicznego i ekologicznego cieków, braku roślinności brzegowej i dennej. Przyczynia się to do nadmiernych amplitud stanów wód, erozji wgłębnej cieków, niezwykle małej różnorodności

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

siedliskowej i biocenotycznej, bardzo ubogich zespołów ryb i fauny dennej, niskiej jakości wody.

- degradacja stref ekotonowych – dla ochrony wód szczególnie ważne są ekotony woda-łąd (brzegi jezior i rzek). Ich rola polega na zatrzymaniu ładunków materii dostającej się do jeziora w formie spływów powierzchniowych (w tym erozyjnych) i przesiąków podziemnych.
- ścieki bytowe – gospodarcze (przenikanie zanieczyszczeń z nieszczelnych szamb), które zawierają nadmierne ilości pierwiastków biogennych. Zrzut ścieków nieoczyszczonych do zbiorników wodnych powoduje ich eutrofizację (przeżyźnienie);
- odpływy z terenów rolniczych (zawierające środki ochrony roślin i nawozy sztuczne). Te źródła zanieczyszczeń praktycznie nie podlegają kontroli.;

Największe zagrożenia wód powoduje brak kanalizacji na terenach wiejskich. Wewnętrzne urządzenia kanalizacyjne oparte na zbiornikach bezodpływowych, w które wyposażone są gospodarstwa domowe, osiedla popegeerowskie i niektóre ośrodki wypoczynkowe, mogą być nieszczelne. Zagrożenie rodzi również możliwość wywożenia nieczystości w miejsca przypadkowe, z pominięciem punktu zlewnego na wysypisku oraz odprowadzanie ścieków bezpośrednio do gruntu lub pobliskich cieków wodnych.

Dużym problemem jest także ciągle zbyt mała świadomość ekologiczna mieszkańców posiadających nieszczelne zbiorniki gromadzące ścieki bytowe oraz odprowadzających nieczyszczone ścieki bezpośrednio do środowiska.

5.2.2 Wody podziemne

Wody podziemne są w znacznie mniejszym stopniu narażone na zanieczyszczenia, szczególnie pochodzenie antropogeniczne, w związku, z czym charakteryzują się bardziej stabilnym składem fizyko – chemicznym, a ich skład zależy przede wszystkim od:

- charakterystyki geologicznej warstwy wodonośnej;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- głębokości występowania wód;
- ciśnienia i temperatury;
- genezy wód;
- związku z powierzchnią ziemi i wodami powierzchniowymi, w tym także sposobu zagospodarowania terenów na powierzchni terenu.

Jednak nie oznacza to, że wody podziemne nie ulegają kontaminacji. Głównymi zagrożeniami dla jakości wód podziemnych są:

- ścieki bytowo – gospodarcze;
- działalność rolnicza (przenikanie w głąb profilu glebowego nawozów, pestycydów i gnojowicy);
- zanieczyszczenie pochodzące z atmosfery (kwaśne deszcze, metale ciężkie);
- substancje ropopochodne (szczególnie w sąsiedztwie stacji benzynowych);
- linie transportowe oraz przenikające do wód gruntowych środki zimowego utrzymania dróg;
- silnie zanieczyszczone wody powierzchniowe;

5.2.3 Kierunki działań w zakresie gospodarki wodnej

Głównymi kierunkami działań w zakresie gospodarki wodnej na terenie gminy Czaplinek jest zbilansowanie potrzeb mieszkańców gminy w zakresie gospodarki wodą do picia oraz opracowanie ogólnej strategii rozwiązań technicznych i finansowych w zakresie gospodarki wodą pitną. Ostatecznym efektem realizacji programu będzie osiągnięcie standardów Unii Europejskiej w zakresie zaopatrzenia ludności w wodę do celów pitnych. Aby osiągnąć ten cel należy dążyć przede wszystkim do maksymalnej centralizacji systemów zaopatrzenia w wodę w oparciu o istniejące stacje wodociągowe oraz dążyć do likwidacji lokalnych stacji wodociągowych na rzecz tworzenia stacji grupowych.

Głównym celem średniookresowym do 2011 roku jest zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowej wód powierzchniowych, ochrona wód podziemnych oraz zapewnienie wszystkim mieszkańcom gminy odpowiedniej jakości i ilości wody do picia. Realizowane być to powinno poprzez sukcesywną budowę nowych, a

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

modernizację już istniejących stacji uzdatniania wody oraz rozbudowę i nieustanną konserwację sieci wodociągowej gminy.

Zarówno na jakość wód powierzchniowych jak i podziemnych ma wpływ sieć kanalizacji sanitarnej na terenie gminy.

Porządkowanie gospodarki ściekowej będzie obejmowało budowanie zarówno nowych systemów kanalizacji jak również modernizację istniejących sieci kanalizacyjnych i oczyszczalni ścieków w kierunku spełniania wymagań obowiązujących przepisów Unii Europejskiej. Należy także zwrócić uwagę na optymalizację wykorzystania istniejącej oczyszczalni ścieków w Czaplinku i budowę przydomowych oczyszczalni ścieków komunalnych w miejscach oddalonych od właściwej sieci osadniczej, bądź na obszarach gdzie do roku 2011 nie przewiduje się wybudowania sieci kanalizacyjnej.

Kolejnym problemem w kwestii odpowiedniej jakości wód na obszarze gminy Czaplinek jest brak neutralizacji wód opadowych. Proste i bezpośrednie wprowadzanie wszystkich wód opadowych do ziemi w miejscu opadu, bez odpowiednich urządzeń (seperatorów), może spowodować zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych substancjami ropopochodnymi, metalami ciężkimi i drobinami azbestu i asfaltu.

Zgodnie z definicjami zawartymi w Prawie Ochrony Środowiska (Dz. U. Nr 62 poz. 627 z 2001 r. z późn. zmianami) i Prawie Wodnym (Dz. U. Nr 115 poz. 1229 z 2001 r.) „wody ujęte w system kanalizacyjny pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych, w tym z centrów miast, terenów przemysłowych i składowych baz transportowych oraz dróg i parkingów są ściekami”. Dlatego też wody te powinny być przed wprowadzeniem do odbiornika oczyszczane.

Oczyszczanie wód opadowych powinno dotyczyć wyłącznie terenów narażonych na emisję dużej ilości zanieczyszczeń. Głównie dotyczy to powierzchni komunikacyjnych.

Dla obszaru gminy Czaplinek proponuje się przyjęcie zasady neutralizacji wód opadowych w miejscu ich powstawania, poprzez stworzenie oddzielnej kanalizacji deszczowej i oczyszczanie tych specyficznych ścieków przed wprowadzeniem ich do odbieralnika.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

W celu ochrony tak cennego obszaru wód powierzchniowych i podziemnych, jakim jest cały obszar gminy Czaplinek projektuje się powołanie kolejnych obszarów ochrony rezerwatowej, obejmujących najwartościowsze fragmenty gminy Czaplinek.

„Brzozowe bagno” - rezerwat torfowiskowo - leśny, o powierzchni 58,71 ha, projektowany dla ochrony zespołów roślin torfowiskowych i bagiennych o bardzo różnorodnym składzie gatunkowym i dobrze wykształconego torfowiska wysokiego.

„Krosińskie bagno”, krajobrazowy, o powierzchni 66,81 ha, położony częściowo na terenie gm. Złocieniec.

„Mszar koło jeziora Krosino”, torfowiskowy, pow. 4,45 ha.

„Siemczyńskie bagno”, torfowiskowy, pow. 58,71 ha.

„Śródleśny mszar przejściowy”, torfowiskowy, pow. 3,00 ha.

„Olszyna bagienna”, leśny, pow. 1,50 ha.

„Storczyki”, florystyczny, pow. 7,20 ha.

Obecnie w gminie Czaplinek nie ustalono form ochrony przyrody w postaci użytków ekologicznych. Proponuje się natomiast do objęcia ochroną liczne drobne, zachowane w naturalnej formie - „lokalna swoistość przyrody”- obszary i obiekty (Tabela 13).

Tab. 13.

Nr	Nazwa obiektu	Powierzchnia
1.	Mszar przejściowy przy jez. Krosino	1,0
2.	Łozowisko w kociołku torfowym	3,7
3.	Śródpolne oczko wodne	1,5
4.	Jezioro na torfowisku	3,7
5.	Bagno śródleśne „Staw”	1,0
6.	Śródpolne łozowisko	8,0
7.	Gytowisko przy Jez. Rzepowskim	6,9
8.	Teren podmokły na wschód od Piaseczna	1,5
9.	Wyspa jeziorna	0,8
10.	Wyspa jeziorna	0,9
11.	Wyspa jeziorna	1,1
12.	Dwie sąsiadujące wyspy	2,2
13.	Wyspa jeziorna	1,0
14.	Wyspa jeziorna	0,6
15.	Wyspa jeziorna	2,0
16.	Wyspa jeziorna	0,5
17.	Wyspa jeziorna	0,5
18.	Wyspa jeziorna	0,4
19.	Bagienko śródleśne	1,7
20.	Ols w Czarne Wielkie	0,9
21.	Podmokłe tereny koło Kuszewa	5,6

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

22.	Zatopione torfowisko koło Sikor	23,0
23.	Śródpolne mechowisko	2,8
24.	Czapliniec koło Kuźnicy Drawskiej	0,2
25.	Bagienko koło Spycznej Góry	2,2
26.	Zatopiony mszar	2,8
27.	Mechowiskowy kompleks regeneracyjny koło lasu	1,3
28.	Podmokłe tereny koło Nowego Czaplinka	24,0
29.	Jeziorko z bagienkiem	0,7
30.	Bagno	8,0
31.	Teren podmokły koło Żeliszawia	1,0
32.	Oczko otoczone bagienkiem	0,8
33.	Teren bagienny	0,9
34.	Torfowisko mszarne	4,4
35.	Zatopione gytiowisko koło Brzezinki	38,0 ¹

Łącznie tereny proponowane do objęcia ochroną jako użytek ekologiczny zajmują 155,3 ha. Przeważają formy drobne, mające ok. 1 ha powierzchni. Załedwie 3 obiekty („*Podmokłe tereny koło Nowego Czaplinka*”, „*Zatopione torfowisko koło Sikor*” i „*Zatopione gytiowisko koło Brzezinki*”) zajmują znaczniejszą przestrzeń. Wszystkie jednak wymagają uwzględnienia w zapisach miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego.

5.3 GLEBY

Właściwości gleb zależą od wielu czynników, do których należą poza składem mechanicznym, podatność na degradację i stopień zdegradowania. Degradacja zachodzi pod wpływem czynników antropogenicznych jak i naturalnych. Gleby na terenie gminy Czaplinek należą do średnich klas bonitacyjnych, przeważają gleby zaliczane do IV klasy bonitacyjnej. Podlegają one zarówno degradacji (zmianom w środowisku glebowym) naturalnej jak i antropogenicznej.

Zmiany te prowadzą do obniżenia żyzności i urodzajności gleby a w konsekwencji do ogólnych zmian środowiskowych.

Do najważniejszych zagrożeń prowadzących do degradacji gleby należą:

- monokultury rolnicze;
- pożary roślinności wzmagające erozję gleby i prowadzące do pustynnienie danego obszaru;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- depozycja gazów i pyłów szczególnie wzdłuż szlaków komunikacyjnych;
- zbyt intensywne nawożenie mineralne;
- ścieki i różnego rodzaju odpady niewłaściwie składowane;
- niewłaściwe oraz nadmierne stosowanie pestycydów;
- zajmowanie obszarów rolniczych pod zabudowę przemysłową i mieszkaniową.

Przede wszystkim ochrona gleb opiera się na zasadach określonych w ustawie o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Polegać ma ona na:

- rekultywacji gruntów zdegradowanych;
- ograniczeniu degradacji gleb przez przemysł;
- właściwym użytkowaniu rolniczym gleb, w tym odpowiednim nawożeniu i stosowaniu środków ochrony roślin;
- zapobieganiu zanieczyszczaniu metalami ciężkimi;
- stosowaniu fitomelioracji, zalesień gruntów nieprzydatnych rolniczo;
- zachowywaniu odpowiedniego odczynu gleb;
- zapobieganiu procederowi nielegalnego składowania odpadów na gruntach do tego nieprzeznaczonych;
- ograniczeniu zanieczyszczeń przemysłowych;
- prowadzeniu obserwacji zmian chemizmu gleb, a w szczególności koncentracji metali ciężkich w glebach użytkowanych rolniczo.

Ochrona gruntów regulowana jest ustawą z dnia 5 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych. W jej rozumieniu ochrona gruntów polega przede wszystkim na:

- ograniczeniu przeznaczania ich na cele nierolne i nieleśne;
- zapobieganiu procesom degradacji i dewastacji oraz szkodom w produkcji rolniczej, powstającym na skutek działalności nierolniczej;
- rekultywacji i zagospodarowaniu gruntów;
- poprawianiu ich wartości użytkowej oraz zapobieganiu obniżania ich produktywności;
- zachowaniu standardów jakości gleb;
- zachowaniu i budowie oczek wodnych jako naturalnych zbiorników wodnych (mała retencja);

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

poprzez:

- monitoring gruntów, ze szczególnym uwzględnieniem ochrony powierzchni ziemi oraz wód;
- kontrolę funkcjonowania na gruntach rolnych urządzeń szczegółowych melioracji wodnych;
- prowadzenie okresowych badań poziomu skażenia gleb i roślin;
- działalność edukacyjną.

Racjonalne wykorzystanie zasobów gleb, zwłaszcza w ujęciu długookresowym, powinno polegać na :

- zagospodarowaniu gruntów w sposób, który odpowiada w pełni ich przyrodniczym walorom i klasie bonitacyjnej;
- lepszym dostosowaniu do naturalnego, biologicznego potencjału gleb, formy ich zagospodarowania oraz kierunków i intensywności produkcji;
- rekultywacji obszarów zdegradowanych.

ZARÓWNO DLA GLEB JAK I WÓD POWIERZCHNIOWYCH I PODZIEMNYCH ISTOTNYM ZAGROŻENIEM SĄ ISTNIEJĄCE NA TERENIE GMINY CZAPLINEK FERMY TRZODY CHLEWNEJ.

Opisywane w poprzednim rozdziale fermy stanowią potencjalne zagrożenie punktowe i obszarowe środowiska gruntowo – wodnego. Źródłem zanieczyszczenia punktowego są przede wszystkim: laguny, transport (zwierząt i gnojowicy), ścieki deszczowe i sanitarne oraz kontener na padłe i ubite z konieczności zwierzęta. Źródła obszarowe z kolei stanowią głównie pola, na których nieumiejętnie stosowane jest nawożenie gnojowicą.

Płynna postać gnojowicy, a także wysokie w niej stężenie substancji organicznych i związków azotowych stwarza zagrożenie dla czystości środowiska wodnego i glebowego. W odniesieniu do wód największym zagrożeniem jest możliwość zanieczyszczenia składnikami eutroficznymi (azot i fosfor). W gnojowicy aż 50% azotu występuje w postaci amonowej $N-NH_4$ oraz w postaci związków łatwo ulegających hydrolizie. Pozostały azot, związany w kompleksach organicznych, nie

jest łatwo przyswajalny przez rośliny i dlatego jest szybko wymywany do środowiska wodnego.

Azot jest składnikiem, który decyduje o efektach produkcji roślinnej, używany jednak w nadmiarze bądź nieumiejętnie, może przedostawać się do wód powierzchniowych i podziemnych w postaci groźnych dla ludzi azotanów. Jedynie przy odpowiednim stosowaniu gnojowicy (niskie dawki polewowe dostosowanie do areálu pól i zapotrzebowania roślina na ten składnik, stosowanie w odpowiednich terminach i porach dnia oraz przy prawidłowych warunkach pogodowych) znika zagrożenie zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych a także gleb związkami azotu.

5.4 SUROWCE MINERALNE

Surowce mineralne nie stanowią same w sobie zagrożenia dla środowiska. Zagrożenie stanowić może jedynie niewłaściwy sposób ich eksploatacji. Eksploatację złoża kopaliny należy prowadzić w sposób gospodarczo uzasadniony, przy zastosowaniu środków ograniczających szkody w środowisku i przy zapewnieniu racjonalnego wydobycia i zagospodarowania kopaliny.

Podjmujący eksploatację złóż kopaliny lub prowadzący tę eksploatację jest obowiązany przedsięwziąć środki niezbędne do ochrony zasobów złoża, jak również do ochrony powierzchni ziemi oraz wód powierzchniowych i podziemnych, sukcesywnie prowadzić rekultywację terenów poeksploatacyjnych oraz przywracać do właściwego stanu inne elementy przyrodnicze.

5.5 LASY

Lasy gminy Czaplinek narażone są w stosunkowo niewielkim stopniu na oddziaływanie czynników biotycznych, abiotycznych i antropogenicznych.

Do zagrożeń abiotycznych zaliczyć można:

- zmianę stosunków wodnych – poziom wód gruntowych jest raczej stabilny i w obecnej chwili nie wywiera wpływu na lasy gminy;
- czynniki atmosferyczne – anomalie pogodowe, ciepłe zimy, niskie temperatury, późne przymrozki, obfity śnieg i szadź, upalne lata, huragany, niedobór

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

wilgoci, powodzie, wiatr.

Do zagrożeń biotycznych zaliczamy:

- szkody powodowane przez owady – do najczęściej pojawiających się szkodników pierwotnych należą: osujka modrzewiowa, borecznik sosnowiec, brudnica mniszka, szeliniak sosnowiec oraz szrotówek kasztanowcowiaczek. Szkodniki wtórne stale towarzyszą obumieraniu osłabionych drzew. Ze względu na coraz lepiej prowadzoną gospodarkę leśną zagrożenie ze strony tych szkodników maleje.
- Szkody powodowane przez zwierzynę łowną – spowodowane są zgryzaniem sadzonek sosny, jodły i drzew liściastych przez sarny i jelenie oraz ścinanie świeżo posadzonych sadzonek przez zające.
- Szkody powodowane przez patogeniczne grzyby – choroby infekcyjne liści i pędów, pni i korzeni.

Do zagrożeń antropogenicznych zaliczać będziemy:

- pożary – głównymi przyczynami większości pożarów są umyślne podpalenia, nieostrożne obchodzenie się z ogniem, iskry z silników spalinowych, wypalanie traw.
- Bezpośrednie negatywne oddziaływania człowieka na lasy – śmieci, nadmierna penetracja lasów, kłusownictwo, kradzież drzewa itp.
- Niewłaściwa gospodarka leśna – schematyczne postępowanie, nadmierne użytkowanie, zaniechanie pielęgnacji.

Wobec problemu niskiej bonitacji gleb na terenie gminy Czaplinek, głównym działaniem gospodarki leśnej będzie zalesianie. Oznacza ono inicjowanie procesu lasotwórczego i odtwarzanie leśnego ekosystemu w miejscu, gdzie użytki rolne nie przynoszą zamierzonego efektu ekonomicznego. Zalesianie znacznie zwiększa istniejące już zasoby leśne, a przez to staje się narzędziem ochrony przyrody i krajobrazu. Wzmacnia i poszerza ochronne funkcje lasu w stosunku do wody i gleb, ogranicza negatywne skutki „efektu cieplarnianego” i przeciwdziała globalnym zmianom klimatu. Przede wszystkim jednak podnosi walory estetyczne i rekreacyjne środowiska, rekultywuje obszary skażone i zdegradowane.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Ideą przewodnią zwiększania lesistości jest w pierwszym rzędzie zalesianie gruntów o ograniczonej zdolności do uprawy rolnej: użytki rolne klas V i VI, grunty o znacznym spadku (>15%) oraz grunty zdegradowane w rozumieniu ustawy o ochronie gruntów rolnych i leśnych. Prowadząc zalesienia należy pamiętać o podstawowych celach, zasadach i zadaniach związanych z ochroną i prowadzeniem gospodarki leśnej, w których dominującą rolę odgrywają:

- kształtowanie równowagi w ekosystemach leśnych poprzez wykonywanie zabiegów profilaktycznych i ochronnych, zapobiegających powstawaniu i rozprzestrzenianiu pożarów oraz zwalczanie organizmów szkodliwych;
- zapewnienie ciągłości użytkowania poprzez zachowanie w lasach roślinności leśnej, naturalnych bagien i torfowisk, pozyskiwanie drewna w granicach możliwości produkcyjnych lasu.

Głównymi kierunkami działań powinno być:

- łączenie kompleksów leśnych, zwłaszcza w obszarze korytarzy ekologicznych i na obszarach wododziałów;
- poprawa rozpoznania zasobów różnorodności biologicznej w lasach;
- prowadzenie zalesiania terenów nieprzydatnych równoległe z działaniami prowadzącymi do zróżnicowania struktury gatunkowej lasów;
- racjonalne przeznaczanie obszarów leśnych na cele nieleśne;
- stały monitoring środowiska leśnego, w celu przeciwdziałania stanom niepożądanym (pożary, szkodniki, choroby);
- zapewnienie lasom i zadrzewieniom właściwego znaczenia w palnowaniu, w tym kształtowaniu granicy rolno – leśnej i ochronie krajobrazu;
- odnowa zieleni dolin rzecznych, w tym ochrona lasów łęgowych.

5.6 ŚRODOWISKO PRZYRODNICZE

Uwarunkowania ochrony przyrody tworzą splot elementów, na które składają się, m.in.: sytuacja społeczno-gospodarcza, wymagania formalno prawne oraz stwierdzony

stan środowiska przyrodniczego w gminie. Przedstawione w niniejszym opracowaniu wyniki inwentaryzacji przyrodniczej pozwalają wskazać na uwarunkowania związane ze środowiskiem przyrodniczym.

Szata roślinna gminy nosi duże piętno gospodarki rolniczej. Grunty rolne, w przeszłości PGR-owskie nie są obecnie w pełni wykorzystywane, a użytki zielone stopniowo zarastają i przestają spełniać swoją rolę. Tereny nie użytkowane gospodarczo stają się jednocześnie siedliskiem różnych gatunków zwierząt, które nie niepokojone przez człowieka znajdują tu dla siebie korzystne warunki bytowania i rozrodu. Tak, więc załamanie gospodarki rolnej z jednej strony niesie ze sobą pewne straty gospodarcze, z drugiej jednak, przez wzbogacenie środowiska przyrodniczego, prowadzi do zmian wartości tych obszarów i umożliwia inne ich zagospodarowanie, np. turystyczne.

5.6.1 Flora

Zagrożenia i słabe strony flory gminy Czaplinek:

- zanik zbiorowisk chwastów polnych w związku z odłogowaniem gruntów ornych;
- degradacja dużych obszarów gleb bielicoziemnych w obrębie Centrum Szkolenia Lotniczego z siedzibą w Nadarzycach, należących m.in. do chronionych siedlisk kwaśnej dąbrowy trzcinnikowej i chrobotkowych borów sosnowych;
- degradacja siedlisk: grądu, acidofilnej dąbrowy trzcinnikowej, kwaśnej buczyny niżowej i żyznej buczyny pomorskiej w wyniku pinetyzacji;
- duże obszary drzewostanów na gruntach porolnych, podatne na patogeny;
- degeneracja większości fitocenozy łąkowo – pastwiskowych w wyniku zaniechania użytkowania i wtórnego zabagniania;
- degeneracja założeń parkowych, brak opieki nad introdukowaną dendroflorą;
- niewłaściwa gospodarka leśna;
- zalesienia gruntów porolnych zmniejszające zasięg otwartych krajobrazów bogatych w roślinność ekotonową;
- brak zainteresowania uprawą użytków zielonych i odbudową zarastających cieków wodnych w ramach melioracji podstawowej;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- intensyfikacja gospodarki rolnej na gruntach dzierżawionych przez obcy kapitał, eliminująca roślinność synantropijną z udziałem archeofitów;
- presja rekreacyjna nad brzegami większych akwenów wodnych, negatywnie wpływająca na roślinność litoralu.

5.6.2 Fauna

Najważniejszym zadaniem jest ochrona przed dewastacją i zachowanie w niezmienionym stanie wszystkich stanowisk zwierząt, które istnieją na terenie gminy. Ale także należy stwarzać jak najlepsze warunki dla życia i bytowania największej liczby zwierząt, szczególnie ptaków.

Zagrożenia i słabe strony fauny gminy Czaplinek:

- występujące tu najcenniejsze gatunki są wrażliwe nawet na stosunkowo niewielkie zmiany w środowisku wodno – błotnym;
- brak planu ochrony DPK;
- rzeczywista i potencjalna możliwość prywatyzacji cennych faunistycznie obszarów.
- osuszenie małych zbiorniczków wody, bagienek;
- zanieczyszczenie wód, melioracje;
- intensywna działalność gospodarcza powodująca przekształcenie lub likwidację ważnych biotopów.

Celem ochrony gatunkowej roślin i zwierząt jest zabezpieczenie dziko występujących gatunków zwierząt, szczególnie rzadkich i zagrożonych wyginięciem, oraz zachowanie różnorodności gatunkowej.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- tworzenie i wdrażanie programów reintrodukcji ginących i zagrożonych gatunków chronionych i łownych przez opracowanie zasad przeprowadzania reintrodukcji dzikich gatunków;
- wyznaczenie miejsc rozrodu i siedlisk gatunków chronionych zwierząt i roślin oraz opracowanie dokumentacji tych obszarów;
- racjonalizacja gospodarowanie zwierzętami łownymi i zwalczanie kłusownictwa.

5.6.3 Obszary proponowane do objęcia ochroną prawną

Obszary i obiekty na terenie gminy, zasługujące na prawną ochronę i powołanie na podstawie ustawy o ochronie przyrody, podzielić można na następujące grupy:

- rezerваты przyrody;
- powiększenie „Drawskiego Parku Krajobrazowego”;
- obszary Natura 2000;
- pomniki przyrody;
- użytki ekologiczne;
- zespoły przyrodniczo-krajobrazowe.

Wszystkie zaproponowane do ochrony obiekty wymagają opracowania dokumentacji według wymogów prawnych, a następnie zatwierdzenia przez odpowiedni organ (Wojewodę lub Radę Gminy). W rozporządzeniach powołujących obiekty określone powinny zostać szczegółowe wytyczne konserwatorskie gwarantujące zachowanie walorów przyrodniczych tych obszarów.

Do czasu powołania powierzchniowych form ochrony należy w planach zagospodarowania i Studium (...) zapisać, odnośnie tych obszarów, zakaz zmiany form użytkowania gruntów i w miarę możliwości wskazanie konserwatorskie wymienione dla każdego z obszarów. Odnośnie terenów zaproponowanych do włączenia do użytków ekologicznych należy także wprowadzić zakaz prywatyzacji gruntów państwowych lub innych nieprywatnych.

1.1.1. Rezerваты przyrody

W planie ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego, w granicach gminy Czaplinek, zaproponowano utworzenie 6 rezerwatów przyrody mających chronić szatę roślinną.

1. Rezerwat przyrody „Śródleśny Mszar Przejściowy” zlokalizowany na obszarze Nadleśnictwo Czaplinek, oddział 27d. Jest to siedlisko chronionych i zagrożonych roślin, tj. *Drosera rotundifolia*, *Nuphar lutea*, *Nymphaea candida*, *Ledum palustre*, *Menyanthes trifoliata*, *Andromeda polifolia*, *Carex limosa*, *Scheuchzeria palustris*. Celem ochrony i powołania tego obiektu jest roślinność

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

torfowiska wysokiego w krajobrazie moreny dennej pagórkowatej. Ze względu na bardzo wysokie walory regionalne tego obiektu należy otoczyć go ochroną bierną, wykluczyć istniejące tam złoża torfu z eksploatacji oraz utrzymać obecne stosunki hydrologiczne.

2. Rezerwat przyrody „Storczyki” zlokalizowany na obszarze Nadleśnictwa Czaplinek, oddział 106Ao oraz grunty wsi Nowe Drawsko. Jest to siedlisko chronionych gatunków roślin, tj. *Dactylorhiza majalis*, *Epipactis palustris*, *Listera ovata*, *Ononis spinosa*, *Ribes nigrum*, *Viburnum opulus*. Przedmiotem i celem ochrony na tym terenie jest roślinność gytiowiska po wyeksploatowanym torfie (w obniżeniu wytopiskowym) oraz przyległych użytków zielonych, w krajobrazie pagórkowatej moreny dennej. Proponuje się objęcie tego obszaru ochroną bierną. Zaleca się utrzymanie obecnych stosunków wodnych; opadające do obniżenia wytopiskowego, zbocza zlewni utrzymać w stanie niezalesionym do spontanicznego zarośnięcia – obecnie odlegujące pola z roślinami kserotermofilnymi.
3. Rezerwat przyrody „Olszyna Bagienna” usytuowany w obrębie Nadleśnictwa Czaplinek, oddział 44o (część). Przedmiotem ochrony jest roślinność dynamicznego kręgu olsu i łągu olszowego oraz stanowisko częściowo chronionej *Frangula alnus*. Proponuje się objęcie tego obszaru ochroną bierną oraz utrzymanie obecnych stosunków hydrologicznych, dolesienie obszaru przy bezpośredniej zlewni wytopiska.
4. Rezerwat przyrody „Siemczyńskie Bagno” zlokalizowane na obszarze Nadleśnictwa Czaplinek, oddział 189d. **Przedmiotem ochrony jest przede wszystkim olsowa roślinność gytiowiska po wyeksploatowanym torfie.** Obszar ten to system małych zbiorników wodnych otoczonych mocno zabagnionym terenem. Siedlisko występowania *Nuphar lutea* i *Ribes nigrum*. Występuje tu także rzadka fauna m.in. Kumak nizinny, grzebiuszka ziemna, rzekotka drzewna, żaby: jeziorkowa, moczarowa i wodna. Proponuje się objęcie tego terenu ochroną bierną oraz utrzymać obecne stosunki hydrologiczne; obligatoryjnie wprowadzić zalesienia wodochronne i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

przeciwerozryjne na strome stoki i partie przykrawędziowe.

5. Rezerwat przyrody „Mszar koło Jeziora Krosino” na terenie Nadleśnictwa Czaplinek, oddział 195l, 196h. Szata roślinna torfowiska w obniżeniu wytopiskowym. Siedlisko występowania chronionych i zagrożonych gatunków roślin, tj. *Drosera intermedia*, *Nymphaea alba*, *Ledum palustre*, *Andromeda polifolia*, *Carex limosa*, *Rhynchospora alba*. Występują tu także licznie Gąsiorek, czajka, kszyc, derkacz. Proponuje się ochronę bierną tego obszaru oraz wykluczenie złoża torfu z eksploatacji i utrzymanie obecnych stosunków hydrologicznych.
6. Rezerwat przyrody „Brzozowe Bagno” usytuowany w Nadleśnictwie Świerczyna, oddziały: 50c (częściowo), f (cz.), k(cz.), l(cz.); 51a(cz.), c, d. **Celem ochrony jest roślinność torfowiska wysokiego na obszarze dennomorenowym** obszar ten to siedlisko występowania chronionych i zagrożonych gatunków roślin, tj. *Drosera rotundifolia*, *Lonicera periclymenum*, *Ledum palustre*, *Andromeda polifolia*, *Utricularia ochroleuca*. Miejsce bytowania rzekotki drzewnej, żaby jeziorowej i żaby moczarowej a także Żurawia, słonki, kszyka. Proponuje się ochronę bierną oraz wykluczenie złoża torfu z eksploatacji.

Proponuje się powiększenie istniejącego już Drawskiego Parku Krajobrazowego, włączenie w jego granice wszystkich 4 jezior lobeliowych, tj.: Krzemno, Kaleńskie, Łęka i Ciemniak. Jeziora te charakteryzują się wyjątkowymi walorami przyrodniczymi. Są unikatowymi siedliskami przyrodniczymi chronionymi obligatoryjnie w ramach prawa Unii Europejskiej – Dyrektywy Siedliskowej.

Pomniki przyrody

Pomnikami przyrody są pojedyncze twory przyrody żywej i nieożywionej lub ich skupiska o szczególnej wartości przyrodniczej, naukowej, kulturowej, historycznej lub krajobrazowej oraz odznaczające się indywidualnymi cechami, wyróżniającymi je wśród innych tworów, okazałych rozmiarów drzewa, krzewy gatunków rodzimych lub obcych, źródła, wodospady, wywierzyska, skałki, jary, głazy narzutowe oraz jaskinie.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Na terenach niezabudowanych, jeżeli nie stanowi to zagrożenia dla ludzi lub mienia, drzewa stanowiące pomniki przyrody podlegają ochronie aż do ich samoistnego, całkowitego rozpadu (Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004r. o ochronie przyrody, Dz. U. Nr 04.92.880 z dnia 30 kwietnia 2004 r; Art. 40 ust. 1 i 2).

Dla pomnikowych drzew i alej, które spełniają rolę kulturową lub krajobrazową proponowana jest ochrona częściowa. Wobec obiektów tego rodzaju nie tylko dopuszczalne, ale wręcz wskazane jest dokonywanie zabiegów poprawiających i zabezpieczających ich stan zdrowotny oraz estetykę.

Te obiekty pomnikowe, które pełnią dużą rolę biocenotyczną (np. okazałe drzewa na terenach leśnych i rosnące na obrzeżach lasów) powinny być objęte ochroną ścisłą wykluczającą stosowanie zabiegów ochronnych.

W gminie Czaplinek do ochrony pomnikowej zaproponowano łącznie 87 obiektów (86 drzew, 1 głąz).

Tab. 14. Wykaz proponowanych obiektów do objęcia ochroną pomnikową

Lp.	Lokalizacja	Gatunek	Obwód (cm), wysokość (m)
1.	Nadl. Połczyn Zdrój, oddz. 407g	<u>świerk pospolity ok. 150 lat</u>	305, 30
2.	Nadl. Połczyn Zdrój oddz. 429a	4 żywotniki po 110 lat	56, 56, 94 i 114; 16, 16, 23 i 26.
3.	Brzezinka	<u>lipa drobnolistna</u>	
4.	Nadl. Połczyn Zdrój, oddz. 434d	<u>żywotnik, ok. 110 lat</u>	141, 23
5.	S od Brzezinki	<u>grab zwyczajny</u>	245, 22
6.	Stare Gonne	<u>buk zwyczajny</u>	
7.	Prosino	<u>2 brzozy brodawkowate</u>	
8.	NW od Huty Drawskiej	<u>lipa drobnolistna</u>	420, 27
9.	Rzepowo	<u>daglezwia zielona</u>	
10.	Głęboczek	<u>grab pospolity</u>	
11.	Karsno	lipa drobnolistna	430
12.	Karsno	<u>dąb szypułkowy</u>	470
13.	Karsno, na poboczu drogi	<u>lipa drobnolistna</u>	490
14.	S od Karsno	<u>kasztanowiec</u>	330, 22

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

15.	Nadl. Świerczyna oddz. 9a	<u>dąb szypułkowy ok. 250 lat</u>	330, 26
16.	Wolnostojący na poboczu drogi	<u>kasztanowiec zwyczajny</u>	345, 23
17.	Nadl. Świerczyna oddz. 15i	<u>buk zwyczajny ok. 250 lat</u>	505, 34
18.	Niwka	<u>3 okazy lipy drobnolistnej</u>	
19.	Łysinin	<u>kasztanowiec zwyczajny</u>	385, 23
20.	NW od Kaleńsko Nowe	buk zwyczajny	380, 26
21.	Broczyno, NE od głównej zabudowy	lipa drobnolistna	320, 25
22.	Broczyno, NE od głównej zabudowy	lipa drobnolistna	420, 28
23.	Pławno	tuja	160, 16
24.	Pławno	tuja	160, 15
25.	Pławno	tuja	180, 18
26.	Trzciniec	lipa drobnolistna	380, 27
27.	Naprzeciwko „Domu pod Psem”, Psie Głowy	dąb szypułkowy	330, 24
28.	Motarzewo	dąb szypułkowy	420, 25
29.	Motarzewo	dąb szypułkowy	515, 25
30.	Motarzewo	buk zwyczajny	415, 27
31.	Motarzewo	lipa szerokolistna	470, 28
32.	Nadl. Świerczyna oddz. 273a	klon zwyczajny ok. 200 lat	315, 20
33.	Turze	dąb szypułkowy	420, 25

Aleje i szpalery				
Lp.	Lokalizacja	Skład gatunkowy (drzewo liczebnie dominujące)	Obwód max/średni	Długość (km)
34.	Przy drodze z miejscowości Stare Gonne w kierunku Chłopowa.	brzoza brodawkowata	280/180	0,4

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

35.	Przy drodze z Kluczewa do wsi Stare Gonne.	klon zwyczajny	260/180	3,05
36.	Przy drodze z wsi Stare Gonne do wsi Czarne Wielkie.	brzoza brodawkowata	260/170	2,15
37.	Przy drodze z Grabinka do Kluczewa.	jesion wyniosły	260/185	0,65
38.	Przy drodze z Kluczewa do Grabinka.	klon zwyczajny	240/160	0,4
39.	Na południe od Kluczewa, droga w kierunku Prosinka.	brzoza brodawkowata, dalej szpaler po stronie jeziora - rzadki	205/140	0,5
40.	Prosinko	brzoza brodawkowata	180/110	0,6
41.	SE od Czarne Wielkie	jesion wyniosły	270/180	0,3
42.	Przy drodze ze wsi Czarne Wielkie do Sikor.	brzoza brodawkowata	240/160	2,45
43.	Kuszewo	klon zwyczajny	290/160	1,0
44.	N od Sikor, droga w kierunku Czarne Wielkie.	klon zwyczajny	260/120	0,95
45.	Droga z Czaplinka do Sikor.	klon zwyczajny	290/170	3,85
46.	Rzepowo	lipa drobnolistna	260/160	0,35
47.	Droga z Rzepowa do Piaseczna.	dąb szypułkowy	240/120	0,4
48.	Piaseczno	lipa drobnolistna	280/210	0,5
49.	Piasecznik	jesion wyniosły	220/160	0,5
50.	Droga W od Nowego Czaplinka.	topola balsamiczna	210/160	0,55
51.	Droga NW od Nowego Czaplinka.	topola balsamiczna	210/170	0,18
52.	W połowie drogi ze Starego Drawska do Czaplinka.	topola balsamiczna	180/120	0,9
53.	Droga N od Siemczyna, w kierunku Piaseczna.	klon zwyczajny	160/90	0,5

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

54.	Droga N od Siemczyna, w kierunku Piaseczna.	modrzew europejski	240/90	0,2
55.	Siemczyno	jesion wyniosły	160/80	0,6
56.	Droga z Siemczyna do Czaplinka.	klon zwyczajny	280/180	5,7
57.	Droga z Czaplinka w kierunku Czarne Małe (do torów kolejowych).	klon zwyczajny	280/160	4,75
58.	N od Czarne Małe, wzdłuż torów kolejowych.	klon zwyczajny	290/180	1,8
59.	Droga z Czarne Małe do Czaplinka (do torów kolejowych).	jesion wyniosły	325/200	1,0
60.	Siemczyno	mieszana	230/160	0,55
61.	SE od Siemczyna (W od Żeliszawia).	klon zwyczajny	320/180	0,75
62.	Łysinin	lipa drobnolistna	210/170	1,1
63.	Ostroróg	lipa drobnolistna	240/180	0,7
64.	Zawada (Łąka)	topola balsamiczna	260/180	0,4
65.	Nowe Kaleńsko	dąb szypułkowy	410/260	0,9
66.	Broczyno	lipa drobnolistna	220/140	0,25
67.	Zawada (Łąka)	brzoza brodawkowata	300/180	0,6
68.	NW od Broczyna	klon zwyczajny	240/160	0,15
69.	Droga z Broczyna do Dobrzycy Małej	dąb szypułkowy	290/240	1,4
70.	NW od PGR Dobrzyca Małej	brzoza brodawkowata	210/180	1,35
71.	Dobrzyca Mała	brzoza brodawkowata	180/150	1,4
72.	S od Dobrzyca Mała	klon zwyczajny	220/180	0,7
73.	Trzciniec	klon zwyczajny	260/180	0,7
74.	Miłkowo	klon zwyczajny	180/140	0,7
75.	S od Miłkowa	klon zwyczajny	280/200	0,45
76.	Droga NW od Motarzewo	dąb szypułkowy	280/160	0,95

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

77.	NW od Byszkowo	brzoza brodawkowata	180/140	0,7
78.	Byszkowo	klon zwyczajny	260/180	0,6
79.	Kamienna Góra	klon zwyczajny	260/210	1,2
80.	NE od Kamienna Góra (przedłużenie Al.-79)	brzoza brodawkowata	160/140	0,3
81.	NW Motarzewo	klon zwyczajny	180/140	0,7
82.	W od Motarzewo	lipa drobnolistna	290/240	0,4
83.	Motarzewo	dąb szypułkowy	270/190	0,9
84.	Machliny	lipa drobnolistna	280/180	0,2
85.	E od wsi Machliny	lipa drobnolistna	360/240	0,45
86.	E od wsi Machliny	klon zwyczajny	220/160	0,65
GŁAZY				
87.	Siemczyno, pomiędzy pałacem a kościołem	głaz granitowy	360 cm	-

Wskazania konserwatorskie:

1. Dla powyższych obiektów należy sporządzić metryki wg wzoru stosowanego w dokumentacji pomników przyrody dla województwa zachodniopomorskiego (w zasobach Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody).
2. Oznakować, otoczyć opieką konserwatorską, chronić przed wycięciem i uszkodzeniem.

Opisać w materiałach promocyjnych, rozpowszechnić informacje miejscowej ludności i turystów.

Stanowiska dokumentacyjne

Stanowiskami dokumentacyjnymi są niewyodrębniające się na powierzchni lub możliwe do wyodrębnienia, ważne pod względem naukowym i dydaktycznym, miejsca występowania formacji geologicznych, nagromadzeń skamieniałości lub tworów mineralnych, jaskinie lub schroniska podskalne wraz z namuliskami oraz fragmenty eksploatowanych lub nieczynnych wyrobisk powierzchniowych i podziemnych.

W tekście Studium (2001) część wyrobiska kruszyw w Łazicach proponuje się

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

objąć ochroną w ramach stanowiska dokumentacyjnego. Celem miałyby być ochrona osadów fluwioglacjalnych wyrobiska.

Użytki ekologiczne

Według Art. 42. Ustawy o Ochronie Przyrody z 2004 r. użytkami ekologicznymi są zasługujące na ochronę pozostałości ekosystemów mających znaczenie dla zachowania różnorodności biologicznej - naturalne zbiorniki wodne, śródpolne i śródleśne oczka wodne, kępy drzew i krzewów, bagna, torfowiska, wydmy, płaty nieużytkowanej roślinności, starorzecza, wychodnie skalne, skarpy, kamieńce, siedliska przyrodnicze oraz stanowiska rzadkich lub chronionych gatunków roślin, zwierząt i grzybów, ich ostoje oraz miejsca rozmnażania lub miejsca sezonowego przebywania (Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody, Dz. U. Nr 04.92.880 z dnia 30 kwietnia 2004 r.; Art. 42).

Ustawa o ochronie przyrody dopuszcza powoływanie użytków ekologicznych zarówno przez wojewodę jak i przez gminy, które mogą dzięki temu, kierując się troską o zachowanie największych wartości na obszarze swego administrowania, skutecznie zadbać o zachowanie cennych przyrodniczo obiektów.

Uwzględnienie użytków ekologicznych w planach zagospodarowania przestrzennego jest obowiązkiem ustawowym. Wiążą się z tym określone następstwa nakazujące planistom dostosowanie swoich projektów do wymogów przepisów dotyczących ochrony przyrody.

Gospodarka na tych obszarach powinna zmierzać do zapewnienia takich warunków środowiska, które gwarantują zachowanie cennych biotopów. W przypadku istnienia elementów degradujących (np. wysypisk śmieci, oczyszczalni ścieków, arterii komunikacyjnych i in.) działanie winno zmierzać do zminimalizowania ich oddziaływania na drodze rozwiązań technicznych lub prawnych (np. zakaz wysypywania śmieci w określonych miejscach). Jednocześnie sprawą pilną staje się rekultywacja zniszczonych obszarów. W poszczególnych przypadkach wskazane jest konsultowanie się z przyrodnikami w celu określenia sposobów uniknięcia kolizji na drodze przyroda - gospodarka człowieka.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Obiekty tej kategorii, odpowiednio oznakowane, powinny być chronione przede wszystkim przed działaniami dewastacyjnymi, wysypywaniem śmieci, odprowadzaniem ścieków, plantowaniem itp.

Podajemy pewne aspekty ochronne wspólne dla wszystkich zaproponowanych obiektów, jednakże należy je traktować ramowo, pamiętając o ogólnych zasadach ochrony przyrody zawartych w ustawach. Do egzekwowania i przestrzegania tych praw należy zmobilizować odpowiednie służby, a przede wszystkim ludność.

Proponowane użytki ekologiczne swą rolę w krajobrazie pełnią pod warunkiem zachowania ich w stanie naturalnym z zachowaniem określanych metod postępowania uniemożliwiających ich degradację. Głównymi zagrożeniami użytków ekologicznych są:

1. Eutrofizacja w wyniku spływu substancji biogenicznych z pól.
2. Zmiana stosunków wodnych, osuszanie.
3. Zmiana sposobu użytkowania gruntu - przekształcanie łąk w pola uprawne lub zalesianie łąk.
4. Wykaszenie trzcin, niszczenie zarośli i zadrzewień przydrożnych i śródpolnych.
5. Przekształcanie zbiorników dla celów gospodarki rybackiej.
6. Stopniowy zanik obiektów położonych na gruntach rolniczych w wyniku prac polowych i zaorywania ich obrzeży.
7. Zasypywanie i zaśmiecanie.
8. Pobór kopalin - zwłaszcza torfu.

W trakcie trwania inwentaryzacji autorzy operatów szczegółowych zaproponowali dodatkowo 11 obiektów.

Zachęca się jednocześnie władze gminy do aktywnego działania na gruncie ochrony tych obiektów. Ich prawne powołanie powinno poprzedzić opracowanie dokumentacji, której zręby już są w postaci wyników przeprowadzonej przez specjalistów inwentaryzacji przyrodniczej.

Rozwój gospodarczy gminy pociąga za sobą niebezpieczeństwo degradacji obszarów i obiektów cennych przyrodniczo, z tego względu ważne jest połączenie

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

systemu rozwoju obszarów cennych przyrodniczo z rozwojem społeczno-gospodarczym.

Zadania ekologiczne prowadzące do realizacji tego kierunku działania to:

- **opracowanie planu ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego;**
- **przeprowadzenie inwentaryzacji obszarów chronionych ze szczególnym uwzględnieniem użytków ekologicznych;**
- **bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych;**
- **prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody;**
- **tworzenie nowych obszarów chronionych oraz opracowanie ich planów ochrony.**

5.6.4 Program Natura 2000 na terenie gminy Czaplinek

Europejska Sieć ekologiczna Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. W skład sieci „Natura 2000” wejdą 247 obszary przewidziana do ochrony w tym:

- 184 Specjalne Obszary Ochrony – SOO (**Ostoje siedliskowe**), wyznaczone na podstawie Dyrektywy Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. „Siedliskowej”, dla siedlisk przyrodniczych ujętych w załączniku do powyższej Dyrektywy;
- 71 Obszarów Specjalnej Ochrony – OSO (**Ostoje ptaków**) wyznaczonych na podstawie Dyrektywy Rady 79/409/EWG w sprawie ochrony dzikich ptaków tzw. „Ptasiej” dla gatunków ujętych w załączniku do powyższej Dyrektywy.

Ogólnie planowane obszary będą zajmowały powierzchnię 4 118 062 ha, w tym Specjalne Obszary Ochrony stanowić będą 1 185 288 ha, a Obszary Specjalnej Ochrony 3 311 369 ha. W tworzonym programie „Natura 2000” obszary lądowe zajmują powierzchnię 3217560,9 ha (co stanowi 10,3% ogólnej powierzchni Polski),

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

natomiast obszary morskie stanowią 21,9% powierzchni objętych ochroną w ramach tego programu.

Na terenie gminy Czaplinek do tej formy ochrony zaproponowano obszar Drawskiego Parku Krajobrazowego i OChK „Pojezierze Drawskie”. Obydwa te obszary zostały włączone do specjalnego obszaru chronionego „Drawski Park Krajobrazowy” oraz do obszaru specjalnej ochrony „Ostoja Drawska”. Stanowią one ważną ostoję ptasią o randze krajowej K11. Te propozycje jednak zostały odrzucone przez Ministra Środowiska.

„Drawski Park Krajobrazowy” opis w pkt. 1.1.2.

„Ostoja Drawska”. Na jej terenie, w granicach gminy Czaplinek, występują:

- rezerwat przyrody
istniejące: „Brunatna Gleba”, „Jezioro Prosino”; przewidziane do ochrony:
- Drawski Park Krajobrazowy;
- obszar chronionego krajobrazu „Pojezierze Drawskie”;
- przewidziane do ochrony użytki ekologiczne.

Ograniczenia wynikające z wprowadzenia Programu „Natura 2000”

Wprawdzie na obszarach Natura 2000 ustawodawca nie wprowadza tak ostrych zakazów, jak w parkach narodowych lub rezerwach przyrody, lecz przewiduje się na nich pewne ograniczenia. Zgodnie z art. 33 ustawy o ochronie przyrody z dn. 16 kwietnia 2004 r. (Dz. U. 04.92.880 z dnia 30 kwietnia 2004 r.), na obszarze Natura 2000 zabronione jest podejmowanie działań mogących w istotny sposób pogorszyć stan siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk gatunków roślin i zwierząt, a także w istotny sposób wpłynąć negatywnie na gatunki chronione na tym obszarze.

Zakaz ten odnosi się również do projektowanych obszarów Natura 2000, znajdujących się na liście opracowanej przez ministra środowiska do czasu zatwierdzenia tej listy przez Komisję Europejską albo odmowy jej zatwierdzenia. Plan lub projekt przedsięwzięcia o potencjalnym bezpośrednim lub pośrednim wpływie na

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

stan obszaru Natura 2000 podlega ocenie dokonywanej na podstawie ustawy - Prawo ochrony środowiska pod względem ich wpływu na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt chronione na tym obszarze. Ocenie takiej nie podlega plan lub projekt przedsięwzięcia bezpośrednio związany z ochroną obszaru Natura 2000 lub wynikający z tej ochrony.

Na podstawie oceny wojewoda zezwala na realizację planu lub projektu przedsięwzięcia w razie stwierdzenia braku ich negatywnego wpływu na te siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt. Art. 33 ust. 6 stanowi, że w tej sprawie zasięga się także opinii miejscowych rad gmin. Nie złożenie przez nie opinii w terminie 30 dni uznaje się za brak uwag.

W nadzwyczajnych przypadkach, określonych w art. 34, wojewoda lub dyrektor urzędu morskiego może zezwolić na realizację planu lub przedsięwzięcia, które mogą mieć negatywny wpływ na siedliska przyrodnicze oraz gatunki roślin i zwierząt chronionych na obszarze Natura 2000, zapewniając wykonanie kompensacji przyrodniczej. W przypadku, gdy na obszarze Natura 2000 występuje siedlisko lub gatunek o znaczeniu priorytetowym, wydanie takiego zezwolenia obwarowane jest jeszcze ostrzejszymi warunkami. Wydając zezwolenie, wojewoda ustala zakres, miejsce termin i sposób wykonania kompensacji przyrodniczej. Koszty tej kompensacji ponosi podmiot realizujący plan lub przedsięwzięcie, a jej wykonanie nadzoruje organ, który wydał zezwolenie.

Jeżeli działania na obszarze Natura 2000 zostały podjęte bez przeprowadzenia oceny lub bez zezwolenia, wojewoda nakazuje ich natychmiastowe wstrzymanie i podjęcie w wyznaczonym terminie niezbędnych czynności w celu przywrócenia poprzedniego stanu danego obszaru, jego części lub chronionych na nim gatunków (art. 37).

Należy zauważyć, że art. 127 daje podstawę do wymierzenia kary aresztu albo grzywny osobie, która umyślnie naruszyła zakazy obowiązujące na obszarze Natura 2000.

W myśl art. 36 na obszarach Natura 2000 nie podlega ograniczeniu działalność związana z utrzymaniem urządzeń i obiektów służących bezpieczeństwu przeciwpowodziowemu oraz działalność gospodarcza, rolna, leśna, łowiecka i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

rybacka, a także amatorski połów ryb, jeżeli nie zagrażają one zachowaniu siedlisk przyrodniczych oraz siedlisk roślin lub zwierząt ani nie wpływają w sposób istotny negatywnie na gatunki roślin i zwierząt chronionych na obszarze Natura 2000. Jeśli działalność gospodarcza rolna, leśna, łowiecka lub rybacka wymaga dostosowania do wymogów ochrony obszaru Natura 2000, na którym nie mają zastosowania programy wsparcia z tytułu obniżenia dochodowości, wojewoda może zawrzeć umowę z właścicielem lub posiadaczem obszaru, z wyjątkiem zarządców nieruchomości Skarbu Państwa. Umowa taka zawiera m.in. wykaz niezbędnych działań oraz sposoby i termin ich wykonania, a także wartość rekompensaty za utracone dochody wynikające z wprowadzonych ograniczeń.

Warto wskazać także art. 39 gwarantujący, iż koszty związane z wdrożeniem i funkcjonowaniem sieci obszarów Natura 2000 w zakresie nieobjętym finansowaniem przez Wspólnotę Europejską są finansowane będą z budżetu państwa z części, której dysponentem jest minister właściwy do spraw środowiska, oraz z funduszy celowych. Zatem wprowadzenie obszaru Natura 2000 na terenie gminy Czaplinek nie tylko znacznie poprawi jej atrakcyjność pod względem przyrodniczym i ekologicznym, ale także pomoże w zdobywaniu dotacji finansowych na cele ochrony środowiska.

5.7 ODPADY

Stan aktualny oraz prognozy na najbliższe lata dotyczące gospodarki odpadami na terenie gminy Czaplinek ujęte zostały w Planie Gospodarki odpadami dla gminy Czaplinek na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 – 2011.

5.8 PROMIENIOWANIE ELEKTROMAGNETYCZNE

Z uwagi na sposób oddziaływania promieniowania elektromagnetycznego na organizmy żywe dzieli się ono na dwa rodzaje:

- promieniowanie jonizujące (związane z wykorzystywaniem substancji promieniotwórczych);

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- promieniowanie niejonizujące wytworzone przez linie wysokiego napięcia, radiostacje pracujące, silniki elektryczne, urządzenia łączności, domowego sprzętu elektrycznego, elektronicznego itp. Promieniowanie elektromagnetyczne – niejonizujące zawiera się w przedziale 0,1 – 300 MHz (fale radiowe), oraz 300-300.000 MHz (mikrofale).

Na terenie powiatu drawskiego, tym samym na obszarze gminy Czaplinek nie przeprowadzono badań natężenia pól elektromagnetycznych, a w szczególności oddziaływania na zdrowie mieszkańców.

Jednym z głównych powodów wzrostu zanieczyszczenia falami EM jest dynamiczny rozwój sieci cyfrowych telefonii komórkowych, powodujących wzrost powstawania stacji bazowych będących źródłami emisji tego promieniowania. Nie bez znaczenia jest także ciągły rozwój mieszkalnictwa, co powoduje konieczność rozbudowy sieci energetycznej, tworząc nowe źródła liniowe.

Źródłami promieniowania niejonizującego w gminie są przede wszystkim przebiegające przez jej teren linie wysokiego napięcia oraz stacje bazowe telefonii komórkowej.

5.9 OCHRONA KASZTANOWCÓW (*Aesculus hippocastanum* L.)

Już od kilku lat jesteśmy świadkami powolnej zagłady Kasztanowców w całej Polsce atakowanych przez groźnego pasożyta drzew – Szrotówka kasztanowiaczka (*Cameraria orhidella*).

Szrotówek kasztanowiaczek (*Cameraria orhidella*) to motyl z rodziny kubitnikowatych. Atakuje najczęściej kasztanowce białe, nieco rzadziej czerwone. Szrotówek w warunkach naszego kraju w ciągu roku rozwija trzy pełne pokolenia. Poczwaraki zimują wewnątrz opadłych liści. Pod koniec kwietnia wylatują pierwsze dorosłe motyle. Gąsienice tego motyla żerują wewnątrz liści, wygryzają miękisz

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

między nerwami w skutek czego tworzą się podłużne brązowe plamy. Zaatakowane liście przedwcześnie opadają, bo już w połowie lipca, a chore Kasztanowce pod koniec lata ponownie zakwitają. Drzewa stają się słabe, tracą walory dekoracyjne, nie kwitną i nie wiążą owoców w następnym roku. Ten niekorzystny stan powtarzający się przez kilka kolejnych lat może doprowadzić do całkowitego wymierania tych wyjątkowych drzew.

Istnieje kilka metod zwalczanie szrotówka kasztanowiaczka:

- bardzo dokładne grabienie opadłych liści kasztanowców w celu ograniczenia liczebności owada i uniemożliwić jego dalsze rozprzestrzenianie się. Jest to najprostsza i najczęściej stosowana metoda zwalczania tego szkodnika, która pozwala na ograniczenie jego populacji nawet do 30%;
- lepowanie pni, stosowane na pierwszą generację motyli z wykorzystaniem wielkopowierzchniowych opasek lepowych obejmujących co najmniej 2m odcinek pnia;
- metody biologiczne, szczególnie istnienie (naturalne lub wprowadzenie sztuczne) naturalnych wrogów szrotówka – złotook, pasikonik, a także sikorki które niszczą ok. 3% gąsienic; Metody chemiczne m.in. opryskiwanie pni i dolnych gałęzi drzew emulsjami insektycydów kontaktowych, najczęściej z grupy perytroidów. Jednak wykonanie takiego zabiegu w warunkach miejskich wymaga uzyskanie stosownego pozwolenia. Inną metodą chemiczną ograniczającą populację szrotówka jest opryskiwanie koron drzew insektycydami z grupy inhibitorów chityny związki te działają tylko na liściożerne larwy powodując zahamowania syntezy chityny w stadiach larwalnych owada;
- Wykorzystywanie feromonu płciowego szrotówka kasztanowiaczka wabiącego samce, w różnego rodzaju pułapkach feromonowych.
- Wprowadzenie bezpośrednio do wnętrza pnia środka ochrony czyli tzw. iniekcja. Jak do tej pory jest to najskuteczniejsza metoda walki z tym szkodnikiem, ale jednocześnie jest to sposób walki bardzo drogi.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Obecnie ze względu na ograniczenia finansowe gmina nie podjęła jeszcze czynnej walki z tym groźnym owadem. W najbliższych miesiącach planuje się przeprowadzenie inwentaryzacji drzew kasztanowców na terenie gminy Czaplinek oraz ocena uszkodzeń tych drzew przez szrotówka.

5.10 TURYSTYKA

Turystyka jest w skali globalnej największym i najszybciej rozwijającym się przemysłem. Bogate, niewyeksplotowane i różnorodne środowisko, różne od tego, którym możemy się cieszyć w domu jest często bardzo ważnym czynnikiem przy podejmowaniu decyzji o kierunku wyjazdu turystycznego. Różnorodność kulturowa jest jednym z tych walorów, których poszukują turyści.

Niekontrolowany i zbyt szybki rozwój turystyki w wielu wypadkach zagraża lub nawet niszczy te walory przyrodnicze, od których sam jest zależny.

Turystyka może jednak być ważnym narzędziem w utrzymywaniu naturalnej różnorodności. Parki narodowe, rezerваты i inne formy ochrony terenów cennych przyrodniczo, wspierane finansowo przez wpływy z turystyki przyczyniają się do ochrony bioróżnorodności. Podnoszenie poziomu wiedzy i zrozumienia zależności przyrodniczych zarówno wśród turystów, jak i społeczności lokalnych zachęca do działań ochroniarskich, a wpływy z turystyki stanowią ważną zachętę do podejmowania tego rodzaju działań. Turystyka może także zapewnić miejsca pracy na poziomie lokalnym i zachęcić młodych ludzi do pozostania na terenach gminy Czaplinek.

Negatywne skutki rozwoju turystyki mogą wpływać z nadmiernego rozwoju infrastruktury turystycznej, szczególnie, gdy rozwój ten następuje bez uprzedniej oceny oddziaływania na środowisko poszczególnych inwestycji, specjalnych cech środowiska, w jakich podejmowane są tego typu działania oraz oceny pojemności ekologicznej danego obszaru. Jednym z podstawowych problemów jest degradacja habitatów powodowana tworzeniem wysypisk odpadów, konstrukcji uciążliwych dla środowiska, zmian użytkowania terenu, a także problemem możliwego obniżenia poziomu wód gruntowych i intruzji wód morskich do ujęć wody pitnej. Szybki i niekontrolowany rozwój masowej turystyki może również zagrozić różnorodności

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

lokalnej i regionalnej struktury społecznej i jej niepowtarzalnych cech. Także rozwój różnorodnych form wypoczynku może zagrażać środowisku.

Główne zagrożenia środowiska powodowane przez turystykę:

- zaśmiecanie i dewastowanie miejsc o dużych walorach przyrodniczych,
- brak infrastruktury technicznej spełniającej wymogi ochrony środowiska na terenach masowego wypoczynku,
- niewłaściwe zagospodarowanie obszarów cennych przyrodniczo
- wzrastająca liczba turystów zmotoryzowanych.

Kierunki działań minimalizujących zagrożenia:

- budowa infrastruktury technicznej spełniającej wymogi ochrony środowiska na terenach masowego wypoczynku,
- rozwój gospodarstw agroturystycznych i ekologicznych,
- współdziałanie samorządów z nadleśnictwami odnośnie rozwoju turystyki,
- budowa nowych obiektów turystycznych i rekreacyjnych zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ochrony środowiska,
- opracowanie tras turystyki rowerowej, pieszej, konnej i wodnej,
- dalszy rozwój ścieżek edukacyjnych, rowerowych, szlaków pieszych i konnych,
- rozbudowa infrastruktury informacyjnej przy szlakach turystycznych,
- edukacja ekologiczna mieszkańców,
- promocja gminy poprzez foldery, reklamy, targi itp.

Plany i kierunki rozwoju

Dalszy rozwój turystyki i agroturystyki poprzez optymalne wykorzystanie walorów przyrodniczych gminy. Nadrzędnym celem zawartym w strategiach jest wspieranie rozwoju turystyki wiejskiej i agroturystyki.

Tworzenie gospodarstw agroturystycznych będzie dla indywidualnych rolników alternatywą poszukiwania innych źródeł dochodu. Gospodarstwa te winny być ukierunkowane na czynny wypoczynek czyli: **wczasy w siodle, wędkowanie, żeglarsstwo i pływanie, turystyka rowerowa, obserwacje zwierząt w stanie dzikim (bogata avifauna), zbiór runa leśnego itp.** Różnorodny rozwój ekoturystyki będzie

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

się przyczyniał do zdrowego spędzania czasu wolnego a przy właściwie prowadzonej akcji edukacyjnej, przyczyni się do ochrony środowiska naturalnego oraz kulturowego.

Obecnie obserwuje się i propaguje uprawianie bardzo aktywnej turystyki. Aby temu sprostać niezbędne będzie wyznaczanie kolejnych szlaków turystycznych, ścieżek rowerowych, konnych, szlaków kajakowych oraz właściwe ich zagospodarowanie: wyznaczenie miejsc odpoczynku i biwakowania, uzupełnienie oznakowania. Na jeziorach powinny być tworzone warunki do uprawiania żeglarsstwa, kajakarstwo oraz plażowania (infrastruktura plażowa). Teren gminy daje perspektywy dla rozwoju turystyki łowieckiej prowadzonej przez miejscowe koła, przy wsparciu nadleśnictw wraz z posiadaną przez nich bazą noclegową oraz turystyki korzystającej ze specjalistycznych walorów środowiska np. obserwacje roślin i zwierząt na obszarach chronionych, obserwacje avifauny. Duża ilość jezior (przy zgodzie ich dzierżawców) i współpracy PZW, może stać się bazą do rozwoju turystyki wędkarskiej.

Na terenie gminy znajduje się wiele miejsc, przez które można by przeprowadzić atrakcyjne szlaki turystyczne. Konieczne więc jest oprócz ich wytyczenia, oznakowania również wyposażenie w ławki, kosze na śmieci, toalety. Również szlaki wodne winny zostać odtworzone i odpowiednio oznakowane oraz posiadać elementy edukacji przyrodniczej (informacje o roślinności przybrzeżnej występujących gatunkach flory i fauny). Wszystkie te działania przyczynia się do poprawy stanu środowiska przyrodniczego, wzrostu świadomości ekologicznej turystów.



Działania edukacyjne wymagają odpowiedniego zorganizowania i ciągłości. Nie mogą być podejmowane incydentalnie i przypadkowo, bo nie spełnią dobrze swojej funkcji. Jednak jak wiadomo wdrażanie modelu edukacji ekologicznej jest procesem bardzo trudnym. Dowodem tego są nadal istniejące na terenie gminy „dzikie wysypiska śmieci” usytuowane w lasach, a także niedostrzeganie walorów przyrody lokalnej. Zmiana istniejącej sytuacji wymaga wielokierunkowej działalności wychowawczej, edukacyjnej i popularyzatorskiej tematycznie związanej z troską o ochronę środowiska przyrodniczego. Podstawowymi celami edukacji ekologicznej powinny być:

- przybliżenie mieszkańcom problematyki ochrony środowiska związanej bezpośrednio z gminą i jej otoczeniem;
- trwałe zmiany w świadomości społecznej prowadzące do zachowań nie szkodzących środowisku;
- zbudowanie poczucia świadomości za stan najbliższego środowiska;
- zachęcenie do podejmowania określonych działań na rzecz ochrony środowiska i przyrody w gminie;
- zbudowanie wspólnej płaszczyzny działań samorządu i mieszkańców, ich integracja przy rozwiązywaniu problemów ochrony środowiska.

Aby w sposób właściwy realizować politykę ochrony środowiska konieczne jest włączenie się do tego zadania całego społeczeństwa. Związane to będzie ze zmianą podejścia do spraw rozwoju gospodarczego, przewartościowaniem hierarchii potrzeb i zrozumienia, czym jest dla człowieka otaczające środowisko, w którym przebywa. Dlatego bardzo ważnym staje się prowadzenie właściwej edukacji ekologicznej. Działalność edukacyjna obejmować winna następujące formy działania:

- teoretyczno-praktyczne - szkolna edukacja ekologiczna;
- poznawcze – czynny udział w kształtowaniu środowiska;

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- wycieczki krajoznawcze, sprzątanie gminy, wiosenne nasadzenia drzew i krzewów;
- popularyzacyjne – imprezy, festyny, konkursy, media itp,
- wydawanie ulotek i przekazywanie ich do wszystkich mieszkań i posesji,

Warunkiem zapewniającym Polsce miejsce w zjednoczonej Europie powinno być podnoszenie stanu świadomości ekologicznej mieszkańców. Konieczne jest jawne rozwiązywanie problemów wywołanych urbanizacją, motoryzacją, nadmierną eksploatacją ekosystemów.

Głównym celem powinno być zapewnienie maksymalnej ochrony środowiska, oszczędnego gospodarowania i korzystania z jego zasobów poprzez wykształcenie u mieszkańców postawy przyjaznej środowisku.

Powyższy cel wpisuje się w podstawowe cele sformułowane w Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej. Winien on zostać osiągnięty zarówno wśród młodego pokolenia, jak i ludzi dorosłych, pracujących, określonych grup zawodowych itp. Dlatego strategię realizacji ogólnego celu zogniskowano wokół dwóch zagadnień:

- edukacja ekologiczna w szkolnictwie,
- edukacja ekologiczna dorosłych.

Edukacja ekologiczna w formalnym systemie kształcenia

Formalny system kształcenia obejmuje wychowanie przedszkolne, szkolnictwo podstawowe i ponadpodstawowe oraz szkolnictwo wyższe. Rozporządzenie MEN z dn. 15.02.1999 r. dotyczące podstawy programowej kształcenia ogólnego określa podstawowe zadania szkoły w zakresie nauczania, umiejętności i pracy wychowawczej uwzględniają w nich działania mające na celu wzrost świadomości ekologicznej uczniów. Rozporządzenie to wprowadza również obok przedmiotów i bloków przedmiotowych realizację ścieżki międzyprzedmiotowej. Jedną ze ścieżek interdyscyplinarnych jest edukacja ekologiczna. **Tematyka ekologiczna stanowi element wielu przedmiotów a jej właściwa realizacja zależy przede wszystkim od zaangażowania nauczycieli, od ich znajomości najważniejszych problemów gminy.**

Ważnym zadaniem jest wprowadzanie do programów szkolnych zagadnień

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

związanych z edukacją ekologiczną ze szczególnym uwzględnieniem stosowania ekologicznych źródeł energii, selektywnej zbiórki odpadów, właściwej gospodarki wodno-ściekowej oraz **ochrony przyrody w najbliższym otoczeniu „za płotem”**. Stosowanie przez nauczycieli metod aktywizujących i poszukujących: dyskusje („burza mózgów”), karty pracy, projekty; zajęć terenowych opartych na bezpośrednim kontakcie ucznia z przedstawianą problematyką, wykształcaniu w uczniu umiejętności obserwacji, logicznego myślenia, kojarzenia, wyciągania wniosków.

Kierunki działań edukacyjnych społeczeństwa

- Aktywna edukacja ekologiczna młodzieży w formalnym systemie kształcenia,
- Edukacja ekologiczna społeczeństwa dorosłych,
- Wspieranie działań edukacji przez instytucje samorządowe i państwowe.

Nadal rozwijana powinna być edukacja leśno-przyrodnicza prowadzona przez pracowników Lasów Państwowych przy współudziale jednostek samorządu terytorialnego, kół łowieckich itp. Równie istotna jest kwestia edukacji w miejscu pracy, ponieważ większość czynnych zawodowo osób ma mniej lub bardziej bezpośredni wpływ na stan środowiska. Nowym i ważnym wezwaniem dla edukacji jest zmieniająca się pozycja polskiego rolnictwa i wsi w procesie integracji z UE. Przemianom tym musi towarzyszyć zwiększenie świadomości ekologicznej rolników i zachowanie tradycji przyjaznego dla środowiska rolnictwa. Zdecydowanie największy wpływ na poziom wiedzy o stanie środowiska naturalnego mają media, gdyż najczęstszym wskazywanym źródłem informacji o problemach ochrony środowiska jest telewizja, radio i prasa. W kolejnych latach rosnąca będzie rola mediów lokalnych w procesie informowania i edukowania społeczeństwa. Dlatego istotne znaczenie ma sposób przekazywanych informacji: tematyczne programy publicystyczne, cykle artykułów, reklama społeczna promująca działania przyjazne środowisku, książki, foldery.

Kierunki działań

- Aktywna edukacja ekologiczna na terenach obszarów chronionych i innych cennych przyrodniczo,
- Podnoszenie świadomości ekologicznej rolników, organizatorów turystyki i agroturystyki,

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- Edukacja ekologiczna w miejscu pracy,
- Promowanie przez środki masowego przekazu stylu życia i zachowań przyjaznych środowisku,
- Zapewnienie społeczeństwu niezbędnych informacji o stanie środowiska
- naturalnego,



Realizacja zadań przedstawionych w Programie Ochrony Środowiska wymaga zapewnienia źródeł finansowania inwestycji i eksploatacji systemu. Największe nakłady na ochronę środowiska, w tym gospodarkę odpadami pochodzą ze źródeł własnych, funduszy i dotacji ekologicznych, a także kredytów i pożyczek. Środki budżetowe w ochronie środowiska odgrywają bardzo znikomą rolę. Tylko inwestycje i działania uwzględnione w Planie Gospodarki Odpadami i Programie Ochrony Środowiska dla gminy mogą liczyć na pozyskanie środków publicznych. Zaleca się ograniczanie dotacji budżetowych na zadania, które są w stanie zapewnić finansowe wpływy inwestorom. Zadania wytyczone w Programie Ochrony Środowiska mają odzwierciedlenie w priorytetach funduszy ekologicznych. Istnieje szansa wsparcia finansowego z tych źródeł na ochronę powietrza, wód, gospodarkę wodną – ściekową. Natomiast w zakresie kredytów bankowych duże szanse mają inwestycje z zakresu ochrony powietrza. Istnieje możliwość uzyskania dofinansowania z funduszy strukturalnych.

Szczególne wsparcie można uzyskać na budowę sieci wodno – kanalizacyjnej, modernizację i rozbudowę systemów ciepłowniczych.

7.1 Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Formami finansowania są: pożyczki, kredyty udzielane przez banki ze środków Narodowego Funduszu, dopłaty do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek, dotacje, umorzenia.

Dotacje

Wnioskodawcą mogą być podmioty podejmujące realizację przedsięwzięć ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz wojewódzkie fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przedmiotem dotacji mogą być: edukacja ekologiczna, przedsięwzięcia pilotowe, dotyczące wdrożenia postępu technicznego i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

nowych technologii o dużym stopniu ryzyka lub posiadające charakter eksperymentalny, monitoring, ochrona przyrody, ochrona i hodowla lasów na obszarach szczególnej ochrony środowiska i ochrona przed powodzią, kompleksowe programy badawcze, rozwojowe i wdrożeniowe w ochronie środowiska i gospodarki wodnej, zapobieganie lub likwidacja nadzwyczajnych zagrożeń środowiska, utylizację i gospodarowanie wodami zasolonymi.

Dotacje mogą też być udzielane na inne cele związane z ochroną środowiska i gospodarką wodną, jeżeli przedsięwzięcie jest realizowane przez samorządy terytorialne i ich jednostki organizacyjne, jednostki budżetowe.

7.2 Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej

Fundusz udziela pożyczki i dotacji na podstawie umowy cywilnoprawnej zawartej z wnioskodawcą.

Przedmiotem udzielania dotacji są:

A - edukacja ekologiczna, mała retencja, monitoring, wspieranie systemów kontrolno – pomiarowych stanu środowiska, ochrony przyrody, ochrona lasów na obszarach szczególnej ochrony, zalesienia, zadrzewienia, zapobieganie lub likwidacja poważnych awarii;

B - zalesienie gruntów, zadrzewienie, zakrzewienie, prace pielęgnacyjne związane z utrzymaniem pomników przyrody i parków utworzonych przez radę gminy, prenumerata czasopism ekologicznych dla dzieci i młodzieży, edukacja ekologiczna i propagowanie działań proekologicznych;

C - budowa i modernizacja oczyszczalni ścieków (w tym kompleksów oczyszczalni przydomowych) sieć kanalizacyjna w miejscowościach położonych bezpośrednio nad rzekami, jeziorami, zbiornikami retencyjnymi, zbiornikami wód podziemnych, selektywna zbiórka odpadów, odzysk i recykling odpadów opakowaniowych i użytkowych, utylizacja odpadów niebezpiecznych, likwidacja niskiej emisji z wykorzystaniem odnawialnych źródeł energii, a przede wszystkim biomasy.

Maksymalny udział w finansowaniu wynosi 100% w przypadku działań z grupy B i do 60% udziałów w przypadku działań z grupy A i C.

* źródło: www.NFOŚiGW.gov.pl

7.3 Fundacja EKOFUNDUSZ

Zadaniem Funduszu jest dofinansowanie projektów w dziedzinie ochrony środowiska, które mają nie tylko istotne znaczenie w skali regionu czy kraju ale w skali globalnej. Fundacja nie dofinansowuje przedsięwzięć których celem jest rozwiązanie jedynie lokalnych problemów. Ekofundusz jest również stymulowanie rozwoju polskiego przemysłu ochrony środowiska.

Dotacje Ekofunduszu przyznawane są w ramach pięciu sektorów priorytetowych:

- ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki, tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł emisji (ochrona powietrza);
- ograniczenie dopływu zanieczyszczeń do Bałtyku oraz ochrona zasobów wody pitnej (ochrona wód);
- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (ochrona klimatu);
- ochrona różnorodności biologicznej;
- gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych.

W ramach tych sektorów wspierane mogą być jedynie projekty dotyczące inwestycji bezpośrednio związanych z ochroną środowiska, a w dziedzinie ochrony przyrody różne projekty nieinwestycyjne.

Przedsięwzięcia preferowane do dofinansowania:

a) w dziedzinie ochrony powietrza przedsięwzięcia dotyczące:

- energetycznego wykorzystania odnawialnych źródeł energii (szczególności biomasy, energii słonecznej, geotermalnej oraz efektywnych ekonomicznie zastosowań pomp ciepła)
- oszczędności energii w systemach zaopatrzenia w ciepło na cele komunalno – bytowe
- zmian w technologiach spalania paliw stałych dla wytwarzania energii
- eliminacji emisji metanu ze starych wyrobisk węgla, kopalń węgla kamiennego oraz eliminacji biogazu powstającego w oczyszczalniach ścieków
- systemowych rozwiązań mających na celu istotne zmniejszenie zanieczyszczeń atmosfery powodowanych przez transport samochody na terenach miejskich

b) w dziedzinie ochrony wód, głównym priorytetem EkoFunduszu jest

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

budowa oczyszczalni ścieków w miejscowościach nadmorskich oraz dorzeczu dolnej Wisły i Odry a ponadto:

- budowa oczyszczalni ścieków o kluczowym znaczeniu dla jakości wody pitnej dla Warszawy, Poznania, Krakowa i Aglomeracji Śląskiej
- ochrona wód na obszarach mających wpływ na ważne obiekty przyrodnicze o randze międzynarodowej, decydujące o zachowaniu globalnej różnorodności biologicznej (parki narodowe i rezerваты przyrody)
- ochrona przed zanieczyszczeniami jezior o wysokiej wartości przyrodniczej

c) w dziedzinie ochrony przyrody

- czynnej ochrony przyrody na terenach parków narodowych i rezerwatów przyrody
- ochrony najcenniejszych obszarów wodno – błotnych oraz zwiększeniu retencji wody w lasach
- rewitalizacji zdegradowanych obszarów leśnych oraz przebudowy drzewostanów w parkach narodowych i ich otulinach w celu zwiększenia ich różnorodności biologicznej
- aktywnej ochrony zagrożonych gatunków fauny i flory

d) w dziedzinie gospodarki odpadami EkoFundusz wspiera:

- tworzenie kompleksowych systemów selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów komunalnych pochodzących od 50 do 250 tysięcy mieszkańców
- eliminację odpadów niebezpiecznych przy zastosowaniu technik i technologii pochodzących z krajów donatorów
- rekultywację gleb zanieczyszczonych odpadami niebezpiecznymi w przypadku udokumentowanego zagrożenia dla zdrowia ludzi lub świata przyrody oraz braku sprawcy.

EkoFundusz nie finansuje: projektów dotyczących prowadzenia badań naukowych, akcji monitoringowych, konferencji i sympozjów oraz innych form działalności edukacyjnej. Nie finansuje także opracowania dokumentacji technicznej, budowy obiektów towarzyszących (np. budynków administracyjnych, socjalnych, magazynów, warsztatów), kosztów nadzoru inwestorskiego i koordynacji projektu ponoszonych przez Dotowanego albo przez generalnego realizatora/wykonawcę inwestycji dróg i

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

ciągów komunikacji wewnętrznej, ogrodzenia, oświetlenia, zieleni, sieci telefonicznej, prac porządkowych oraz kosztów osobowych i administracyjnych Dotowanego związanych z realizacją projektu.

Dotacje

Wnioskodawcą mogą być:

- w projektach inwestycyjnych – inwestor (władze samorządowe, jednostki budżetowe i inne),
- w projektach nie inwestycyjnych – główny wykonawca projektu (organizacje społeczne, fundacje).

Przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu brane są priorytety:

- ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu Ziemi (CO₂, metan, freony)
- ograniczenie transgranicznego transportu SO₂, NO₂ oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji
- przywrócenie czystości wód Morza Bałtyckiego oraz ochrona zasobów wody pitnej
- gospodarka odpadami i rekultywacji gleb zanieczyszczonych
- ochrona różnorodności biologicznej

Tab. 15. Warunki udzielenia dotacji dla projektów technicznych

Samorządy	Wysokość dotacji	
	Projekty komercyjne	Projekty komercyjne
Dochód na mieszkańca		
Grupa I do 1050 zł	do 60%	do 40%
Grupa II 1050 – 1200 zł	do 50%	do 30%
Grupa III 1200 – 1600 zł	do 40%	do 20%
Grupa IV > 1600 zł	do 30%	do 10%

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Tab. 16. Warunki udzielenia dotacji dla projektów innowacyjnych

Samorządy	Wysokość dotacji
dochód na mieszkańca	
Grupa I do 1050 zł	do 70%
Grupa II 1050 – 1200 zł	do 60%
Grupa III 1200 – 1600 zł	do 50%
Grupa IV > 1600 zł	do 40%

Źródło: www.ekofundusz.org.pl.

7.4 Fundusz Spójności

Przy przyznawaniu dotacji w zakresie ochrony środowiska Fundusz bierze pod uwagę następujące priorytety:

- poprawa jakości wód powierzchniowych
- polepszenie jakości i dystrybucji wody przeznaczonej do spożycia
- poprawa jakości powietrza
- racjonalna gospodarka odpadami
- ochrona powierzchni ziemi
- zapewnienie bezpieczeństwa przeciwpowodziowego.

Przedmiotem udzielenia dotacji jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrażania prawa Unii Europejskiej. Beneficjentami końcowymi będą samorządy terytorialne (gminny, związki gmin) i przedsiębiorstwa komunalne.

Aby ubiegać się o dotacje wnioskodawca musi posiadać 15% kosztów inwestycji, a maksymalny udział w finansowaniu wynosi od 85 do 80% kosztów.

7.5 Dotacje Banku Światowego

Wnioskodawcą dotacji może być gmina miejska, miejsko – wiejska i wiejska (poniżej 15.000 mieszkańców) oraz związki gmin i powiaty (tylko w przypadku dróg powiatowych).

Bank Światy finansuje 30% wartości brutto projektów wodociągowych oraz 50% wartość pozostałych projektów.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Przedmiotem udzielania dotacji są nakłady na budowę i rozbudowę infrastruktury przy czym priorytety przy podejmowaniu decyzji o finansowaniu stanowią:

- projekty infrastrukturalne (inwestycje nowe i rozbudowa istniejących) przyczyniające się do realizacji strategii rozwoju regionalnego
- przygotowanie programów mających na celu spełnienie przez Polskę norm określonych w dyrektywach Unii Europejskiej. Wszystkie przedsięwzięcia i prognozy wspierane przez bank finansowane są z kredytów udzielanych rządowi polskiemu.

Wśród form finansowania inwestycji proekologicznych są również kredyty bankowe na preferencyjnych warunkach m.in.:

- kredyt z dopłatami z ARiMR w ING BANKU ŚLĄSKIM S.A.
- Banku Zachodnim WBK S.A.
- BRE BANK S.A.
- Europejski Bank Odbudowy i Rozwoju EBOR i inne.

7.6 Fundusze strukturalne

Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (wszedł w życie po 1.05.2004 r.). Współfinansuje działania zmierzające do zmniejszenia różnic w poziomie rozwoju gospodarczego między regionami. Pomoc w ramach funduszu przeznaczona jest na inwestycje, rozwój i modernizację infrastruktury. Przeznaczony jest dla najbardziej potrzebujących regionów wśród tych, które borykają się z problemami w sferze ekonomicznej i społecznej, zarówno w sektorach przemysłowych i usługowych podlegających przemianom ekonomicznym, jak również dotkniętych kryzysem, ubożących terenach wiejskich, terenach uzależnionych od rybołówstwa oraz terenach miejskich **Europejski Fundusz Socjalny**. Wsparcie skierowane jest na szkolenia, zapobieganie długookresowemu bezrobociu, pomoc techniczną przy tworzeniu nowych miejsc pracy oraz ułatwienie przystosowania się zatrudnionych do zmian strukturalnych.

Sekcja Orientacji Europejskiego Funduszu Orientacji i Gwarancji Rolnej. W ramach funduszu realizowane są dwa zadania:

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- gwarancja – podtrzymanie celu produktów rolnych
- orientacja – działania strukturalne (pomoc w dystrybucji, dywersyfikacji, modernizacji i komercjalizacji).

Wsparcie ma na celu poprawę i reorganizację struktur rolnych, leśnych w krajach członkowskich, także tych które przetwarzają i sprzedają produkty rolno – spożywcze, oraz kompensację ewentualnych strat wynikających z naturalnych barier charakterystycznych dla tego sektora. Programy pomocowe współfinansowe z tego funduszu mają na celu głównie:

- przeobrażenie, dywersyfikację, reorientację oraz dostosowanie potencjału produkcyjnego rolnictwa od zmian zachodzących we Wspólnocie
- promocje oraz inwestowanie w jakość produktów rolno – spożywczych oraz leśnych w skali lokalnej i regionalnej
- rozwój infrastruktury wiejskiej
- zapewnienie odpowiednich instrumentów niezbędnych do osiągnięcia dywersyfikacji, a także chroniących przed katastrofami naturalnymi
- rozwój wsi oraz ochronę kultury i spuścizny obszarów wiejskich
- zachęcanie do agroturystyki i inwestycji w tym zakresie
- wzrost stopnia koncentracji środków pod względem funkcjonalnym (walka z długotrwałym bezrobociem i aktywizacja zawodowo ludzi młodych) oraz pod względem geograficznym (regiony najbardziej zacofane) przyznanie priorytetu programom wieloletnim i działaniom strukturalnym.

7.7 Program Phare – Spójność gospodarcza i społeczna

Zasadniczym celem działań podejmowanych w ramach tego programu jest zmniejszenie opóźnień i nierównomierności rozwoju regionów przez promowanie aktywności gospodarczej, rozwiązywanie problemów społecznych związanych z rynkiem pracy, restrukturyzacją oraz rozwój infrastruktury. Działania inwestycyjne na rzecz spójności społeczno – gospodarczej programu Phare skierowane są bezpośrednio na poziom regionalny. Powinny zostać także, na tym poziomie zaprogramowane, a

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

następnie zaakceptowane przez władze krajowe. Każdy projekt otrzymujący wsparcie ze środków Phare musi być współfinansowany z publicznych środków krajowych, czyli z budżety Państwa, budżetu jednostek samorządu terytorialnego lub budżetu innych jednostek sektora finansów publicznych, np. z funduszy celowych. Możliwy jest także udział środków prywatnych. Ponadto, w programie Phare Unia Europejska finansuje tylko projekty o minimalnej wielkości 2 mln euro z budżetu wspólnotowego, co przy max. wartości współfinansowania z programów unijnych wynosi 75% kosztów publicznych, oznacza iż projekt musi mieć wartość przynajmniej 2,66 mln euro. Warunkiem skorzystania z programu Phare jest gotowość dokumentacyjne tzn. studium wykonalności projektu, raport oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko oraz projekt techniczny.

8. RODZAJ I HARMONOGRAM REALIZACJI PRZEDSIĘWZIĘĆ ORAZ INSTYTUCJE ODPOWIEDZIALNE ZA ICH REALIZACJĘ

Krótkoterminowy harmonogram realizacyjny Programu Ochrony środowiska dla Gminy Czaplinek na lata 2004 – 2007 z perspektywą na lata 2008 - 2011

Cel	Kierunki działań	Zadania ekologiczne	Jednostki i podmioty realizujące	Okres realizacji	Źródła finansowania	Szacunkowe koszty inwestycji
1	2	3	4	5	6	7
Gospodarka wodno - ściekowa	Opracowanie programów w zakresie gospodarki wodno - ściekowej	• Program zarządzania zasobami wodnymi; • Program aktywnej ochrony zasobów wód podziemnych; • Programy gospodarki wodno - ściekowej; • Edukacja ekologiczna.				
	Modernizacja i budowa sieci wodno - kanalizacyjnych	Budowa instalacji wodno – kanalizacyjnej na trasie St. Drawsko – Drahimek i w obrębie miejscowości Drahimek	UMiG	2004-2007	Budżet gminy	790 000
		Budowa wodociągu w Kluczewie	UMiG	2006-2007	Budżet gminy	530 000
		Budowa kanalizacji w miejscowości Stare drawsko wraz z przesyłem nieczystości do miejscowości Czaplinek	UMiG	2005	Budżet gminy	761 244

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

		Kanalizacja południowej części gminy	UMiG	2006-2007	Budżet gminy	8 747 000
		Budowa i modernizacja sieci kanalizacyjnych i wodociągowych na obszarze miasta Czaplinek	UMiG	ciągle	Budżet gminy	b.d.
		Budowa infrastruktury Osiedle „Wiejska” (wodociąg, kanalizacja sanitarna i deszczowa)	UMiG	2004-2006		1 900 000
Gospodarka odpadami		Opracowanie programu gospodarki odpadami na terenie gminy Czaplinek	UMiG	2004	Budżet gminy	
Poprawa jakości środowiska	Utworzenie bazy danych o emisji zanieczyszczeń do powietrza	Inwentaryzacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza na terenie gminy Czaplinek	UMiG	2004-2007	Budżet gminy	
		Modernizacja i budowa budynków komunalnych i użyteczności publicznej	UMiG	ciągle	Budżet gminy	
		Termomodernizacja budynków Szkoły Podstawowej w Czaplinku	UMiG	2005-2007	Budżet gminy	1 284 640

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

		• Stworzenie i wdrażanie programu ograniczenia niskiej emisji; • Wpływanie na jakość węgla i koksu spalanego przez mieszkańców; • Stworzenie i wdrażanie programu alternatywnych źródeł energii; • Włączenie terenów zwartej zabudowy do sieci ciepłowniczej; • Opracowanie programu porządku publicznego, w tym przeciwdziałanie emisjom nieorganizowanym (rozpalanie ognisk, wypalanie traw);	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
	Ograniczenie emisji hałasu do środowiska	Opracowanie programów ograniczenia lub wyeliminowania emisji hałasu do środowiska oraz ochrony przed hałasem	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
		Inwentaryzacja źródeł hałasu w gminie	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
		Modernizacja i budowa dróg gminnych i innych	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
		Edukacja	UMiG	ciągłe	Budżet gminy,	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

		Opracowanie map akustycznych	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
Racjonalizacja użytkowania surowców naturalnych	Opracowanie programu rozwoju energetyki opartej o surowce naturalne	- Promowanie alternatywnego źródła energii w postaci energii słonecznej lub energii biomasy; - Promocje oszczędzania energii poprzez akcje edukacyjne;	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
Ochrona powierzchni ziemi	Ochrona gleb przed niewłaściwą agrotechniką i nadmierną intensyfikacją produkcji rolnej oraz nadmiernym stosowaniem środków ochrony roślin i nawozów	- Opracowanie zasad doprowadzania żyzności gleb do wartości optymalnych; - Wprowadzanie zasad dobrej praktyki rolniczej poprzez akcje ekologiczne;	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe; WFOŚiGW	b.d.
	Rekultywacja gleb zdegradowanych	- Inwentaryzacja degradacji gleb - Opracowanie programu rekultywacji gleb	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

	Rekultywacja terenów poeksploatacyjnych i aktualnie eksploatowanych w granicach ich oddziaływania, z uwzględnieniem zasady ochrony i racjonalnego użytkowania różnorodności biologicznej	• Inwentaryzacja terenów poeksploatacyjnych; • Opracowanie i wdrażanie planów rekultywacji terenów aktualnie eksploatowanych;	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
	Opracowanie programu ograniczenia zagrożeń związanych z produkcją rolną	Propagowanie działań zmierzających do ograniczeń niskiej emisji zanieczyszczeń oraz zmniejszenia zanieczyszczeń obszarowych pochodzących z rolnictwa	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe, WFOŚiGW	b.d.
Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych	Aktualizacja planów ochrony Drawskiego Parku Krajobrazowego	• Dostosowanie palnu do aktualnych przepisów; • Program odnowy flory i fauny; • Aktywna ochrona wartościowych elementów krajobrazu; • Edukacja ekologiczna.	UMiG	ciągłe	Budżet gminy, fundusze pomocowe	b.d.
	Ochrona i rozwój systemu obszarów chronionych	Bieżąca ochrona obszarów i obiektów prawnie chronionych	Burmistrz	ciągły	Budżet gminy, NFOŚiGW	b.d.
		Przeprowadzenie inwentaryzacji obszarów chronionych ze szczegółowym uwzględnieniem użytków ekologicznych	Burmistrz	2006	Budżet gminy	Koszty administracyjne

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

		Akceptacja nowych obszarów chronionych zgodnie koncepcją NATURA 2000 oraz uwzględnianie ich planów ochrony	Burmistrz	ciągły	Budżet państwa, NFOŚiGW WFOŚiGW	b.d.
		Tworzenie nowych obszarów i form chronionych (pomniki przyrody) z uwzględnieniem propozycji „Waloryzacji przyrodniczej gminy”	Burmistrz	ciągle	Budżet państwa, NFOŚiGW WFOŚiGW	b.d.
	Ochrona lasów	Wyznaczanie granic rolno- leśnych w planach zagospodarowania przestrzennego	Burmistrz	ciągle	Środki własne realizujących jednostek	b.d.
		Ochrona i powiększanie obszarów leśnych przez opracowanie planów urządzania lasów	Nadleśnictwa	ciągle	Środki własne realizujących jednostek	b.d.
	Skuteczna ochrona przyrody	Przeciwdziałanie wypalaniu traw – edukacja i nakładanie kar	Gmina	ciągły	Środki własne jednostki realizującej	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

		Zakaz lokalizacji ferm zaliczanych do przedsięwzięć mogących znacznie oddziaływać na środowisko na obszarach chronionego krajobrazu i obszarach cennych przyrodniczo (Parki Narodowe, Krajobrazowe wraz z otulinami, użytki ekologiczne itd.) oraz tereny podziemnych zbiorników wody bez izolacji, zlewnie wód wrażliwych. Na pozostałych obszarach wprowadza się zakaz lokalizacji nowych ferm bezściółkowych oraz modernizacji istniejących w kierunku bezściółkowym. Koncentracja stad zwierząt w pozostałych hodowlach musi być dostosowana do posiadanej powierzchni ziemi, pozwalającej na pełne zagospodarowanie odchodów zwierzęcych zgodnie z Dyrektywą azotanową i ustawą nawożeniu oraz gwarantować dobrostan zwierząt.	Gmina	Ciągły	Środki własne realizujących jednostek	Koszty administracyjne
		• Inwentaryzacja drzew kasztanowców; • Opracowanie koncepcji ochrony kasztanowców przed szrotówkiem kasztanowiaczkiem	Burmistrz	Ciągłe	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

	Integracja aspektów ekologicznych z planowaniem przestrzennym	Uwzględnianie w planach zagospodarowania przestrzennego selektywnego dostępu do terenów wyjątkowo cennych przyrodniczo	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
		Realizacja przepisów ochronie gatunkowej i ochronie siedlisk w planie zagospodarowania przestrzeni	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
		Wprowadzenie odpowiednich procedur lokalizacyjnych chroniących tereny cenne przyrodniczo przed przeinwestowaniem	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
		Przeciwdziałanie rozwojowi budownictwa mieszkaniowego i rekreacyjnego na terenach chronionych	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
	Prowadzenie prac pielęgnacyjnych parków i pomników przyrody	Prace konserwatorskie w podworskich parkach na terenie gminy	Gmina, właściciel terenu	ciągły	Budżet gminy	b.d.
		Poddanie pod obrady Rady Miejskiej propozycji nowych pomników przyrody	Gmina, właściciel terenu	2006	Budżet gminy	b.d.
Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna	Utworzenie w Urzędzie Miejskim systemu gromadzenia i upowszechniania informacji o środowisku	• Tworzenie systemów elektronicznych baz danych; • Opracowanie systemu udostępnienia danych społeczeństwu.	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
	Prowadzenie szkoleń, konkursów, promocja wydawnictw w zakresie edukacji ekologicznej	Stworzenie systemu edukacji ekologicznej	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

	Opracowanie programu badawczo- obserwacyjnego najbliższego otoczenia	Działalność w szkołach podstawowych i ponadpodstawowych. Praktyczne zapoznanie się z zasadami ochrony środowiska	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
	Szkolenia	• Opracowywanie wniosków w celu uzyskania funduszy pomocowych; • Budowa i realizacja programu ochrony środowiska	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.
	Informowanie społeczeństwa o stanie środowiska	Rozpowszechnianie informacji objętych państwowym monitoringiem środowiska	Burmistrz	Ciągle	Budżet gminy, WFOŚ i GW	b.d.



W procesie wdrażania programu ważna jest kontrola przebiegu tego procesu oraz ocena stopnia realizacji zadań w nim wyznaczonych z punktu widzenia osiągnięcia założonych celów. Za bieżącą kontrolę realizacji i monitorowania skutków realizacji niniejszego programu odpowiedzialny jest burmistrz i rada gminy.

Realizacja szeregu zadań wymaga współdziałania władz gminy, administracji samorządowej szczebla powiatowego i wojewódzkiego oraz przedsiębiorców. Wymaga także szerokiego wsparcia społecznego, w tym organizacji ekologicznych. Uczestnikiem realizacji programu będą także: administracja specjalna – zajmująca się kontrolą przestrzegania prawa w zakresie ochrony środowiska, prowadząca monitoring jego stanu oraz administrująca poszczególnymi komponentami środowiska (Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w Szczecinie, Regionalny Zarząd Gospodarki Wodnej w Szczecinie, Regionalna Dyrekcja Lasów Państwowych w Szczecinie) oraz jednostki dysponujące celowymi środkami finansowymi (NFOŚ i GW, WFOŚ i GW, AR i MR).

Monitoring powinien być sprawowany w następujących zakresach:

1. **Monitoring środowiska** – dostarcza informacji o efektach wszystkich działań na rzecz ochrony środowiska i może być traktowany jako podstawa do oceny całej polityki ochrony środowiska. Mierniki efektów ekologicznych są w znacznym stopniu dostępne jako wielkości mierzone w ramach istniejących systemów kontroli i monitoringu. Pomiary poziomów emisji i imisji, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych, są wykonywane w ramach działalności np.: WIOŚ, RZGW, IMGW. Z kolei przyrost obszarów aktywnych przyrodniczo (lasów, łąk, terenów parkowych, użytków ekologicznych) znany jest instytucją takim jak: Urząd Gminy, RDPL, Dyrekcja Parku Krajobrazowego.

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

2. **Monitoring programu** – najważniejszym wskaźnikiem jest monitorowanie realizacji poszczególnych zadań, które powinno odbywać się w określonych odstępach czasowych na podstawie zestawienia planu działań przewidzianych do realizacji z postępem ich wdrażania. W przypadku nie osiągnięcia zaplanowanych zamierzeń należy dokonać analizy sytuacji i poznać jej przyczynę.
3. **Monitoring odczuć społecznych** – jest on sprawowany na podstawie badań opinii społecznej i specjalistycznych opracowań, służącej jakościowej ocenie udziału społeczeństwa w działaniach na rzecz poprawy środowiska a także ocenie odbioru przez społeczeństwo efektów programu.

W efekcie realizacji wyznaczonych dla gminy Czaplinek celów ekologicznych powinno uzyskać się zamierzone efekty ekologiczne, którymi będą:

Cel	Mierniki realizacji programu
Gospodarka wodno-ściekowa • zapewnienie odpowiedniej jakości użytkowanej wody; • racjonalizacja zużycia wody; • Zwiększenie zasobów wód w zlewniach;	• jakość wód powierzchniowych; • jakość wód podziemnych; • wielkość redukcji emisji substancji ze źródeł obszarowych; • udział ścieków komunalnych nieoczyszczonych; • procent redukcji azotu ogólnego i fosforu w ściekach z oczyszczalni komunalnej; • odsetek ludności korzystającej z sieci wodociągowej i kanalizacyjnej. • Aktywizacja turystyczna zbiorników wodnych (budowa infrastruktury technicznej związanej z ochroną i użytkowaniem zbiorników).
Gospodarka odpadami • Zminimalizowanie ilości wytwarzanych odpadów; • Wdrożenie nowoczesnego systemu wykorzystania i unieszkodliwiania odpadów.	Mierniki realizacji Planu Gospodarki odpadami dla Gminy Czaplinek

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

Poprawa jakości środowiska – zapewnienie wysokiej jakości powietrza	• Poziom zanieczyszczenia powietrza; • Poziom hałasu • zmiana systemu grzewczego na terenie gminy (Ograniczenie emisji niskiej do powietrza atmosferycznego; zmniejszenie zanieczyszczenia powietrza związkami siarki i pyłami. • Przebudowa układu komunikacyjnego (Zmniejszenie natężenia ruchu samochodowego, ograniczenie emisji spalin; • Nowe nasadzenia – zalesienia (zwiększenie potencjału „produkcji tlenu”).
Racjonalizacja użytkowania surowców • Racjonalizacja zużycia energii, surowców i materiałów; • Wzrost udziału wykorzystywanych zasobów odnawialnych.	• Udział energii wytworzonej ze źródeł odnawialnych; • Wskaźnik materiałochłonności przemysłu
Ochrona powierzchni ziemi • Ochrona przed degradacją; • Rekultywacja terenów zdegradowanych.	• wskaźnik lesistości • udział powierzchni parkowych; • udział powierzchni zdegradowanej w stosunku do rekultywowanej w ciągu roku.
Racjonalne użytkowanie zasobów przyrodniczych Zachowanie zasobów i walorów przyrodniczych z uwzględnieniem georóżnorodności i bioróżnorodności oraz rozwoju zasobów leśnych	• udział powierzchni obszarów prawnie chronionych; • wielkość powierzchni lasów oraz struktura gatunkowa i wiekowa drzewostanów.
Zwiększenie świadomości społecznej – edukacja ekologiczna	• wyniki badań społecznych;

Źródło: Program Ochrony Środowiska dla woj. Zachodniopomorskiego 2002r.



W celu realizacji polityki ekologicznej państwa ustawa „Prawo Ochrony Środowiska” z dnia 27.04.2001 r. (Dz. U. Nr 62,poz.627) wprowadziła obowiązek sporządzenia gminnego programu ochrony środowiska (Art. 17).

Zakres programu, spójny z polityką ekologiczną państwa (Art. 14) określa:

- cele ekologiczne;
- priorytety ekologiczne;
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych;
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno ekonomiczne i środki finansowe.

W pierwszej części programu przedstawiono aktualny stan środowiska. Należy podkreślić iż stan środowiska na omawianym terenie jest dobry, nie zdegradowany, choć można wyróżnić kilka obszarów gdzie wyraźnie widać opóźnienia w kwestii wspierania jego ochrony. Do obszarów tych należą:

- gospodarka wodno ściekowa (konieczność modernizacji, budowy i rozwoju sieci kanalizacyjnej);
- ochrona powietrza atmosferycznego (obniżenie wielkości emisji gazów i pyłów pochodzących z palenisk domowych oraz środków transportu);
- ochrona wód powierzchniowych i podziemnych (ograniczenie zanieczyszczeń wód ze źródeł komunalnych i obszarowych)
- edukacja ekologiczna, która w prawdzie nie przekłada się natychmiast na stan środowiska naturalnego, lecz jest działaniem niezbędnym którego owoce będzie można zbierać w przyszłości.

W drugiej części Programu omówiono główne źródła zanieczyszczenia środowiska. W trzeciej, tematycznie, części Programu przedstawiono program ochrony środowiska, zawierający priorytety i strategię działań dla poprawy stanu środowiska oraz określono krótko – i długoterminowe działania. W działaniach krótkoterminowych wpisano przedsięwzięcia inwestycyjne oraz propozycje przedsięwzięć pozainwestycyjnych

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

wraz z określeniem szacunkowych kosztów oraz organów odpowiedzialnych za ich realizację.

Realizacja zaproponowanych działań wiąże się z koniecznością wydatkowania znacznych środków finansowych. W związku z tym, w jednym z rozdziałów przedstawiono również źródła pozyskiwania środków finansowych na realizację przedsięwzięć. Należy podkreślić, iż w miarę upływu czasu pewnej korekcie (zmianie) będą ulegać działania, a wraz z nimi środki przewidziane na ich realizację.



11. BIBLIOGRAFIA

Akty prawne

1. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – **Prawo ochrony środowiska** Dz. U. Nr 62, poz. 627;
2. Ustawa z 16 kwietnia 2004 r. **o ochronie przyrody** Dz.U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880;
3. Ustawa z dnia 18 lipca 2001 roku **Prawo wodne**. Dz. U. Nr 115, poz. 1229;
4. Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r **o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzeniu ścieków**, Dz. U. Nr 72 poz. 747;
5. Ustawa z dnia 27 marca 2003 **o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym** Dz.U. nr 80 poz.717 z 2003
6. USTAWA z dnia 7 lipca 1994 r. **Prawo budowlane**. (tekst pierwotny: Dz. U. 1994 r. Nr 89 poz. 414) (tekst jednolity: Dz. U. 2000 r. Nr 106 poz. 1126).
7. Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. **o wprowadzeniu ustawy – Prawo ochrony środowiska**, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw, Dz. U. Nr 132 poz. 1085;
8. Ustawa z dnia 13 września 1996 r. **o utrzymaniu czystości i porządku w gminach**, Dz. U. Nr 132, poz. 622 z późniejszymi zmianami;
9. Ustawa z dnia 20 grudnia 1996 r. **o gospodarce komunalnej**, Dz. U. Nr 9, poz. 43;
10. Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. **o odpadach**, Dz. U. Nr 62, poz. 628;
11. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. **o opakowaniach i odpadach opakowaniowych**, Dz. U. Nr 63 poz. 638,
12. Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. **o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej**, Dz. U. Nr 63 poz. 639;
13. USTAWA z dnia 8 marca 1990 r. **o samorządzie gminnym**. (tekst jednolity Dz.U.01.142.1591)
14. Ustawa z dnia 4 lutego 1994 r **Prawo geologiczne i górnicze** Dz. U. Nr 27 poz. 96 z późniejszymi zmianami;
15. Rozporządzenie Ministra Zdrowia z dnia 19 listopada 2002 r. **w sprawie wymagań dotyczących jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi**. (Dziennik Ustaw

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

- Nr 203 poz. 1718 z dnia 5 grudnia 2002 r.)
16. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 29 listopada 2002 r. **w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego.** (Dz. U. Nr 212 poz.1799 z dnia 16 grudnia 2002 r.)
 17. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 20 lipca 2002 r. **w sprawie sposobu realizacji obowiązków dostawców ścieków przemysłowych oraz warunków wprowadzania ścieków do urządzeń kanalizacyjnych.** (Dz. U. Nr 129. poz. 1108 z dnia 14 sierpnia 2002 r.)
 18. Rozporządzenie Ministra Infrastruktury z dnia 12 listopada 2002 r. **w sprawie wymagań dla pojazdów asenizacyjnych.** (Dz. U. Nr 193 poz.1617 z dnia 22 listopada 2002 r.)
 19. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 24 września 2002 r. **w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych kryteriów związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięć do sporządzenia raportu oddziaływania na środowisko,** Dz. U. Nr 179, poz. 1490;
 20. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. **w sprawie katalogu odpadów,** Dz. U. Nr 112, poz. 1206;
 21. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 21 października 1998 r. **w sprawie szczegółowych zasad usuwania, wykorzystywania i unieszkodliwiania odpadów niebezpiecznych,** Dz. U. Nr 145 poz. 942. z późniejszymi zmianami.
 22. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. **w sprawie komunalnych osadów ściekowych,** Dz. U. Nr 134 Poz. 1140.
 23. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 5 lipca 2002 r. **w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy ochrony powietrza.** (Dz.U. 2002. NR 115 poz.1003 z dnia 24 lipca 2002 r.)
 24. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 18 grudnia 2001 r. **zmieniające rozporządzenie w sprawie opłat za korzystanie ze środowiska,** Dz. U. Nr 151 poz. 1703.
 25. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 21 marca 2002 r. **w sprawie dopuszczalnych stężeń metali ciężkich zanieczyszczających glebę,** Dz. U. Nr 37 poz. 344.
 26. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 9 stycznia 2002 r w sprawie wartości

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

progowych poziomów hałasu, Dz. U. Nr 8 poz.81.

27. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 sierpnia 2001 r, **w sprawie określenia rodzajów siedlisk przyrodniczych podlegających ochronie**, Dz. U. Nr 92 poz. 1029.
28. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 11 września 2001 r, **w sprawie listy gatunków roślin rodzimych dziko występujących objętych ochroną gatunkową ścisłą częściową oraz zakazów właściwych dla tych gatunków i odstępstw od tych zakazów**, Dz. U. Nr 106 poz. 1167.
29. Rozporządzenie Ministra Środowiska **w sprawie szczegółowych wymagań, jakim powinny odpowiadać programy działań mających na celu ograniczenie odpływu azotu ze źródeł rolniczych** z 23.12.2002 r. DzU z 2003 r. nr 4, poz. 44
30. Rozporządzenie Ministra Środowiska **w sprawie poważnych awarii objętych obowiązkiem zgłoszenia do Głównego Inspektora Ochrony Środowiska** z 30.12.2002 r. Dz.U z 2003 r. nr 5, poz. 58
31. Dyrektywa 2000/60/EC PARLAMENTU EUROPEJSKIEGO I RADY WSPÓLNOTY EUROPEJSKIEJ z 23 października 2000 r. ustalająca ramy działań Wspólnoty w zakresie polityki wodnej
32. Dyrektywa Rady 94/63/WE z dnia 27 września 1996 r. w sprawie oceny i zarządzania jakością powietrza.
33. Dyrektywa Rady 91/689/EWG z dnia 12 grudnia 1991 r. w sprawie odpadów niebezpiecznych, zmieniona dyrektywą Rady 94/31/WE.
34. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 94/62/WE z dnia 20 grudnia 1994 r. w sprawie opakowań i odpadów z opakowań, zmieniona decyzją Komisji 99/42/WE i decyzją Komisji 1999/177/WE.
35. Dyrektywa Rady 99/31/WE z dnia 26 kwietnia 1999 r w sprawie składowisk odpadów.
36. Dyrektywa Rady 96/61/WE z dnia 24 września 1996 r w sprawie zintegrowanego zapobiegania i ograniczania zanieczyszczeń (IPPC).

Materiały metodyczne

1. Narodowa strategia ochrony środowiska na lata 2000-2006; Ministerstwo Środowiska, 2000
2. Strategia rozwoju energetyki odnawialnej; Ministerstwo Środowiska, 2000

Program Ochrony Środowiska dla gminy Czaplinek

3. Polityka leśna państwa (wraz z dokumentami uzupełniającymi, takimi jak Krajowy program zwiększania lesistości, Strategia ochrony leśnej różnorodności biologicznej i in.); Ministerstwo Środowiska, 1996
4. Krajowa strategia ograniczenia emisji metali ciężkich i trwałych zanieczyszczeń organicznych; Ministerstwo Środowiska, 1999
5. Narodowa strategia edukacji ekologicznej; Ministerstwo Środowiska, 1998
6. Narodowa strategia rozwoju regionalnego; Ministerstwo Gospodarki, 2000
7. Średniookresowa strategia rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1998
8. Spójna polityka strukturalna rozwoju obszarów wiejskich i rolnictwa; Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 1999
9. Krajowa strategia ochrony i umiarkowanego użytkowania różnorodności biologicznej - Projekt, Ministerstwo Środowiska, 2002
10. Narodowy Plan Rozwoju (NPR) - Projekt, Ministerstwo Gospodarki, 2002
11. Koncepcja Sektorowego Programu Operacyjnego (SPO) Ochrona Środowiska i Gospodarka Wodna – Projekt; Ministerstwo Środowiska, 2002
12. Rada Ministrów Program wykonawczy do II polityki ekologicznej państwa na lata 2002-2010 Warszawa, listopad 2002 r.
13. „Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest Stosowanych na terytorium Polski” przyjęty przez Radę Ministrów Rzeczypospolitej Polskiej w dniu 14 maja 2002 roku Warszawa, maj 2002
14. Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, M. Kistowski, Gdańsk 1999 r;
15. Geografia Fizyczna Polski Jerzy Kondracki, Wydanie VI, Warszawa 1988 r;
16. Ogólny Rocznik statystyczny Warszawa 2001;
17. Ogólny Rocznik statystyczny Warszawa 2002;
18. Rocznik statystyczny dla województwa zachodniopomorskiego, Szczecin 2003;
19. Ludność, stan oraz struktura społeczno – ekonomiczna województwa zachodniopomorskiego, Szczecin 2003;
20. Użytkowanie gruntów i pogłowie zwierząt w województwie zachodniopomorskim, Szczecin 2003;
21. Rocznik statystyczny ochrony środowiska Warszawa 2001 r;
22. Rocznik statystyczny ochrony środowiska Warszawa 2002 r;

12. SPIS RYCIN I TABEL

144



Załącznik nr 1: Skład mechaniczny powierzchniowej warstwy gleb oraz kompleksy przydatności rolniczej w Gminie Czaplinek (wg. Witka i in. 1979).

Załącznik nr 2: Model wysokościowy Gminy Czaplinek;

Załącznik nr 3: Panorama gminy Czaplinek;

Załącznik 4: Obiekty zabytkowe, kulturowe oraz infrastruktura turystyczna Gminy Czaplinek;

Załącznik nr 5: Zarejestrowane pomniki przyrody oraz inne obiekty ciekawe przyrodniczo w gminie Czaplinek;

Załącznik nr 6: Struktura zaludnienia w Gminie Czaplinek

Załącznik nr 7: Struktura hodowli zwierząt w Gminie Czaplinek